

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HESIODI AS-

CRAEI OPVSCVLA INSCRI
PTA EPIA KAI HMEPAI, SIC
 regens nunc Latine reddita, ut uersus uersui
 respondeat, una cum scholijs obscu-
 riora aliquot loca illu-

strantibus,

VLPIO FRANEKERENSI
 Frisio autore.

Addita est antiqua **NICOLAI VAL-**
LAE translatio, ut quis
 conferre queat.

Item accessit **ANGELI POLITIANI** Rusti-
 cus, ad filum & exemplar secundi
 libri Hesiodi factus.

Basileæ, apud Mich. Ising.

M. D. XXXIX. —

ETIAM MORIBVS orna-
to iuueni SIXTO Grumbach,
VLPIVS Franekerensis
Frisius S. D.

NVLLE amicitiæ tam firmæ atq; im-
mortales permanere solent, SIXTE
dulcissime, quàm eorum qui eisdem lite-
ris initiati sunt, quique in pueritia eadem
præceptorum operam dederunt, quemadmodum nos feci-
mus. Id quod quum re ipsa uerissimū sit, tum etiam as-
serit Quintilianus autor grauissimus, qui huius rei cau-
sa publicas scholas magis probat quàm priuatam sub
pædago institutionem. Vide me, qui tamen si iam per
longum temporis interuallum à primis meis commili-
tonibus seiunctus sim, nullus tamen ex his est cuius mihi
obrepfit obliuio. Cuius rei ut clarius extet argumen-
tum, hoc iam ad te mitto philosophicū ne dicam an ru-
sticum opusculum, non contentus te nuda epistola inui-
sere. Sunt anni plus minus decem, ex quo relictæ patria
ad exterarum scholas me contulerim: quos annos consum-
psi partim discendo, partim docendo, uel potius Py-
thagoreorum more, primum tacendo, deinde loquendo.
Didici Harlemi et Louanij, docui Colonie et Erphur-
diæ, quò iuuenis uocabar ad professionem literariam, ui-
rili ætate & sapientia indigentem, quam ego profes-

Etò ante barbam suscipere ausus fui, temerè fortasse ma-
 gis quàm prudèter. Sed me hoc nomine non iacto, imò
 magis mihi ipse gratulor, quod scià istud munus, seu ma-
 lis onus, pro acerrimo mihi fuisse calcare. Nā magnos
 diligentie subdidit stimulos, uariosq; libros me euolue-
 re fecit, quos aliter fortè nunquam attigissem. Græcos
 autem autores quos enarraui, nō sat habui uulgari mo-
 re interpretari, sed totos in Romanam linguam trans-
 fusos, deinde postulantibus auditoribus dictaui. Id fa-
 ctum à me est in Cyro Theodoro Prodromo poëta ec-
 clesiastico, quem proximis nūdinis ex officina I singri-
 nij latinū unà cum Euripidis Phœnissis exhibebimus.
 Id etiam factum est in Hesiodo, quem ex tempore ἀ-
 γαθὸν ἔσθ' ἢ κακόν, ἀλλὰ σαρξὶς ὅπου uertimus, ne sic
 etiam meorum uolis deessem. Quod quidem non ten-
 tasset, si mihi ad manū fuisset exemplar Nicolai Val-
 le, aut si quicquā de ipsius uersione sciuissem. Quana-
 quam quid nocet tractari οὐκ ἔστι τι τῶν τὰ λαλᾷ. Non
 de rogo Vallæ: hoc tamen scio, illum omnibus doctis
 non satisfacere. Si illum in nulla alia re, certe in hoc su-
 perauimus, quod apud nos ea commoditas habeatur,
 ut uersus uersui restitueat, quod præstare sine ullius sen-
 tentie detrimento quàm difficile sit, ille nouit qui in ali-
 quo autore tentauerit. Verum Hesiodus meus solis disci-
 pulis dictatus mansisset, nisi à candidis nonnullis ami-
 cis ad

cis ad ædendum compulsus fuisset. Ad hæc mi Sixte tu etiam magna causa fuisti quare euulgauerim. Scio enim te in ea fortune sublimitate situm, ut aliquando Frisia nostra te in suum consiliarium et moderatorem acceptura sit, quam lampada pater tuus uir prudentissimus, post mortem tibi tradet. Volo igitur in tempore præcepta tibi ministrare, quæ tum usui futura sunt. Nā poeta noster in primo libro nihil magis facit, quàm quod iudices & consiliarios instruit, eosq; sui officij admonet, ne tu putes illum duntaxat de agro loqui. Vale, & Hesiodum hunc amicitie nostræ ueluti perpetuum pignus habe. Datum Francofœ

diæ, pridie calendas Apriles,

M. D. XXXIX.

A 3

Η ΣΙΟΔΟΥ ΤΟΥ

ΑΣΚΡΑΙΟΥ ΕΡΓΑ ΚΑΙ

ΗΜΕΡΑΙ.

οὐδ' αὖ ποδὶν ἴδον αἰοδῆσι κλέ
ουσαι,

Δύτε δ' ὅ γινέπετε σφέτε-
ρον πατέρ' ὑμνέουσαι,
ὄντε δ' αὖ βροτοὶ ἄνδρες ὁμοῦς
ἄφατοί τε φατοί τε,

Ρητοὶ τ' ἄρρητοί τε (διδὸς μεγάλῳ ἱερῷ)
Ρῆα μὲν γὰρ βριαλεῖ, ρῆα δὲ βριάοντα χαλῆπῃ,
Ρῆα δ' ἄρίκλον μινύθει, ἔ' ἄδ' κλον αἶψα,
Ρῆα δ' ἔ' ἰδύνηι σκολιὸν καὶ ἀγλῶρα κάρφει
Ζῆος ὑψιβρεμέτης, ὅς ὑπὲρ τατα δώματα ναίει.
Κλυθὶ ἰδῶν αἶψα τε, δίκη δ' ἰδύνη θέμισας
Τῶν κ', ἐγὼ δέ κε Πέρσῃ ἐπὶ τυμῇ μιν θοαίμην.
ὅτε αἶψα μῶνον ἔλκω εἰδῶν γένεσθ', ἀλλ' ὑδὶ γαῖαν
Εἰσὶ δ' ἴνα, τὸν μὲν κεν ἐπαυνοῖσιν νοήσας,
Ἢ δ' ἐπιμαμακτῇ, δ' αὖ δ' ἄνδ' ἔχ' αὖθις θυμὸν ἔχουσιν.
Ἢ μὲν γὰρ πόλεμόν τε κακὸν καὶ δ' ἄρ' ὀφέλλει,
Σχιτλῆ, ὅπως τῶν φιλεῖ βροτός, ἀλλ' ὑπὸ ἀνάγκῃ
Αθανάτων βυλῶσιν ἰερῷ ἱμῶσι βαρεῖαν. (καὶ
τ' ὅ δ' ἐτέρῃ (πῶς τῆς μὲν γὰρ ἐγὼ γὰρ νῦν ἐρεβονῇ)
Θῆκε δ' ἐμὲ χρονίδης ὑψὶ ζυγῷ αἰθέρι ναίω,
Γαίης

Σ HESIODI AS 7

CRAEI OPERA ET DIES,

NUNC CASTIGATIVS

VERSAE, AVTORE VL-

PIO FRANEKEREN-

SIFRISIO.

OVSAE Pierides, praestantes laude
canendi,
Adsitis, patrē celebrātes dicite uestrum,
Dicite, cur homines inter sit nobilis ille
Conspiciusq; hic obscurus? (Iouis illa uoluntas)
Nam facile extollit, facile elatumq; refrenat,
Et clarum obscurans, obscuri nomen adauget,
Erigit & miserum facile, extinguitq; superbum,
Iuppiter altifremus, cui celsum regia coelum,
Audi cuncta uidens noscensq; & dirige recte
Haec oracula, ego sic Persen uera docebo.

Scilicet in terris gemina est contentio, uerum
Hanc animaduertens aliquis laudarit, at illam
Dixerit esse malam, sibi nam contrariae utraq;
Seminat illa etenim bellum, litesq; maligna,
Hinc hominum nulli grata est, sed saepe sequuntur
Atq; colunt illam Dijs instigantibus ipsi.
Alteram at ipse (etenim prior atra nocte creata est)
Terris imposuit summi regnator olympi

A 4 Iuppiter,

Iuppiter, at longe mortalibus utilio rem,
 Nanq; facit segnem quâuis meminisse laboris,
 Qui cernens alium ditescere, dum piger ipse est,
 Festinat quoq; arare, & humi defigere plantas,
 Tum curare domû: nam iacino amulus usque
 Vicinus ditescenti: at pugna utilis hæc est,
 Sic figulus figulû, sic & fabrum faber odit,
 Sic uates uatem male fert, sic Irus & Irium.

Ast immitte tuis hæc Perse cordibus imis,
 Ne mala sic placeat, nulla ut sit cura laborum,
 Lis tibi, clamosas rixasq; forumq; sequenti.
 Ille etenim lites fugere & contemnere debet,
 Cui non plena domus, cui non sunt horrea plena
 Maturi fructus, Cereris quem terra dat alma.
 Huius si sat habes, age iurgia dira moueto
 Ob res alterius: mecum facere amplius istud
 Haud licet, at potius rursus causam experiamur
 Iudicijs rectis, quæ uel deus optima dicat.
 Quum fieret nostræ sortis diuisio, rapta
 Plurima iudicibus sic corripiendo dedisti
 Doniuoris: hanc qui cupiunt discernere litem,
 Stulti, quos latet ut toto sit dimidium plus,
 Et quanta in molli malua aphodeloq; uoluptas.
 Quippe occultarunt homini nunc nomina uictum,
 At quondam tantum facile una luce paraffes,
 Vnde

Γαῖης τ' ἐν ῥίζῃσι, καὶ ἀνδράσι πολλὸν ἀμείνω,
 ἦ τε ἔ' ἀπαλαμνόν ποδ', ὅμως ὑδὶ ἔργοι' ἐγείρει.
 Εἰς ἔτορον γὰρ τίς τε ἰδὼν ἔργοιο χατίζωρ,
 Πλάσι, ὅς σ' αὖδ' ἔ' ἢ ἀρόμυλαι καὶ φυτὸν ἴδω,
 Οἴκον τ' οὐ θέσθ'. Ζηλοῖ δ' ἐπεὶ γείτονα γείτωρ
 Εἰς ἄφρον' αὖδ' ἰδὼν, ἀγαθὴ δ' ἐρεῖς ἥδε βροθίσσι.
 καὶ ἰδραμένους κόραμ' αὖ κατ' ἐπὶ, ἔ' τέκνονι τέκτωρ,
 Καὶ πῶχός πῶχῳ φθονέει, καὶ αἰδοῖ ὅς αἰοιδῶ.

Ὁ Πέρσης, σὺ δὲ ταῦτα τῶν γυναικῶν θυμῷ.
 Μηδὲ σ' ἐρεῖς κακὸν χάριτος ἀπ' ἔργου θυμῷ ἐρύσει,
 Νυκτὶ ὅππῃ δύνοντ' ἀγορεύς ἐπακρόν ἰόντα.
 Ὄρε γὰρ τ' ὀλίγη πᾶσι νεικίῳ τ' ἀγορεύετε,
 ὅππῃ μὴ βίῃ ἐνδον ἐπικτανὸς κατὰ κεῖται
 Ἰρᾶν, τὸν γὰρ φέρει Δημήτηρ ἀκτῶν,
 τοῦ λινορεασάμεν, νύκτα ἔ' δὴ οὐκ ὀφείλοισ
 Κτήμασ' ἐπ' ἀλλοτρίοις. σοὶ δ' ἔ' ἐπὶ δειντόρον ἔ'
 ὅδ' ἐρεῖς, ἀλλ' αὖθι διακρινώμεθα νῦν (καὶ
 ἰθὺνσι δίκαις, αἳ τ' ἐκ διὸς εἰσὶν ἄρισται.
 Ἦδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδρασάμεθα, ἀλλὰ τε πολλὰ
 Ἀρπάζωμεν ἐφόρεις μέγα λυδραίνων βασιλῆας
 Δωροφάγους, οἳ τῶν δὲ δίκῃν ἐθέλῃσι δικάσαι,
 Νῆπιοι, οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλείον ἡμῖν παντὸς,
 ὅδ' ὅσον ἐν μαλαχίῃ καὶ ἀσφοδιῳ μέγ' ὄνησιν.
 Κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι.
 Ρηιδίως γὰρ ἔχου καὶ ἐπ' ἡμᾶσι ἐργασσάμεθα,

ὡς τὸν

ΙΟ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ὡς τε σὲ κ' εἰς γήαιον τὸν ἔχει καὶ ἀδργὸν ἔοντα,
 Αἴψα κε πηδάλιον ἢ ὑπὲρ καπνοῦ κατεβῆς,
 Ἔργα βοῶν δ' ἀπόλοιτο ἔμμιόνων ταλαεργῶν.
 Ἀλλὰ ζεὺς ἐκρυψε χολωσάμεντο φρεσὶν ἡσιν,
 Ὅττι μὴ δ' ἀπατήσῃ πτωχὸν θεὸς ἀγκυλομήτης.
 Τότε κ' ἄρ' ἀνθρώποισιν ἐμήσατο κήδεα λυγρὰ.
 Κρύψε δὲ πῦρ, τὸ ἢ αὖθις εὖς πάσι λαπετιοῖο
 ἔβλεψ' ἀνθρώποισι διὸς παρὰ μητιόεντος,
 Ἐν κοίλῳ νάρθηκι λαθὼν δ' ἴατο πικέραννον,
 Τὸν τε χολωσάμεντο πῦρ σέφει νεφεληγόρετα
 λαπετιονίδῃ πάντων πτεριμίδεα εἰδώς, (ζεὺς
 χαίρει πῦρ κλέψας, ἔμμεν φρεσὶν ἀπὸροπδύνας,
 σοὶ τ' αὐτῷ μέγα πῆμα κῆ ἀνδράσιν ἐσομλύνουσι
 τοῖς δ' ἐγὼ αὖτε πυρὸς δώσω κακόν, ὃ λυγρὰ πάντας
 τέρπει) κῆ θυμὸν, ἐὸν κακὸν ἀμφραγαπῶντο.
 Ὡς ἔφατ', ἐκ δ' ἐγέλασε πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν
 ἠφαιστον δ' ἐκέλευσε πόδεσσιν ὅττι τάχιστα (τε.
 Γαῖαν ὑδ' ἐφύργει, γῆ δ' ἀνθρώπων θέμεν αὐδ' ἰὺ
 ἔδιδόντο, ἀθανάτης ἧ θεῶς εἰς ὧπα εἰσέειναι
 πτόθνηκας, καλὸν εἶδος ἐπ' ἡράτορ. αὐτὰρ Ἀθηναίη
 ἔργα διδάσκουσαι πολυδάεδαλ' ἰσὸν ὑφαίνει,
 ἔχαστον ἀμφιχέει κεφαλῇ χρυσῷ Ἀφροδίτῳ,
 ἔχαστον ἀργαλέον, ἔχαστον γομόροισι μελεδῶνας.
 Ἐν δὲ θέμεν κύνεον τε νόον ἔχαστον ἐπὶ κλοπῇ
 ἔρμεναι ἠνωγε διὰ κλέστον ἀργεῖ φόντῳ.

Vnde anno segnis potuisses uiuere toto,
Continuò ad fumum licuisset ponere stiuam,
Ac tibi cessarent operæ mulùmq; boum;
Abdidit at pater hæc iratus pectore secum,
Imposuit quòd ei uersuta mente Prometheus,
Hinc generi humano mala tristia plurima struxit,
Primum occultauit sæuus mortalibus ignem,
Quem satus Iapeto rursus est furatus in usum
Humanum, in ferula deportans clam Ioue summo.
At pater offensus uerbis est talibus usus:
Qui superas cunctos ô calliditate Prometheu,
Ob me deceptum ac sublatum lætus es ignem,
Sed dolor hinc ingens tibi erit cunctisq; futuris,
His dabo nanq; malum, mihi quod furatus es ignem,
Ob quod gaudebunt cuncti, proprium malū amantes.

Sic dixit, risitq; parens hominumq; deūm;
Vulcanoq; iubet, properanter fingeret udo
E limo plasma, huic uixes hominisq; loquelam
Inderet, ac uultu cœlestibus assimilaret
Virginibus, forma effingens pulchra: inde Mineruam
Cum textura alias artes quoq; tradere mandat,
Et Venerem capiti speciosum adhibere decorem,
Atq; comes desiderium, curasq; uoraces:
Addere fallaces mores mentemq; caninam
Merciurium iussit, tibi qui caput abscidit Arge;

Dixit,

Dixit, & implebant pa'ris omnes iussa uolentes.
 Extemplo è terra primus pede claudus utroq;
 Mulciber effinxit diuæ simile omnia plasma,
 At cinxit uarièq; ornauit cœsia Pallas,
 Vndiq; per totum Charites Suadelaq; corpus
 Contorta ex auro posuere monilia fuluo,
 Pulchricomæ uernis cinxerunt floribus Horæ,
 Aptauit reliquum mundum Tritonia Pallas,
 Iustruxit pectus Maia genitrice creatus,
 Vafritiam imponens, mendacia uerba, doloſos
 Mores: conſilium Iouis hoc erat. indidit idem
 Præco deûm nomen mulieri, nomine recto
 Pandoram appellans, illam quod quiſq; deorum
 Dono donarat, quod non hominum fuit ex re.

Postquam igitur factus dolus inſuperabilis eſſet,
 Tum pater omnipotens cum dono Epimethea adire
 Iuſſit Mercurium, qui nuncius aſtricularum eſt.
 Immemor aſt erat hic, frater quod iuſſerat olim,
 Ne Iouis acciperet donum, ſed ſperneret, à ſe—
 Dimittens iterum, ne cladis origo ſit orbi:

At miſer accipiens, malum habens tum deniq; ſenſit:

Ante Epimethei erratum mala cognita nulla
 Prorſus erant, facilis ſed uita erat abſq; labore,
 Difficiles aberant morbi ſenium accelerantes,
 (Nanq; ſtatim inq; malis homines morbiſq; ſeneſcunt)

At mulier

ὧς ἔφατ', οἱ δ' ἐπίθοντο δῖι κρονίωνι ἄνακτι.
 Αὐτίκα δ' ἐκ γαίης πλάσσει λυγρὸς ἀμφιγυῖας
 Παρθενῶν αἰδοίην ἱκελόν, κρονίδεω δὲ βουλᾷ,
 Ζῶσε δὲ κ' ἰώσμενοι θεῶν γλαυκῶπις Ἀθήνῃ.
 Ἀμφὶ δὲ οἱ χαίριτες τε θεαὶ καὶ πότνια Περσέως
 ὄρμους χρυσοῦς ἔθεσαν χροῖ, ἀμφὶ δὲ τλήγι
 ἔλθει καλλίνομοι εἰσφορ' ἀνθισιν εἰαρινόισι.
 Πάντα γ' οἱ χροῖ νόσφι ἐφάρμοσε πικρὰς Ἀθήνῃ.
 Ἐν δ' ἄρ' αἱ σάβησι δαίκτορες ἄργειφόντης
 Ψυδ' ἔα δ' αἰμυλίσσας λόγους ἐπιλοπορ' ἔθεσ
 Τόλμῃ, δῖος Βαλῆος βαρυκτύπου, γ' ἰδ' ἄρ' αὖ φω
 Θῆκε θεῶν κέρυξ, ὀνόμνε γ' τλήδε γυναικᾶ (νῦν
 Πανδώραν, ὅτι πάντες ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
 Δῶρον ἐδώκεν αὖ, πᾶσι δ' ἀνδράσι μ' ἀλφειῇσι μ'.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ δόλον αἰπιὴν, ἀμύχαν' ὄψεαι λίσσιν,
 Εἰς ἐπιμηθεῖα πέμπει πατὴρ κλυτὰρ ἀργεφόντης
 Δῶρ' ἄγοντα θεῶν ταχυὴν ἄγγελον, ὃ δ' ἐπιμηθεὺς
 Ἐφράσαθ' ὥς οἱ εἶπε προμηθεὺς, μή πτε δῶρον
 Δεξαδὶ παρ' ἑνὸς ὀλυμπίου, ἀλλ' ἄρ' πέμπειν
 Ἐξοπίσω, μὴ πῶ τι κακὸν θνητοῖσι γένηται.
 Αὐτὰρ ὁ διεξάμεινε, ὅτε δὲ κακὸν εἶχ' ἐνόησε.
 Πρὶν μ' γὰρ ζῶσθον μὲν χθονὶ φύλ' ἀνδρώπαρ,
 Νόσφι μ' ἄτορ κακῶν, καὶ ἄτορ χαλεποῖο πόνοιο,
 Νῦν δ' ἄρ' ἀργαλείω, αἶψ' ἀνδράσι γυνῆας ἐδώκεν.
 Αἴψα γὰρ γ' ἐκ κακότητι βροτοὶ καταγχεσθῶσιν.

ΑΛΛΑ

Ἀλλὰ γυνὴ χεῖραςι πίθου μέγα παῖδ' ἀφελῶσα
 Ἐσκέδασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κλέεα λυγρὰ.
 Μόνη δ' αὐτόθι ἑλπίς γ' ἄρ' ῥήκτοισι δίομοισι
 Ἐνδον ἔμιμνε πίθου ὑπὸ χεῖλεσσι, σὸδ' θύραζε
 Ἐξέπῃ. προάδην γάρ ἐπέμβαλε παῖμα πίθοιο
 Αἰγυίῳσ' Βολῆσι δ' ἰὸς νεφεληγορέταο.
 Ἄλλα ἣ μυρία λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλάλητ'.
 Πλείη μὲν γάρ γαῖα κακῶν, πλείη ἣ θάλασσα.
 Νῆσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρην ἥδ' ὡπὶ νυκτὶ
 Αὐτόματοι φοιτῶσι κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
 Σιγῇ, ἐπεὶ φωνῶν δέ τίς τις μελέτα ζεύς.
 Οὐτ' ὅτι πονοῦσι διὸς νόον δααλέαδ'.

Εἰ δ' ἐθέλεις ἐτόρόν τοι ἐγὼ λόγῳ ἐκκορυφώσω
 Εὐκὴ ἐπισταμνῶ, σὺ δ' ὅνι φρεσὶ βάλλῃς σῆσιν,
 Ὡς ὁμόθεν γεγάασι θεοὶ θνητοὶ τ' ἀνθρώποι.

Χρῦσι δ' ἢ πρῶτισι γένος μορόπων ἀνθρώπων
 Ἀδανάδοι ποίησαν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
 Οἱ δ' ἢ ὑπὸ Κρόνῳ ἦσαν, ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασιλεύον.
 Ὡς τε θεοὶ δ' ἐξωὺν ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
 Νόσφι μ' ἄτορ τε πόνοων κ' οἰζύνῃ, σὸδ' ἐπὶ δὴλῳ
 Ἐῆρας ἐπ' ἰω, αἰεὶ ἣ πόδας ἔχειρας ὅμοιοι,
 Τέρποντ' ὅν θάλησιν κακῶν ἐκβάδην ἀπάντων.
 Θνήσκ' δ' ὡς ὕπνω δειδ' ἡμελνοί, ἐδὴ δὲ πᾶν
 Τοῖσιν ἔλω, καρπὸν δ' ἐφόρει ζείδωρος ἄρσεν Ἴα
 Αὐτόματ' ἢ πολλόν τε ἔ' ἄφρον). οἱ δ' ἐδελημοὶ.

Ἦσιν

At mulier digitis dum tollit opercula uasi,
 Omne malū, ledens homines graue, sparsit in orbem,
 Sola ibi se in firmis tenuit spes ædibus, intus
 Pyxidis ad labrum latitans non euolat extra,
 Atq; etiam citius rursus uas tegmine clausit,
 Consilium mentemq; Iouis Pandora secuta.
 In terram exiit reliquum genus omne malorum,
 Hinc mare nunc illis est plenum, plenaq; terra,
 Nocte dieq; homines miseros inuadere nunquam
 Exangues cessant morbi, mala multa ferentes,
 Et tacite adueniunt, nam uox est à Ioue dempta,
 Sic non ulla Iouis mentem euitare potestas.

Nunc aliud referam, si non audire graueris,
 Ordine quodq; suo memorans, tu mente reconde.

Postquam unà nati, Dij mortalesq; fuerunt,
 Primum fecerunt hominum genus æurum, Olympi
 Qui celsas habitant ædes Dij sine carentes,
 Hiq; homines, cœli Saturno sceptrā tenente,
 Viuebant, et erat Dīs uita simillima, curis
 Acriumisq; uacans, nunquam quassata senectā,
 Robore semper erant simili manuumq; pedumq;
 Perpetuas epulas agitabant pectora leti,
 Mors accedebat tanquam sopor illa fuisset,
 Commoda nulla aberant, immensos terra ferebat
 Sponte sua fructus, illi sine marmore donis

Diuum

Diuum uiuebant, inter se pace fruentes.

At genus hoc postquam tellus contextit in aluo,
 Continuo facti sunt diui mente tonantis,
 Atq; colunt terras, hominum custodiam agentes,
 Qui nunc quid iuste obseruant, quid fiat iniquè,
 Aëre uestiti, peragrantes undiq; terram,
 Diuitias tribuant, regale hoc munus eorum est.

Inde genus superi fecere argenteum olympi,
 Longe deterius multis in partibus aureo,
 Haud mentis probitate ualens, haud indole tantum.
 Tempore at hoc hominū, bis quinquaginta per annos
 Matris lacte domi uiuebat paruulus infans,
 Sed quam pubertas iam plenaq; contigit ætas,
 Tempus ad exiguum post illis uita manebat.
 Plurima uiderunt mala, namq; iniuria nunquam
 Mutua cessabat, reuerentia nulla deorum,
 Nullus erat cultus, nulla aris sacra ferebant,
 Ut mos est alijs mortalibus: hinc pater altus
 Iuppiter accensus merita illos perdidit ira,
 Quod superis nullos dare dignarentur honores.

At genus hoc postquam tellus quoq; textit in aluo,
 Illi sub terris sedes habitare secundas
 Sunt iussi, atq; illic non sunt ab honore remoti.

Aëncum at hinc hominū genus alti rector olympi
 Iuppiter, equandum non parte argenteo in ulla,

Quercubus ,

Ἡσυχοὶ ἔργα νέμοντο σὺν ἑδλοῖσιν πολέεσιν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τῷ γένος ἦν γαῖα κάλυψεν,
τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι Διὸς μεγάλα δῖα βυλας,
ἑδλοὶ ἐπιχθόνιοι φύλακός θνητῶν ἀνθρώπων,
οἳ ῥα φυλάσσει τε δίκας καὶ χέτλια ἔργα
Ἡεραῖα σάμναι, πάντη φοιτῶντός ἐπ' αἶαν
ἔλθε δότῃ, καὶ εὖ γέρας βασιλῆϊον ἔχοι.
Δούτορ' αὖτε γγῆος πολὺ χερσέτορον μέτοπι δαίμων
Ἀργυρίου ποίησεν, ὀλύμπια δώματ' ἔχοντός,
Χρυσέω οὐτε φυλὴν γυάλιγμον, οὐτε νόημα,
ἀλλ' ἐκὰρ μὲν πᾶσι ἔτα πρὸ μνῆρι κεδνῇ
ἔρεφει ἀτάλῃω μέγα νήπιόν ὦ γνὶ οἴκῳ.
ἀλλ' ὅταν ἤβησεν καὶ ἤβης μέτρον ἰκοίτο,
Γαυρίδιον ζώεσκον ὑπὲρ χρόνον ἄλγε' ἔχοντες
Ἀφραδίαις, ὕβρις γὰρ ἀτάσθαλον ἔκ ἐδυνάεντο
Ἀλλήλων ἀπέχειν, εἰ δ' ἀθανάτους βόρα πόνειρ
ἠβελον, εἰ δ' ἔρδιεν μακάρων ἰδροῖς ὑπὲρ βωμοῖς,
ἤ θέμις ἀνθρώποισι κατ' ἠβέα. εὖ μὲν ἐπειτα
Ζεὺς ἱερὸνίδης ἐκρυψε χολούμηνον, ὅνεκα Λημᾶς
οὐκ ἐδίδου μακάρεσσιν θεοῖς οἳ ὀλύμπου ἔχουσιν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ εὖ γγῆος ἦν γαῖα κάλυψεν,
τοὶ μὲν ἐπιχθόνιοι μάλα ῥα θνητοὶ καλέονται
Δούτοροι, ἀλλ' ἐμπης Λημὴ καὶ τοῖσιν ὀπκηδεῖ.
Ζεὺς ἧ πατὴρ εἴτορ ἄλλο γγῆος μόρσιον ἀνθρώπων
Χαλκίδον ποίησεν ἀργυρῶν εὖ δὲ ὁμοίον, (πῶρ

Etò ante barbam suscipere ausus fui, temerè fortasse ma-
 gis quàm prudèter. Sed me hoc nomine non iactò, imò
 magis mihi ipse gratulor, quod scià istud munus, seu ma-
 lis onus, pro acerrimo mihi fuisse calcare. Nā magnos
 diligentie subdidit stimulos, uariosq; libros me euolue-
 re fecit, quos aliter fortè nunquam attigissem. Græcos
 autem autores quos enarraui, nō sat habui uulgari mo-
 re interpretari, sed totos in Romanam linguam trans-
 fusos, deinde postulantibus auditoribus dictaui. Id fa-
 ctum à me est in Cyro Theodoro Prodro mo poëta ec-
 cleastico, quem proximis nūdinis ex officina Isingri-
 nij latinū unà cum Euripidis Phœnissis exhibebimus.
 Id etiam factum est in Hesiodo, quem ex tempore ἀ-
 μαθ' ὁσόν μιν, ἀλλὰ σαρπ' ὁσόν uertimus, ne sic
 etiam meorum uotis deessem. Quod quidem non ten-
 tasssem, si mihi ad manū fuisset exemplar Nicolai Val-
 læ, aut si quicquā de ipsius uersione sciuissem. Quan-
 quam quid nocet tractari οὐκ ἐπὶ τοῖς τὰ λαλᾷ. Non
 derogo Vallæ: hoc tamen scio, illum omnibus doctis
 non satisfacere. Si illum in nulla alia re, certe in hoc su-
 perauimus, quod apud nos ea commoditas habeatur,
 ut uersus uersui restitueat, quod præstare sine ullius sen-
 tentie detrimento quàm difficile sit, ille nouit qui in ali-
 quo autore tentauerit. Verum Hesiodus meus solis disci-
 pulis dictatus mansisset, nisi à candidis nonnullis am-
 cis ad

cis ad adendum compulsus fuisssem. Ad hæc mi Sixte
tu etiam magna causa fuisti quare euulgauerim. Scio
enim te in ea fortunæ sublimitate situm, ut aliquando
Frisia nostra te in suum consiliarium et moderatorem
acceptura sit, quam lampada pater tuus uir prudentis-
simus, post mortem tibi tradet. Volo igitur in tempo-
re præcepta tibi ministrare, quæ tum usui futura sunt.
Nā poëta noster in primo libro nihil magis facit, quàm
quod iudices & consiliarios instruit, eosq; sui officij
admonet, ne tu putes illum duntaxat de agro loqui.
Vale, & Hesiodum hunc amicitie nostræ ueluti per-
petuum pignus habe. Datum Francofœ-

diæ, pridie calendas Apriles,

M. D. XXXIX.

A 3

Η ΣΙΟΔΟΥ ΤΟΥ

ΑΣΚΡΑΙΟΥ ΕΡΓΑ ΚΑΙ

ΗΜΕΡΑΙ.

Οὐχαι ποδὶν ἔσθ' αἰὶς κλέ
ουσαι,

Δύτε δ' ἔγνεπε τε σφέτε-
ρον πατέρ' ὑμνέουσαι,
ὄντε δ' αὖ βροτοὶ ἄνδρες ὁμῶς
ἄφατοί τε φατοί τε,

Ρητοὶ τ' ἄρρητοί τε (δῖος μέγ' αἰὼς ἐκ κλέ)
Ρεῖα μ' γὰρ βριαλεῖ, ρεῖα δὲ βριάοντα χαλέπῃ,
Ρεῖα δ' ἄριζ' κλον μινύθει, ἔδ' ἄδ' κλον αἶψαι,
Ρεῖα δ' ἔ' ἰθύνει σκολιὸν καὶ ἀγλῶορα κάρφει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπερτάτα δώματ' ἀναΐει.
Κλυθεὶ ἰδὼν αἶψα τε, δ' ἴκη δ' ἰθύνει θέμιστας
Τυῶν, ἐγὼ δ' ἐπεὶ Πέρσῃ ἐτήτυμα μυθήσ' αἰμῶν.
ὅτε αἶψ' αὖ μῶνον ἔλιν ἐρίδωρ γέν' ὅ, ἀλλ' ὕδ' ἱ γαῖαν
Εἰσὶ δ' ὕω, τλὴν μὲν κεν ἐπαινήσεται νοήσας,
ἦ δ' ἐπιμωμητὴν, δ' αὖ δ' ἄνδ' ἵχα θυμὸν ἔχουσιν.
ἦ μ' γὰρ πόλεμόν τε κακὸν καὶ δ' ἥριμ' ὀφείλει,
Σχετλὴν, ὅστις τλῶγε φιλεῖ βροτὸς, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκῃ
Ἀθανάτων βροτῶσιν ἐμ' ἱμῶσι βαρεῖαν. (καὶ
τ' δ' ἑτέρην (πρωτέρην μ' ἐγένετο νύξ' ἐρεβηνή)
ὅηκε δ' ἐμὴ κρονίδης ὑψί' ἱσχυ' αἰθερί' ἀναΐων,
Γαίης

❧ HESIODI AS. 7

CRAEI OPERA ET DIES,

NUNC CASTIGATIVS

VERSAE, AVTORE VL-

PIO FRANEKEREN-

SI FRISIO.

OVSAE Pierides, praestantes laude
canendi,

Adsitis, patrē celebrātes dicite uestrum,
Dicite, cur homines inter sit nobilis ille

Conspiciusq; hic obscurus? (Iouis illa uoluntas)

Nam facile extollit, facile elatumq; refrenat,

Et clarum obscurans, obscuri nomen adauget,

Erigit & miserum facile, extinguitq; superbum,

Iuppiter altifremus, cui celsam regia coelum,

Audi cuncta uidens noscensq; & dirige recte

Hec oracula, ego sic Persen uera docebo.

Scilicet in terris gemina est contentio, uerum

Hanc animaduertens aliquis laudarit, at illam

Dixerit esse malam, sibi nam contrariae utraq;

Seminat illa etenim bellum, litesq; maligna,

Hinc hominum nulli grata est, sed saepe sequuntur

Atq; colunt illam Dijs instigantibus ipsis.

Alteram at ipse (etenim prior atra nocte creata est)

Terris imposuit suammi regnator olympi

A 4 Iuppiter,

Iuppiter, at longe mortalibus utiliore,
 Nanq; facit segnem quâuis meminisse laboris,
 Qui cernens alium ditefcere, dum piger ipse est,
 Festinat quoq; arare, & humi defigere plantas,
 Tum curare domû: nam iacino emulus usque
 Vicinus ditefcienti: at pugna utilis hæc est,
 Sic figulus figulû, sic & fabrum faber odit,
 Sic uates uatem male fert, sic Irus & Irum.

Ast immitte tuis hæc Perse cordibus imis,
 Ne mala sic placeat, nulla ut sit cura laborum,
 Lis tibi, clamosas rixasq; foramq; sequenti.
 Ille etenim lites fugere & contemnere debet,
 Cui non plena domus, cui non sunt horrea plena
 Maturi fructus, Cereris quem terra dat alma.
 Huius si sat habes, age iurgia dira moueto
 Ob res alterius: mecum facere amplius istud
 Haud licet, at potius rursus causam experiamur
 Iudicij rectis, quæ uel deus optima dicat.
 Quum fieret nostræ sortis diuisio, rapta
 Plurima iudicibus sic corrumpendo dedisti
 Doniuoris: hanc qui cupiūt discernere litem,
 Stulti, quos latet ut toto sit dimidium plus,
 Et quanta in molli malua asphodeloq; uoluptas.
 Quippe occultarūt homini nunc numina uictum,
 At quondam tantum facile una luce parasses,
 Vnde

Γαίης τ' ἐν ῥίζησι, καὶ ἀνδράσι πολλὸν ἀμείνω,
 ἦ τε ἑ ἀπαλαμύσῃ πόρ, ὅμως ὑδὶ ἔργον ἐγείρει.
 Εἰς ἑτόρομ γν' τίς τε ἰδὼν ἔργοιο χατίζωμ,
 Πλάσι, ὅς ἀποδύδῃ μ' ἀρόμμελαι καὶ φυτὸν δῖμ,
 Οἴκωμ τ' οὐ θέαδ'. Ζηλοῖ δ' ἐ τε γέτονα γέτωμ
 Εἰς ἄφην ἀποδύδοντ', ἀγαθὴν δ' ἔεις πῶδε βροθῖσι.
 καὶ ἰδραμεὺς κοραμεῖς κωτίει, ἑ τέκτωνι τέκτωρ,
 Καὶ πῶχός πῶχῳ φθονέει, καὶ αἰοῖδ' ὅς αἰοῖδῳ.

Ω φέρση, σὺ δὲ ταῦτα τῷ σὺν κἀθῶ θυμῷ.
 Μηδὲ σ' ἔρις κακὸν χαρὸς ἀπ' ἔργα θυμῶν ἐρήσει,
 Νύκτε ὁπιπῆδοντ' ἀγορῆς ἐπακτὸν εἶοντα.
 Ωρην γάρ τ' ὀλίγη πέλετ' νεικέωμ τ' ἀγορεύωμ τε,
 ὅ τινι μὴ βίῃ ἐνδομ ἐπακτανὸς κατὰ κείται
 Ὡραῖθ, τὸν γαῖα φέρει Δημήτερθ' ἀκτῶν,
 Τοῦ λειορυσάμενθ, νύκτεα ἑ δῖον ἐφ' ἐλλοῖς
 Κτήμασ' ἐπ' ἀλλοθῖοις. σοὶ δ' ἔκ ἐπὶ δειντόρομ ἐ-
 ῶδ' ἐρδῖειμ, ἀλλ' αὖθι διακρινώμεθα νέκος (σα
 ἰθύησι δίκαις, αἱ τ' ἐκ διὸς εἰσιμ ἄρισται.
 Ἦδ' ἢ γν' κλῆρομ ἐδασοσάμεθα, ἀλλὰ τε πολλὰ
 Ἄρπαζωμ ἐφόρεις μέγα λυδαιῶν βασιλῆας
 Δωροφάγος, οἱ τιμῶδε δίκῳ ἐθέλῃσι δολῆσαι,
 Νάπιοι, οὐδ' ἴσασιμ ὅσω πλέον ἡμῖν παντὸς,
 Ἐδ' ὅσομ γν' μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδιῶ μέγ' ὄνταρ.
 Κρῦψαντο γν' ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι.
 Ρηιδίως γάρ ἱεν καὶ ἐπ' ἡματι ἐργασασα,

ΙΟ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ὡς τε σὲ κ' εἰς γνῶαυτὸν ἔχει καὶ ἀδργὸν ἔοντα,
 Αἴψα κε πηδάλιον ᾗ ὑπὲρ καπνοῦ καταβῆαι,
 Ἔργα βοῶν δ' ἀπόλοιτο ἔμμόνων ταλαεργῶν.
 Ἀλλὰ ζεὺς ἔκρυψε χολωσάμενθ' φρεσὶν ἡσιν,
 Ὅττι μιν ὄζα πάτῃσι πθιμνεὺς ἀγκυλομήτης.
 Τὸν κ' ἄρ' ἀνθρώποισι ἐμήσατο κήδεα λυγρὰ.
 Κρύψε δὲ πῦρ, ᾧ ᾗ αὖθις εὖς πάϊς Ιαπετιοῖο
 ἔβλεψ' ἀνθρώποισι διὸς παρὰ μητιόεντος,
 Ἐν κοίλῳ ναρθηκὶ λαβὼν δ' ἰὰ τὸρ πικέραννον,
 Τὸν τε χολωσάμενθ' πθισέφει νεφεληγόρετα
 Ιαπετιονίδῃ πάντων περὶ μῆδεα εἰδώς, (ζεὺς
 χαίρει πῦρ κλέψας, ἔμμεν φρεσὶν ἀποροπύβας,
 Σοί τ' αὖτ' ὡς μέγα πῆμα κῆ ἀνδράσι ἐσομένοισι
 τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακόν, ὃ λιν ἅπαντες
 τίρπον) ἤϊ θυμὸν, ἐὸν κακὸν ἀμφάγα πῶντο.
 Ὡς ἔφατ', ἐκ δ' ἐγέλασε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν
 Ἥφαιστον δ' ἐκέλευσε πόδεκλυτ' ὅττι τάχιστα (τε.
 Γαῖαν ὑδ' ἐφύρην, ὅν δ' ἀνθρώπος θέμεν αὐδ' ἰὺ
 ἔδιδν' ἔθ' ἀθανάτης ἧ θεῆς εἰς ὤπτα εἰσέειν
 πρὸ θνητῶν, καλὸν εἶδος ἐπ' ἡράτορ. αὐτὰρ Ἀθῆναι
 Ἔργα διδασκᾶσαι πολυδάεδα ἰδὸν ὑφαίνην,
 Ἐχάριν ἀμφιχῆαι κεφαλῇ χρυσίῳ Ἀφροδίτῳ,
 Ἐπόθον ἀργαλέον, Ἐγχοκόρως μελεδῶνας.
 Ἐν δὲ θεμελὶ κύνεον τε νόον ἔπικλοπον ἦθ' ἔρμει
 ἦν ὡγε διὰ κλορον ἀργειφόντῳ.

Vnde anno segnis potuisses uiuere toto,
Continuò ad fumum licuisset ponere stiuiam,
Ac tibi cessarent opera milùmq; boumq;.
Abdidit at pater hæc iratus pectore secum,
Imposuit quòd ei uersuta mente Prometheus,
Hinc generi humano mala tristia plurima struxit,
Primum occultauit seuus mortalibus ignem,
Quem satus Iapeto rursus est furatus in usum
Humanum, in serula deportans clam Ioue summo.
At pater offensus uerbis est talibus usus:
Qui superas cunctos ô calliditate Prometheu,
Ob me deceptum ac sublatum lætus es ignem,
Sed dolor hinc ingens tibi erit cunctisq; futuris,
His dabo nanq; malum, mihi quod furatus es ignem,
Ob quod gaudebunt cuncti, proprium malū amantes.
Sic dixit, risitq; parens hominumq; deūmq;,
Vulcanoq; iubet, properanter fingeret udo
E limo plasma, huic uixes hominisq; loquelam
Inderet, ac uultu cœlestibus assimilaret
Virginibus, forma effingens pulchra: inde Mineruam
Cum textura alias artes quoq; tradere mandat,
Et Venerem capiti speciosum adhibere decorem,
Atq; comes desiderium, curasq; uoraces:
Addere fallaces mores mentemq; carinam
Mercurium iussit, tibi qui caput abscidit Arge,

Dixit,

Dixit, et implebant parvis omnes iussa volentes.
 Extemplo è terra primus pede claudus utroq;
 Mulciber effinxit diuè simile omnia plasma,
 At cinxit uarièq; ornauit cœsia Pallas,
 Vndiq; per totum Charites Suadelaq; corpus
 Contorta ex auro posuere monilia fuluo,
 Pulchricomæ uernis cinxerunt floribus Hora,
 Aptauit reliquum mundum Tritonia Pallas,
 Instruxit pectus Maia genitrice creatus,
 Vafritiam imponens, mendacia uerba, dolosos
 Mores: consilium Iouis hoc erat. indidit idem
 Præco deum nomen mulieri, nomine recto
 Pandoram appellans, illam quod quisq; deorum
 Dono donarat, quod non hominum fuit ex re.

Postquam igitur factus dolus insuperabilis esset,
 Tum pater omnipotens cum dono Epimethea adire
 Iussit Mercurium, qui nuncius astricolarum est.
 Immemor ast erat hic, frater quod iusserat olim,
 Ne Iouis acciperet donum, sed sperneret, à se—
 Dimittens iterum, ne cladis origo sit orbi:
 At miser accipiens, malum habens tum deniq; sensit.

Ante Epimethei erratum mala cognita nulla
 Prorsus erant, facilis sed uita erat absq; labore,
 Difficiles aberant morbi senium accelerantes,
 (Namq; statim inq; malis homines morbisq; senescunt)

At mulier

Ὡς ἔφατ', οἱ δ' ἐπίθοντο δίδυ κρονίωνι ἀνακτι.
 Αὐτίκα δ' ἐκ γαίης πλάσσει λυτὸς ἀμφιγυνήε
 Παρθένῳ αἰδοίῳ ἱκέτορ, κρονίδεω διὰ βουλᾶς,
 Ζῶσε δὲ κὴ κόσμῳσι θεῶ γλαυκῶπις Ἀθήνῃ.
 Ἀμφὶ δὲ οἱ χαίριτες τε θεαὶ ἔ' πότνια παῖδά
 Ὀρμούς χρυσείας ἔθεσαν χροῖ, ἀμφὶ δὲ τλήγι
 Ἴδρα καλλίνομοι εἴφορ ἀνθεσίμῃ εἰαρινόισι.
 Πάντα ἣ οἱ χροῖ κρόμ' ἐφάρμοσε παλλὰς Ἀθήνη.
 Εὐ δ' ἄρ' αἱ σάβησι διάκτορ ὦ ἀργεφόντης
 Ψυδ' ἔα δ' αἰμυλίσσῃ λόγος ἔ' ἐπίλοπον ἔθεσ
 Τόλξε, δίδυο βαλῆσσι βαρυκτύπου, γν' δ' ἄρ' αὖ φω
 Θῆκε θεῶν κίρυξ, ὀνόμνε ἣ τλήγιε γυναικᾶ (νῆμ
 Γανδῶρεω, ὅτι πάντες ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
 Δῶρορ ἐδῶκεσαν, πῶμ' ἀνδράσιμ' ἀλφειῶσιμ'.
 Αὐτὰρ ἐπεὶ δόλορ αἰπιὴν, ἀμύχαν' ὄξεϊ λισσῇ,
 Εἰς ἐπιμηθεῖα πέμπε πατὴρ κλυτὸρ ἀργεφόντῃ
 Δῶρ' ἄγοντα θεῶν ταχυὴν ἄγγελον, ὅδ' ἐπιμηθεὺς
 Εφράσαθ' ὥς οἱ εἶπε προμηθεὺς, μή πτε δῶρορ
 Διξαδὴ παρ' ἱνὸς ὀλυμπίου, ἀλλ' ἀρπείμειρ
 Εξοπίσω, μὴ πῶ τι κακὸν θνητοῖσι γήνηται.
 Αὐτὰρ ὁ Διξάμειν' ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἔγνοπσε.
 Πρὶν μὲν γὰρ ζῶοντορ ὑπὸ χθονὶ φύλ' ἀνδρῶπαρ,
 Νόσφιμ' ἄτορ κακῶν, ἔ' ἄτορ χαλεποῖο πόνοιο,
 Νῆσ' τ' ἀργαλέωμ, αἷ τ' ἀνδράσι γῆρας ἔδωκεν.
 Αἴψα γὰρ γν' κακότητι βροτὶ κατακτενέσκειτο.

Ἀλλὰ

14 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Αλλὰ γυνὴ χεῖρεσσι πίθῳ μέγα πῶδ' ἀφελῶσα
 Εσκέδασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κῆδεα λυγρὰ.
 Μόνη δ' αὐτόθι ἐλπίς γν' ἄρ' ῥήκτοισι δόμοισι
 ἔνδον ἐμμενε πίθῳ ὑπὸ χεῖλεσιν, ὅδ' ἑύραζε
 ἔξεπ' ἦν. προόδῃν γάρ ἐπέμβαλε πῶμα πίθοιο
 αἰγιόχοσ' Βολλῆσι δ' ἰὸς νεφεληγερέταο.

Ἄλλα ἣ μυρία λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλάλητ'.
 Πλείη μὲν γάρ γαῖα κακῶν, πλείη ἣ θάλασσα.
 Νῆσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρην ἥδ' ὡτ' ἑὴ νυκτὶ
 αὐτόματα φοιτῶσι κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
 Σιγῇ, ἐπεὶ φωνῶν δ' ἐξέλθω μηδέ τι ζεύς.

Οὐτ' ὅτι πονεῖ δὲ Διὸς νόον ἑξαλείαδι.

Εἰ δ' ἐθέλῃς ἐτάρ' ὀμῶν ἐγὼ λόγῳ ἐκκορυφώσω
 εὖ κ' ἐπισταμνῆν, σὺ δ' ὅν' ἔφρεσι βάλλω σῆσιμ,
 ὡς ὁμόθῃν γεγάασι θεοὶ θνητοῖ τ' ἀνθρώποι.

Χρῦσι δ' ἢ πρώτιστα γένος μρόπων ἀνθρώπων
 Ἀδανᾶδοι ποίησαν ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
 οἱ ἢ ὡτ' ἱρόντα ἦσαν, ὅτ' ὀρατὶ ἐμβασιλεύον.
 ὥστε θεοὶ δ' ἐζωον ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες
 νόσφιν ἄτερ τε πόνων κ' οἰζύνῃ, ὅδ' ἐπὶ δὴ λόγῳ
 Γῆρας ἐπ' ἔω, αἶε' ἣ πόδας ἔχ' χεῖρας ὅμοιοι,
 Τέρποντ' ὅν' θαλίησι κακῶν ἐκδοθῇ ἀπάντων.
 Θνητὸν δ' ὡς ὕπνω διδ' ἡμελίοι, ἐδ' ἅλα δὲ πάν
 τοῖσιν ἔλω, καρπὸν δ' ἐφόρει ζείδωρος ἄρτρα (ἴα
 αὐτομάτη πολλόν τε ἔ' ἄφθον), οἳ δ' ἐδελημοί.

Ἦσαν

At mulier digitis dum tollit opercula uasi,
 Omne malū, lædens homines graue, sparsit in orbem,
 Sola ibi se in firmis tenuit spes ædibus, intus
 Pyxidis ad labrum latitans non euolat extra,
 Atq; etiam citius rursus uas tegmine clausit,
 Consilium mentemq; Iouis Pandora secuta.
 In terram exiliit reliquum genus omne malorum,
 Hinc mare nunc illis est plenum, plenaq; terra,
 Nocte dieq; homines miseros inuadere nunquam
 Exangues cessant morbi, mala multa ferentes,
 Et tacite adueniunt, nam uox est à Ioue dempta,
 Sic non ulla Iouis mentem euitare potestas.

Nunc aliud refram, si non audire graueris,
 Ordine quodq; suo memorans, tu mente reconde.

Postquam unā nati, Dijs mortalesq; fuerunt,
 Primum fecerunt hominum genus aurum, Olympi
 Qui celsas habitant ædes Dijs sine carentes,
 Hiq; homines, cœli Saturno sceptrā tenente,
 Viuebant, & erat Dijs uita simillima, curis
 Aerumnisq; uacans, nunquam quassata senectā,
 Robore semper erant simili manuumq; pedumq;
 Perpetuas epulas agitabant pectora læti,
 Mors accedebat tanquam sopor illa fuisset,
 Commoda nulla aberant, immensos terra strebat
 Sponte sua fructus, illi sine murmure donis

Diuūm

Diuum uiuebant, inter se pace fruentes.

*At genus hoc postquam tellus contextit in aluo,
Continuò facti sunt diui mente tonantis,
Atq; colunt terras, hominum custodiam agentes,
Qui nunc quid iuste obseruant, quid fiat iniquè,
Aëre uestiti, peragrans undiq; terram,
Diuitias tribuunt, regale hoc munus eorum est.*

*Inde genus superi fecere argenteum olympi,
Longe deterius multis in partibus aëreo,
Haud mentis probitate ualens, haud indole tantum.
Tempore at hoc hominū, bis quinquaginta per annos
Matris lacte domi uiuebat paruulus infans,
Sed quum pubertas iam plenaq; contigit ætas,
Tempus ad exiguum post illis uisa manebat.
Plurima uiderunt mala, namq; iniuria nunquam
Mutua cessabat, reuerentia nulla deorum,
Nullus erat cultus, nulla aris sacra ferebant,
Vt mos est alijs mortalibus: hinc pater ætus
Iuppiter accensus merita illos perdidit ira,
Quod superis nullos dare dignarentur honores.*

*At genus hoc postquam tellus quoq; textit in aluo,
Illi sub terris sedes habitare secundas
Sunt iussi, atq; illic non sunt ab honore remoti.*

*Aencum at hinc hominū genus alti rector olympi
Iuppiter, æquandum non parte argenteo in ulla,*

Quercubus ,

Ἡσυχοὶ ἔργα νέμοντο σὺν ἑδλοῖσιν πολέεσιν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τῷ γένος ἦν γαῖα κάλυψεν,
τοὶ μὲν δ' αἰμόνες εἰσι Διὸς μεγάλα δῖα βλάας,
ἑδλοὶ ἐπιχθόνιοι φύλακός θνητῶν ἀνθρώπων,
οἳ ῥα φυλάσσουσὶ τε δίκας καὶ χέτλια ἔργα
Ἡεραῖα σάμνιοι, πάντη φοιτῶντες ἐπ' αἶαν
ἔλθουσιν, καὶ εὖ γέρας βασιλῆϊον ἔχου.
Δούτορ' αὖτε γένος πολὺ χρεότορον μετόπισθε
Ἀργυροῦ ποίησεν, ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες,
Χρυσέω οὐτε φυλὴν γαλίγλιον, οὐτε νόημα,
ἀλλ' ἑκάστη μὲν πᾶσι ἔτα πρὸς κεντρὶ κεντρῷ
ἔφερετ' ἀτάλῃσιν μέγα νήπιος ὦ γνὶ οἴῳ.
ἀλλ' ὅταν ἤβησεν καὶ ἤβης μέτρον ἴκοιτο,
Γαυρίδιον ζώσκον ὑπὸ χρόνον ἄλγε' ἔχοντες
Ἀφραδίαις, ὕβρις γὰρ ἀτάσθαλον ἐκ ἐδύσαντο
Ἀλλήλων ἀπέχειν, ἐδὲ ἀθανάτους θοράσσειν
ἠέλοιν, ἐδὲ ἔρδειν μακάρων ἰοροῖς ὑπὲρ βωμοῖς,
ἠέ τις ἀνθρώποισι κατ' ἤβη. εὖ μὲν ἔπειτα
Ζεὺς Κρονίδης ἔκρυψε χολούμενον, ἐνεκα ζυμᾶς
οὐκ ἐδίδου μακάρεσσιν θεοῖς οἳ ὀλύμπου ἔχουσιν.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ εὖ γένετο ἦν γαῖα κάλυψεν,
τοὶ μὲν ὑποχθόνιοι μάλαρον θνητοὶ καλέονται
Δούτοροι, ἀλλ' ἔμπης ζυμὴ καὶ τοῖσιν ὀπκηδεῖ.
Ζεὺς ἧ πατὴρ βίτορ ἄλλο γένος μόρσιον ἀνθρώπων
Χολήκοι ποίησεν ἐκ Ἀργυρῶν ἐδὲ ὁμοιοι, (πῶρ

18 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Εκ μελισσῶν, δίδονόμ τε ἔμβριμον οἷσιν ἄρνος
 ἔργ' ἐμελεσονόοντα καὶ ὕβρις. οὐδέ τι σῖτομ
 ἠΐδιον, ἀλλ' ἀδ' ἀμαντ' ἔχον κρατερόφρονα θυμόν
 Ἀπλαιοι, μεγάλη δὲ βίη ἔχεις ἀαπτοί
 Εξ ὤμων ἐπέφυλον ὡτὶ σιβαροῖς μελίεσσιν.
 τοῖς δ' ὡτὶ χάλκεια ἦ τούτῃα, χάλκιοι δ' ἔτε οἶνοι.
 Χαλκῶ δ' ἐργάζοντο, μέλας δ' ὅκ' ἔσκε σίδηρος.
 Καὶ τοῖ ἦ χείρεσσιν ἔπο σφέτορσι δαμνύτες,
 βῆσαν ὅτ' ὑρῶέντα δόμον κρυδρῶ αἶδαιο
 Νώνυμοι, θανάτος δὲ ἔλεπαγλούς πορ' ἔοντας
 Εἶλε μέλας, λαμπρόν δ' ἔλιπον φάος ἡέλιος.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ ὄτρυνος ἦν γαῖα κάλυψεν,
 αὖθις ἔτ' ἄλλο τέταρτον ὡτὶ χθονὶ πουλυβοτῆρην
 Ζεὺς κρονίδης ποίησε δικαιότορον καὶ ἄρειον,
 Ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται
 Ἡμίθεοι πρῶτην γενεὴν κατ' ἀπείρονα γαῖαν.
 Καὶ σὺν ἦ πόλεμος τε καὶ ἥσ τε φύλοπις αἰνῆς,
 τὸς ἦ ἐφ' ἐπὶ ἀπύλῳ θῆκε καδμυΐδι γαίῃ
 Ὀλεσε, μαρναμένους μῆλων ἔνεκ οἰδὶ πόδαο.
 τὸς ἦ ἔν νήεσσιν ἔπερ μέγα λαῖτμα θαλάσσης
 εἰς φοῖβον ἀγαγὼν, ἑλγῆς ἔνεκ ἠὲ νόμοιο,
 ἔνδ' ἦτοι ἦ σὺς θανάτου τέλος ἀμφεκάλυψε.
 τοῖς ἦ δὴ καὶ ἀνθρώπων βίον καὶ ἦθε ὀπάσας
 Ζεὺς κρονίδης κατένασσε πατὴρ εἰς πύρατα
 καὶ τοῖ ἦ ναιέσσιν ἀλυσθῆναι θυμὸν ἔχοντες (γαῖης.

Εἰς μακρὰ

Quercubus ex duris fecit durum ualidumq;
 Mars erat his cordi, & uesana libido nocendi,
 Non frugem ederunt, adamantis pectus habentes,
 Infandum suberat robur, fortesq; lacerti
 Pendebant de humeris, membra omnia crassa ferebāt,
 Arma quidem ex solido constabant ære domusq;
 Omnia (adhuc ferro tum ignoto) ex ære parabant.
 Vita illis proprio manuum finita furore est,
 Atraq; Plutonis nullo cum nomine regna
 Intrarunt, quamuis fortes, quamuisq; superbos,
 Mors tamen inuasit, solemq; relinquere fecit.

At genus hoc postquam tellus quoq; texit in aluo,
 Iuppiter in terris Saturni filius inde
 Rursum aliud fecit quartum, præstantius atq;
 Iustius, heroum genus, ipsis equiparandum
 Dijs, ac semideos hos secula priora uocabant,
 Abstulit at nimius bellorum ardorq; furorq;
 Hos septemgeminæ Cadmeæ ad moenia Thebes,
 Ob tua pugnantes pecora, atq; ipsum Oedipe regnum,
 Illos nauigio sala per spumantia ponti
 Ad Troiam uectos, te propter Tyndaris alma,
 Oppressitq; illic mors ultima linea rerum.
 Iuppiter at simul hos ad mundi extrema remouit,
 Longe à terricolis tribuens uitamq; domosq;
 Atq; quidem lati semper uacuiq; dolore

Calcant Elysios campos prope littora vasti
 Oceani, hic illis dulcem unoquoq; ter anno
 Effundit fructum mater gratissima tellus.

Dij utinam quinta mihi uitam ætate negassent,
 Sed nascendus adhuc miser essem, aut mortuus olim:
 Ferreum enim nunc est genus, intermissio nunquam,
 Nunquam finis erit nocturne diæne malorum,
 Perpetuis hominum Dij stringent pectora curis.
 Ast aliquando malis his succedent bona rursum,
 Namq; pater genus hoc hominū quoq; morte domabit,
 Vtraq; quum fuerint iam cani tempora facti,
 Nec similis nato genitor, nec filius illi,
 Nec socius socio, nec fidus suscipienti
 Hospes erit, proprio nec frairi frater, ut ante:
 Despicient senio fessos sine honore parentes,
 Insuper audebunt duris incessere uerbis,
 Vtpote nec numen reuerentes, adde quod ipsi
 Dira seni patri proles alimenta negabit,
 Ius erit in dextra, suaq; alterna oppida scindent,
 Vir bonus aut iustus nullius fiet honoris,
 Sed magis insignem sua per scelera atq; rapinas
 Sufficient, cedit ius dextræ, nec pudor ullus
 Notus erit, fallet probum & improbus, ore dolofo
 Verba obliqua loquens, periuriaq; insuper addens.
 Deniq; liuor edax, pallens, tristisq; malisq;
 Alterius

Ερμακάρων νήσοισι, πρὸ ὠκεανὸν βαθυδίνῳ
 Ὀλβιοι ἥρωες. τοῖσι μελινδία καρπὸν
 Τρεῖς τῷ ἔτους βάλλοντα φέρει ζείδωρος ἄρσρα.
 Μηκέτ' ἐπεὶ ὠφελον ἐγὼ πῶμπροισι μετῆναι
 Ἀνδράσιμ, ἀλλ' ἢ πρόθευ θανεῖν, ἢ ἐπείτα γυνεῶν
 Νῦν γὰρ διὰ γένος δὲ σιδιήρεον. οὐδέ ποτ' ἤμαρ
 Πάνσοντ' ἡμαμάτου ἔοιζέμεν, οὐδέ τι νύκτωρ
 Φθιρόμενοι χαλεπὰς ἧ θεοὶ δώσσοι μορίμνας.
 Ἀλλ' ἐμπης ἔοισι μεμίζετ' ἐδὲ λαὸν κακῶσιμ.
 Ζεὺς δ' ὀλέσθ' ἔτ' ὅ γένος μόροπαρ ἀνθρώπων.
 Εὖ τ' αὖ γινόμενοι πολιοκρόταφοι τέλεθωσιμ,
 Οὐδέ πατήρ παιδείωσιμ ὁμοίος, οὐδέ τι παῖδες,
 Οὐδέ ξᾶνος ξεινοδόκω, καὶ ἐταῖρ' ἐταῖρῳ,
 Οὐδέ κασίγνητος φίλ' ἔσσε' ὥς ὅ παρ' ἑσσοῦ,
 Αἵψα δὲ γηρασθόντας ἀτιμήσουσι τὸ κῆρας.
 Μένειν δ' ἄρα τοὺς χαλεποὺς βάλλοντες ἐπέεσσιν
 Σχετλιοι, οὐδέ θεῶν ὅπιν ἐδίοτες. οὐδέ μὲν οἱ γε
 Γηρασντεσι τὸ κούσιμ ἀπὸ θρεπτήρια δ' οἶον
 Χειροδίκαι, ἕτερος δ' ἕτερος πόλιν ἐξαλαπάξει.
 Οὐδέ τις θυόρεος χάρις ἔσσεται, οὔτε δίκαιος,
 Οὐτ' ἀγαθὸν. μᾶλλον δὲ κακῶν ῥεκτῆρα ἔσσοι
 Ἀνέρα τιμήσουσι, δίκη δ' ἐν γόρσι καὶ αἰδῶς
 Οὐκ ἔσσει. βλάψῃ δ' ὁ κακὸς τὸν ἀριόνα φῶτα
 Μύθοισι σκολιοῖς γνέπων, ἐπὶ δ' ὅρμον ὁμῖται.
 Ζῆλος δ' ἀνθρώποισιμ οἰζυροῖσιμ ἄπασιμ.

Δυσκέλαδος, κακὸς χαρὸς ὁ μαρτύσει συγγνώμης.
 Καὶ τότε δὴ πρὸς Ὀλυμπὶ ἄρ' ἤχθονός θ' ὑρῶσθ' εἴης
 Λαοκῶϊσι φάρεοσι καλυψαμένῳ χροῖα βαλὼν,
 Ἀθανάτ' μετὰ φύλον ἱτ' ἢ πωλιπόντ' ἀνθρώπους
 Αἰδῶς ἔ' Νέμεϊσις. τὰ δὲ λείψετ' ἄλγεα λυγρὰ
 Θνητοῖς ἀνθρώποισι. κακὸν δ' ἔκ' ἴσεται αἰκμή.
 Νῦν δ' αἶνον βασιλοῦσ' ἐρέω φρονέουσι ἔ' αὐτοῖς.
 Ωδ' ἱρῆς πρὸς ἑπην ἀνδ' ὄνα ποικιλόδιον,
 Ὑψι μάλ' ἔννεφέεσι φέρ' ὀνύχεασι μεμαρπώς,
 Ἡ δ' ἐλεὼν γναμῆτοῖσι πεπρωμένη ἀμφ' ὀνύχεασι
 Μύριβ'. τ' δ' ὁ γ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε,
 Δακμονίη τί λέλακας; ἐχρ' νύ σε πολλὸν ἀρείων,
 Τῆσδ' εἰς, ἥ σ' αὖ ἐγὼ πόρ' ἄγω καὶ αἰοιδὸν ἔσχαρ.
 Δῆπνον δ', αἶ κ' ἐθέλω, ποιήσομαι, ἥε μεθήσω.
 Ἄφρ' δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφριζέμεν,
 Νίκης τέ σέρεται, πρὸς τ' αἰχέσιμ' ἄλγεα πάσχα.
 Ως ἔφατ', ὠκυπέτης ἱρῆς ταυνοσίπλορος ὄρεϊς.
 Ω Πέρση, σὺ δ' ἄκτε δίκης, μηδ' ὕβριμ' ὄφελαι.
 Ὑβρις γὰρ τε κακὴ διελῶν βροτῶν. σδὲ μ' ἐδδὼς
 Ρηιδίως φορέμεν δυνάετ'. βαρύνθ' δέ θ' ὑπ' αὐτῷ
 Εγκύρσας ἄτησιμ'. ὁδὸς δ' ἐτέρηφι παρελθεῖν
 Κρείσσων δ' ὅτ' αἰ δίκαια. δίκη δ' ὑπερ ὕβριος ἴχει
 Ες τέλος ὀξελεσέσθαι. παθὼν δέ τε νήπι' ὀέγνων.
 Αὐτίκα γ' ἔτρεχε ὄρεος ἄμα σκολίνοισι δίκησιμ'.
 Τῆς δὲ δίκης ῥόθος ἐλκρομένης ἥ κ' ἀνδρες ἄγωσι

Δωροφά-

Alterius gaudens, homines se sparget in omnes.
 Tum Pudor et Nemesi duo maxima numina, coeli
 Antiquas repetent sedes, uclamine corpus
 Oblecti nixeo, terramq; hominesq; superbos
 Gaudebunt liquisse, quibus tamen agra relinquunt
 Tot mala, quae nullo poterunt medicamine tolli.

Nunc age principibus referam doctis licet ipsis,
 Fabellam. Accipiter sic paruum ad aedona dixit
 Alta in nube serena, conuellensq; unguibus atris,
 Hec miserè eluxit curuo lacerata sub ungue;
 At fuit accipitri uox illa tyrannica diri,
 Quid garris demens? nunc longe fortior in te
 Ius habet, hac tibi cantrici, qua duco, sequendum,
 Nunc mihi si placeat, tibi parcam, aut coena futura es;
 Stultus maiori cupiens contendere contra,
 Vincitur, atq; ignominiam cum clade reportat.
 Sic ait accipiter sulcans celeri aëra penna.

Tu sequere ô Perse iustum, iniustumq; relinque;
 Nam multum petulans homines iniuria laedit,
 Quam uir ferre nequit patiens, quin corde mouetur
 Cladem ullam accipiens, melior sic semita monstrans
 Iustitiam, cedit quoq; tandem iniuria iuri
 Succumbens, stultus non nouerit hoc nisi passus,
 Iamq; statim comes est iuri periurium iniquo.
 Iustitia huc sequitur, trahitur quocunq; ab auaris

B 4 Indicibus,

Iudicibus, quos lege finit decernere iniqua,
Hinc lachrymans urbis uicos populumq; pererrat
Aëre tecta, illis secum mala plurima uoluens
A quibus exacta est, fraudataq; partibus æquis.
Qui uero externis et ciuibus omnia iuste
Distribuunt, nil flectentes à tramite recto,
His uiuret urbs, populiq; uigent, atq; omnia florent,
Pax iuuenum nutrix usq; est, non horrida bella
Latiuidens illis immittit Iuppiter unquam,
Nec populos inter rerum ulla penuria iustos,
Insument epulis in sacris parta labore:
Terra dat immensos fructus, in montibus altum
Quercus fert glandes caput, est apis incola uentris,
Grex ouium lana per agros incedit onustus,
Et similem sobolem genitrices patribus ædunt,
Deniq; cunctarum rerum ubertate fruuntur,
Non scandunt naues, tellus uictum alma ministrat.
At quibus est cordi mala uis, malefactaq; dira,
Destinat ex templo his Saturnius æthere poenas.
Nomine sæpe uiri scelerati urbs plectitur omnis,
Qui peccet, faciatq; Ioui non facta ferenda.
Verum ut subijciam mala quæ Deus æthere mittit,
Dat cum peste famem, tacta omnis plebs cadit igni,
Incedunt sterili mulieres uentre, domusq;
Ac stirpes pereunt, supero id rectore uolente,

Agmina

Δωροφάγοι, σκολιᾶς ἢ δίκαις κείνουσι θέμιστας.
 Ἡ δ' ἔπειτα λαίεσσα, πόλιν τε καὶ ἦθρα λαῶν
 Ἡέρα ἔσασμιν, κακὸν ἀνθρώποισι φέρουσα.
 Οἱ τὲ μὴ ὀξυλαύσοι καὶ οὐκ ἰβείαν ἔνειμαν.
 Οἱ δὲ δίκαις ξύνουσι καὶ γὰρ δῖοι μοῖσι διδῶσι
 ἰθείας, καὶ μὴ τι παρεκβαίνουσι δίκαια,
 Τοῖσι τέθηκε πόλις, λαοὶ δ' ἀνθρώποις γὰρ αὐτῇ,
 Εἰρῆνῃ δ' ἀνὰ γλῶττι κροτοτόφος, ὅδε ποτ' αὐτοῖς
 Ἀργαλίου πόλεμον τεκμαίρετ' Ὀδυσσεύς,
 Οὐδέ ποτ' ἰδυδίκαισι μετ' ἀνδράσι λιμός ὅπῃ
 Οὐδ' ἄτῃ βαλὴς ἢ μεμλότα ἔργα νέμον'. (δεῖ,
 Τοῖσι φέρει μὲν γὰρ πολὺν βίον, ἔρρεσι δὲ δροῦς
 Ἀλκίον ἢ φέρει βαλάντας, μέσση ἢ μελίσσας,
 Εἰροπόκοι δ' οἷες μαλλοῖς καταβεβέλθασι,
 Τίκτουσι ἢ γυναικὸς εἰκότα τέκνα γονόουσιν.
 Θάλασσι δ' ἀγαθοῖσι διαμπερές, ὅδ' ὑπὸ νηῶν
 Νείσσονται, καρπὸν δὲ φέρει ζείδωρον ἄρσεν.

Οἷς δ' ὕβρις τε μέμλεε λακὴ καὶ χέτλια ὄργα,
 Τοῖς ἢ δίκην κρονίδης τεκμαίρετ' Ὀδυσσεύς.
 Πολλὰ κ' ἐξυμπαῖα πόλις λακὴ ἀνδρὸς ἐπ' αὐ-
 οσίς ἀλιβαίνῃ, ἐπ' ἀτάσθαλα μηχανάατ'. (ρεῖ,
 Τοῖσι δ' ἔρανον ἢ μέγ' ἐπήγαγε πῆμα κρονίων
 Λιμὸν ὁμοῦ ἐπ' ὁμοῦ. ἀποφθινύουσι δὲ λαοί,
 Οὐδέ γυναικὲς τίκτουσιν, μινύουσι δὲ οἴκοι
 Ζηνὸς φραδομοσυνῶσι ὀλυμπίῃ. ἄλλοτε δ' αὖτε

26 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Ἡ γὰρ γεγραπὴν δύω ἀπώλεισθαι, ἢ ὅ γε τέχῃ
Ἡ γὰρ γε γνῶντων κρονίδης ἀποτίννυται αὐτῇ.

Ω βασιλεῖς, ὑμεῖς ἡ κατεφραζέσθαι καὶ αὐτοὶ
Τὴν δὲ δίκην. ἐγγὺς γὰρ γνῶν ἀνθρώποισιν ἔοντες
Αθάνατοι λούσασθαι, ὅσοι σκολιῇσι δίκην
Ἀλλήλους τρέβουσι θεῶν ὅπῃ ὅκ ἀλέγοντο.
Τρεῖς γὰρ μύριοι εἰσὶν ἐπὶ χθονὶ παλαιοτέρῃ
Αθάνατοι ζυγὸς φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων,
Οἳ ῥα φυλασσάσιν τε δίκας καὶ χέτλια ὄργας
Ἡεραῖας δόμοι, πάντε φοιτῶντες ἐπ' αἶαν.
Ἡ δὲ τε παρθένῃ δὲ δίκη διὸς ἐκγεγαυῖα
Κυδινὴ τ' αἰδοίη τε θεοῖς, οἳ ὅλνμπον ἔχουσιν.
ὣρ' ὅπῃ αὐτὶς μὴ βλάτῃ σκολιδὸς ὀνοτάζων.
Αὐτίκα παρ' δὲ παρὶ καθεζομένη κρονίωνι,
Γυρνέτ' ἀνθρώπων ἄδικοι νόον, ὅφρ' ἀποτίσῃ
Δῆμος ἀπαθάλιας βασιλίων, οἳ λυγρὰ νοδύντες
Ἀλλή παρκλίνουσι δίκας σκολιδὸς γνέποντες.
Ταῦτα φυλασσόμενοι βασιλῆες ἰθαῦτε μύθους
Δωροφάγοι, σκολιδῶν ἡ δίκην ἐπιπύχου λάβετε.
Οἳ αὐτῶ κακὰ δόχῃ αὐτῶν, ἄλλῃ κακὰ δόχῃ.
Ἡ δὲ κακὴ βελήνῃ βελόνην τε καλίστη,
Πάντα ἰδὼν διὸς ὀφθαλμὸς καὶ πάντα νοήσας,
Καί νυ τῶ δ' αἰετὶ ἐθέλῃ ἐπιδέρκεν, ὅστις ἐλπίδι
Οἴῳ δὲ τῶ δὲ δίκην πόλις γνῶντος ἔργει.
Νῦν δ' ἐγὼ μὲν αὐτῶν γνῶν ἀνθρώποισι δίκην
Εἶλω,

Agmina qui nunc sternit eorum, aut moenia frangit,
Ciurentesq; rates disrumpit in aequore seuus.

O vos qui regitis terras, aduertite mentem
Huc ad iustitiam, quoniam superi prope nos sunt
Dij qui cuncta uident, & eos qui per mala iura
Defraudant alios spreta ratione deorum.

Ter numerum exuperant coelestia numina, terram
Quae nobiscum habitant, in tutelam data nostrum.
Illaq; quid iuste obseruant, quid fiat iniquè,

Aëre tecta, omnem pedibus peragrantia terram.

Ipsaq; iustitia est uirgo Ioue nata parente,
Clara deos inter superos reuerendaq; multum,

Quam si quis uiolet meritoue fraudet honore,

Continuò ante pedes residens patris Iouis alti,

Humanae exponit mentis scelera, & dare poenas

Vult fraudis, populi rectores, qui sacra iura

Detorquent, mala dum ob nummum sententia fertur.

Sed memor ô iudex horum, tua dirige recte

Iudicia, & capiant te obliuia iuris iniqui.

Noxius ipse sibi est, alij qui querit obesse,

Consiliumq; malum danti fert maxima damna.

Perspicit ac sentit sacrum Iouis omnia lumen,

Nunc uidet & nobis quid agatur, si uelit, illum

Nec latet hac quodnam ius exercetur in urbe.

Ast ego mortales inter iustus minime essem

Filius

Filius, aut itidem, si peccatum foret, esse
 Iustum, aut præmia si iniustum maiora manerent,
 Talia sed minime est facturus Iuppiter unquam.

Ast immitte tuis hæc Perse cordibus unis,
 Audi iustitiæ, uimq; obliuiscere diram,
 Hanc etenim legem nobis Deus ipse reliquit,
 Piscibus at nemorumq; feris, auibusq;, se ut ipsi
 Inuicem edant, iuris quia non discrimen in illis.
 Iustitiam nobis, quæ præstantissima longe est,
 Tradidit, & quoties audet quis dicere uerum
 Existens testis, Deus huic dat prospera cuncta.
 Qui dum testis adest, temerè periuria iurans
 Mentitur, lædens hic ius, mage læditur ipse,
 Nam genus ipsius perit atq; extinguatur omne:
 At genus in claro iusti post nomine uiuit.

Nunc tibi præcipue memorabo salubria Perse,
 Scilicet ex uitijis facile est uel prendere turbam,
 Nam uia non longa est, foribus uicina morantur.
 At regina graui uirtus sudore paratur,
 Est uia difficilis, præceps, longa, aspera, ad illam
 Principiò, postquam iam stas in uertice summo,
 Tum facilis tum fit dulcis, licet antè molesta.
 Optimus ille uir est, primusq;, sibi omnia noscens
 Consulere, expendens quæ post prodesse ualebunt.
 Sed bonus hinc ille est, audit qui recta monenti,

Qui

Εἶλω, μὴτ' ἐμός ἦος, ἐπεὶ κακὸν ἄνδρα δίκαιον
 Εμμεναι, εἰ μὲν γε δίκην ἀδικώτορ' ἔξει.
 Ἀλλὰ τὰ γ' ὅπως ὁλοπατελεῖν διατρίβειν αὖτις
 Ωπέρσῃ, σὺν ᾗ ταῦτα μετὰ φρεσὶ βάλλεσσι
 Καὶ νῦν δίκης ἐπάλλεσσι, εἰς δ' ἐπιλήθεο πάμπαν
 Τὸν δὲ γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διετάξε κρονίωρ,
 Ἰχθυοῖσι μὲν καὶ θηρσὶ, καὶ οἰωνοῖς πετεινοῖς
 Ἐδιδεῖν ἀλλήλους, ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἔστιν ἐπ' αὐτοῖς.
 Ἀνθρώποισι δ' ἔδωκε δίκην, ἢ πολλὸν αἰεὶ
 Γίνετ'. εἰ γάρ τις κ' ἐθέλῃ τὰ δίκαι' ἀγορεύειν
 Γινώσκων, τῷ μὲν τ' ὄλεον διδοῖ θυρυσὶ παρ' αὐτοῖς.
 Ὅς δέ τις μαρτυρεῖσιν ἐκὼν ἐπίορκον ὁμώσας
 Ψεύδετ', σὺν δὲ δίκῃ βλάψας νήκεσιν ἀάδῃ.
 Τὸ δὲ τ' ἀμαυροτόρῃ γυνὴ μετόπισθε λελήπῃ
 Ἄνδρὸς δὲ θυοῖσιν γυνὴ μετόπισθε ἀμείνων.
 Ζοὶ δ' ἐγὼ ἰδὼν ἀνέμων ἐρεῶ μέγα νήπιε Πέρσῃ,
 Τὴν μὲν τοὶ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ὅστις ἐλέδαι,
 Ρωσίδος ὀλίγη μὲν ὁδὸς, μάλα δ' ἐγγύθι νῆαι.
 Τῆς δ' ἀρετῇ ἰδὼν τα θεοὶ περὶ παροῖσιν ἐβηκαν
 Ἀθανάτῃ, μακρὸς ἢ καὶ ὀρθὸς οἶμ' ἐπ' αὐτῇ,
 Καὶ ῥηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
 Ρωσίδῃ δ' ἡπειτα πελὶ χαλεπὴ πόρ' ἔσκα.
 Οὐτ' ἄρα μὲν παναφίς ὅς αὐτῷ πάντα νοήσει
 Φρασάμηνος, τὰ κ' ἐπείτα τὸ δὲ τέλος ἦσιν ἀμεί
 Ἐδιδὼς δ' αὖ κακῆνος ὅς οὐδ' ἐπὶ πόντῳ πίθη. (νῶ.
 Ὅ δ'

Ὅς δὲ κε μὴδ' αὐτῶ νοίῃ, μὴτ' ἄλλα ἀκούω
Ερθυμῶ βάλληται, ὃ δ' αὖ τ' ἀχρήϊθ' αὐτῇ.

Ἀλλὰ σὺ γ' ἡμετέρας μεμνημένος αἶερ ἐφέμῃς,
Εργάζου Πέρση δι' οὐ γένῃθ', ὄφρα σε λιμός
Ἐχθαίρῃ, Φιλίῃ δὲ σ' εὐεΐφαιθ' Δημήτηρ
Αἰδοίῃ, βίότῃ γ' τελὺ πύμπλησι καλλιῷ.
Λιμός γάρ θ' ἐπάμπαρ ἀόργῳ σύμφορος ἀνδρῶι.
Τῶ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι κ' αἵετες, ὅς κεν ἀόργος
Ζῶν κηφλῶσι κηθουροῖς ἱκελθ' ὀρμῶι,
Οἷ τε μελίσσῳ καμάθῳ βύχῳσι ἀγροῖ
Ἔδοντες, σοὶ δ' ἔργα φίλ' ἔσω μέτρια κρομῆν,
Ὡς κ' ἐπὶ ὥραις βίότῃ πληθῶσι καλιαί.
Ἐξ ὀργῶν δ' ἄνδρες πολὺ μῆλ' ἰτ' ἀφνειοὶ τε.
Καὶ τ' ἔργα ζῶντος πολὺ φίλτρος ἀθανάτοισιν
Ἔσται, ἠδὲ βροτοῖς, μάλα γ' ἐν γένῳσι ἀόργος.
Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειθ' ἐθ', ἀόργῃ δὲ τ' ὄνειθ' ἐθ'.
Εἰ δὲ κεν ἐργάζῃ, τάχα σε ζήλώσει ἀόργος
Πλατυῦτα, πλὺτῳ δ' ἀρετῇ ἑκὺς ὀπκιῶν,
Δαίμονι δ' οἷος ἔκδοτα (τ' ἐργάζεσθ' ἄμεινον)
Εἶκον ἀπ' ἀλλοτρίῳ κτεανῶν ἀεσίφρονα θυμῳ.
Εἰς ὀργὴν βέβηκας, μελετᾷς βίον ὥς σε κελδύω.
Αἰδώς δ' οὐκ ἀγαθὴ λεχημῶν ἀνδρα νομίζει,
Αἰδώς, ἥ τ' ἀνδρας μέγα σίνετα ἠδ' ὀνίνησι.
Αἰδώς τοι πρὸς ἀνολβίῃ, θαρσύνθ' δὲ πρὸς ὀλβῳ.
Ζημίαι δ' ἐχάρπακτα θεῶσδ' ἴα πολλὸν ἀμένω.
Εἰ γὰρ

Qui sibi consulere ignorat, nolitq; monenti
Auscultare alij, nullusq; & inutilis hic est.

Sed tu nostra animo semper praecepta reuoluens,
Esto operi intentus Perse diuine, fames ut
Te premat inuidia, Cereri sed amere pudice,
Illa tua omnigeno sic impleat horrea uictu.
Ecce fames comes est homini certissima pigro,
Adde quod hunc odio superiq; hominesq; sequuntur,
Quisquis segnitia fucos imitatur inertes,
Quorum uenter apum consumit parta labore,
Ocia agens: sed opus tu quodq; in tempore cura,
Horrea ut accipiant maturum in tempore fructum.
Ditescunt homines ex sedulitate laborum,
Quin operans fies multo mortalibus & dijs
Charior: his odio, cui corpus torpet, habetur.
Turpe labor non est quicquam, sed inertia turpe.
Tu studio, ad studium quoq; perstimulabis inertem,
Ditescens, at opes uirtusq; decusq; sequuntur,
Dijs similis fies: melius nil ergo labore,
Siq; nec alterius cupiens rerum, usq; laborans
Vt iubeo, proprium studeas acquirere uictum.
Vtilis haudquaquam est homini pudor hospes egenti,
Nunc iuuat ille uirum, nunc officit ille uicissim.
Vir pudibundus inops manet, audax fit citò diues.
Nil unquam rapias, data coelitus optima dona.

Cuius

Cuius enim fuerit manuum res aucta rapinis,
Siue usu linguae mendacis (qualia fiunt
Humanis animis lucri dulcedine captis,
Dumq; pudor nullus, sola irreuerentia regnat)
Hunc male Dij uexant, rursum possessio primum
Atteritur, felix nec longo tempore uiuit,
Par scelus hic, à quo supplex et leditur hospes,
Patrat, et ingreditur quicumq; cubilia fratris,
Vxorem maculans, et sancta cubilia stupro.
Peccat et is qui ledit utroq; parente carentes,
Quiq; senectutis supremo in limine stantem
Haud timet immitti sermone offendere patrem,
Hunc pater ipse deum Saturnius odit, et illi
Factis pro iniustis tandem mala digna rependit.
Sed nunquam Perse tu quicquam feceris horum,
At pro uirili superis Dijs fac sacra, pure
Mundeq;, et pingues coxas adoleto sub aris,
Nunc uini pateris, nunc placae thuris odore,
Solis ad occasum facies et solis ad ortum,
Ut tibi perpetuo fausti sint atq; fauentes,
Utq; iuuare queas alios, non te iuuat alter,
Hospite tuo, ad coenam tui amantem accersere, relicto,
Hunc tamen ante omnes, paries quem separat unus
Abs te: si qua etenim tibi res peragenda domi sit,
Discincti uicini aderunt, cingentur amici.

Damnium

Εἰ γὰρ τις καὶ χερσὶ εἰς μέγαν ὄλβον ἔλκεται,
 Ἦ δ' ἀπὸ γλώσσης λήισσεται (οἷά τε πολλὰ
 γίνεται, οὐτ' αὖ δ' ἡ κέρδιος νόον ὀζαπατήσῃ
 ἀνθρώπων, αἰδ' αὖ δ' ἐτ' ἀναιδ' ἐκ κατοπαί(ρ)
 Ρεῖα τε μὴ μαυρεῶσι βοῖ, μινύθουσι δὲ οἶκοι
 ἀνέρι τῷ, παῦρον δ' ἐτ' ἐπὶ χρόνον ὄλβος ὀππιδ' εἰ.
 Ἴσος δ' ὅς θ' ἰλάττω, ὅς τε ξείνον κακὸν ἔρξει,
 Ὅς τε κασιγνήτοιο εὖ ἀνὰ δέμνια βαίνοι,
 Κρυπῆαδ' ἴης δυνῆς ἀλόχῃ πῆσακαίρια ῥέζωμ,
 Ὅς τε τῷ ἀφραδ' ἴης ἀλιφαίνετ' ὄρφανὰ τέκνα,
 Ὅς τε γονῆα γέροντα κακῷ ἐπὶ γῆρα θ' ὀδ' ἴα
 Νεῖκεῖν, χαλεποῖσι καθαπτόμεν θ' ἐπείεσσιν.
 Τῷ δ' ἡ τοι ζεὺς αὐτὸς ἀγαίετ', ὅν δὲ τελευτῶν
 Ἐργῶν ἀντ' ἀδίκῳ χαλεπὴν ἐπέθηκεν ἀμοιβήν.
 Ἀλλὰ σὺ τ' ἢ πᾶμπαρ' ἔργ' ἀεσίφρονα θυμόν,
 Κασιδιώαμιρ δ' ἐρδιφ' ἰδρ' ἀθανάτοισι θεοῖσιρ
 Ἀγνῶς θ' καθαρώς, ὥτ' δ' ἀγλαὰ μερία καίειμ.
 Ἄλλοτε δ' ἡ σπονδ' ἴσι θυέαςί τε ἰλάσκεισθαι,
 Ἡ μὲν ὅτ' ἐλνάζῃ, καὶ ὅταν φάθ' ἰδρὸν ἔλθῃ,
 Ὅς κ' ἐπὶ ἰλαὸν κραδίλω καὶ θυμὸν ἔχωσιρ,
 Ὅφρ' ἄλλων ὦνῃ κλῆρορ, μὴ τ' οὐρ τεορ' ἄλλ' θ'.
 Τὸν φιλέοντ' ὥτ' δ' αὖτα καλεῖμ, τ' δ' ἐχθρὸν ἐᾶσαι
 Τὸν δὲ μάστιγα καλεῖμ ὅς τις σέθεν ἐγγυθὶ ναίει.
 Εἰ γὰρ τοι κ' ἡ χεῖμα ἐγχώριον ἄλλο γόνετ',
 Γεγονόν' ἄλως οἱ ἔμωρ, ζῶσαντο δὲ παῖ.

34. ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Α.

Πῆμα κακὸς γέιτωρ, ὅσοντ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
 Ἐμμορεῖθι λιμῆς ὅς ἐμμορε γέιτον Θ' ἐδλῶ.
 Οὐδ' αὖ βῶς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γέιτωρ κακὸς εἴη.
 Εὖ μ' ἔμεναι παρὰ γέιτον Θ', δὴ δ' ἀποδ' ὄναα.
 Αὐτῷ βρ' ἔμεναι, καὶ λῶϊον αἰ κε δυνῆαι,
 ὥς αὖ χρῆσιζον καὶ ὄν ὕσδορον ἀρ' κιορ ἔρῃς.
 Μὴ κακὰ κορδαίνῃς, κακὰ λείρ' εἰς ἴσ' ἄττισιν.
 Τὸν φιλέοντα φιλεῖς, τῷ πρῶσιόν τε προσεῖναι,
 Καὶ δόμνῳ ὅς ἐστι δῶ, τῷ μὴ δόμνῳ ὅς κεν μὴ δῶ.
 Δώτῃ μὲν ἴσ' ἐδωκεν, ἀδῶτῃ δ' ὅτις ἐδωκεν.
 Δὼς ἀγαθὴν, ἀρ' παρὰ δὲ κακὴν, θανάτοιο δ' ὅτις.
 Ὅς μὲν γὰρ κεν αὐτὴ ἐθέλω, ὅ γε καὶ μέγα δῶν
 Χαίρει βρ' δῶναι, καὶ τέρπεται ὅν κ' ἔθυμόν.
 Ὅς δ' ἐστιν αὐτὸς ἔλκεται, ἀναδ' εἰς φῖ πῖθ' ἔσθ,
 Καὶ τε σμικρὸν ἔσθ, τὸ, τ' ἐπάχνωσε φίλον ἦτορ.
 Εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ὡς σμικρὸν καταβῆι,
 καὶ θαμὰ τ' ἔρ' οἷς, ἴαχα ἐστὶν μέγα καὶ τ' ὅ γ' ἔσθ.
 Ὅς δ' ἐπ' ἔσθ' ἐφ' ἔσθ, ὅ δ' ἀλύξειτ' αὐτοπα λιμόν.
 Οὐδὲ τὸ γ' εἰς οἶκῳ κατακέκλιον ἀνέρα κηδεῖ,
 Οἶκοι βέλτερον εἶν, ἐπεὶ βλαβόρον τὸ θυρὸν.
 Ἐδλὸν μ' παρ' ἔσθ' ἐλ' εἰς, πῆμα δὲ θυμῷ
 Χρησίζω ἀπ' ἔσθ' ἔσθ, αἰ σε φραζέσθ' αὐτοπα.
 Ἀρχομένη δὲ πῖθ' καὶ λήγοντ' ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ,
 Πρῶτον φείδεσθ, δεινὸν δ' ὅν πῖθ' φείδεσθ.
 Πρῶτον δ' αὐτὸν φίλον ἐρμηνεύθ' ἀρ' κ' ἔσθ.

Καὶ τὸ

Damnum uicinus malus, auxilium bonus ingens,
 Atq; bonum nactus uicinum, est nactus honorem,
 Nec res, uicinus nisi sit malus, ulla peribit.
 A uicino aliquid capias si mutuo, eadem
 Mensura, ac non si possis sine foenore redde;
 Indigus ut rursus nullam patiare repulsam.
 Ne mala lucra pares, mala lucra equalia damnis.
 Sis charus charo, uisentem inuise uicissim,
 Quiq; dedit, reddas, nil da, qui nil dedit unquam.
 Danti aliquis dedit, ac nil danti quis dedit unquam?
 Dos bona, sed nunquam bona mortifera ulla rapina.
 Qui dat sponte lubens, quamuis hic grandia praestet
 Munera, letatur, facit atq; hoc corde sereno.
 Qui uero ipse rapit, nullo remorante pudore,
 Sit quamuis paruum, cruciatum hinc pectore sentit.
 Namq; super paruum si paruum apponere cures,
 Saepe et facias, citò magnus fiet aceruus.
 Effugit ille famem, praesentem qui auget aceruum.
 Sufficit hoc minime quod cella penaria seruat.
 Esse domi praestat, nam damnosum foris esse.
 Dulce est de cumulo praesenti sumere, contra
 Est graue egere aliqua re absente, hinc sis memor hoc
 Dum plenū est fermeq; uacet uas, largius hauri, (rum.
 In medio parcas, in fundo parcere serum.
 Dicta prius merces famulo detur, idq; benigne,

Et cum fratre iocans cura tum testis ut adsit,
 Fidere sepe nocet, nocet et diffidere sepe.
 Ne fucata tua spoliēt te mente caueto
 Foemina, blanda, loquax, nidi damnosa uorago.
 Confidit furi, qui confidit meretrici.
 Hinc patrias seruet dilectus filius aedes,
 Sic tibi res crescent, procedentq; omnia dextrē.
 Fac moriāre senex gemina ex te prole relicta,
 Namq; Ioui facile est locupletes reddere plures,
 Curaq; multorum maior, plus fertur in arcem.
 Si cupias summis quoq; tu ditescere uotis
 Perse, sic facito, usq; laborem annecte labori.

LIBER SECVNDVS.

PLeiadās cernens orientes demete frugem,
 Vomere uerte solū quū submerguntur in undas.
 At bis uicenas latitant noctesq; diesq;,
 Hinc iterum apparent impletis mensibus anni,
 Tempore quo primum incipiunt splendescere falces.
 Hæc lex aruorum est cunctis seruanda colonis,
 Siue habitent illi rauci prope littora ponti,
 Pingua siue colant in uallibus arua remota
 A ponto procul. At nudus sere, nudus arato,
 Et nudus metito, Cereris si in tempore cuncta
 Officia exoptes curata, ut tempore crescant
 Quæq;

Καί τε κασιγνήτῳ γέλῳς ὕδῃ μάρτυρα θέσθῃ.
 Πίσφς δ' ἄρ' ὁμῶς κ' ἀπισία ὤλεσεν ἀνδρας.
 Μικδὲ γυνή σε νόον πυγασόλθ' ὀζαπατάτω,
 Αἰμύλα κωτίλλασσα, τελευτῇ δ' ἰφῶσα καλινῇ.
 Ος δὲ γυναικὶ πέποιθε, πέποιθ' ὅ γε Φιλῆτισι.
 Μανογενῆς δὲ παῖς σῶζοι πατρῷον οἶκον
 φρεβέμεν, ὥς γὰρ πλῆθος ἀΐξετ' ἐν μεγάροισι.
 Γηραιὸς ἢ θανόις ἐτόρον πᾶσι δ' ἐγκαταλείπων.
 Ρῆα δ' ἐλγὴν πλεόνεσσιν πόροι ζεὺς ἄσπετον ὄλβον,
 Πλείων ἢ πλεόνων μελέτη, μέζωρ δ' ἐπιθήκη.
 Σοὶ δ' εἰ πλὺτος θυμὸς ἐέλδ' ἐτ' ἐν φρεσὶν ἦσι
 ὦδ' ἔρδ' εἰμ, ὄργων δ' ἐτ' ἐπ' ὄργῳ ἐργάζεσθαι.

ΗΜΕΡΑΙ ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

Παυλὸς δ' ὠρετλαγενέων ἐπιτελλομινάων
 Αρχεὶδ' ἀμκτῷ, ἀρότιοι ἢ δυσομινάων.
 Αἱ δ' ἦτοι νύκτας τε καὶ ἡμέρας τε σαρᾶνοντα
 Κεκρύφαται, αὖτις δὲ πόδι πλομινῶν γνῖαντι
 φαίνονται, τὰ πρῶτα χαρᾶσσομινῶιο σιδ' ἦρον.
 Οὗτος δὲ πεδῖον πέλετ' νόμος, οἳ τε θαλάσσης
 Εγγυθὶ ναυετᾶσ' οἳ τ' ἄγλαα βηοσῆγντα,
 Πόντος κυμαίνοντος ἀπὸ πρῶθι πιόνῃ χῶρον
 Ναίουσι. γυμνὸν σπείρειν, γυμνὸν ἢ βωστῆν,
 Γυμνὸν δ' ἀμᾶδι, εἰ χ' ὥρια πάντ' ἐβέλησθαι
 ἔργα κομίζεσθαι δακνῆτορος, ὥς τοι ἔκαστα

385

38 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Ὡρί' αἰξήντο, μὴ πως τὰ μεταξὺ χατίζωμ,
 Πτώσας ἄλλοτρίους οἴκους, καὶ μηδὲν αὐνύσας.
 Ως κ' νῦν ἐπ' ἐμ' ἤλθες, ἐγὼ δ' ἐτι σὺ ἐπιδύσω,
 Οὐδ' ἐπιμετρήσω, ἐργάζου νήπιε Πέρση,
 Ἔργα τὰ τ' ἀνθρώποισι θεοὶ διετεκμήραντο,
 Μὴ ποτὲ σὺν παίδεσσι γυναικί τε θυμὸν ἄχου
 Ζητούνης βίοτον ἤϊ γείτονας, οἱ δ' ἀμελῶσιν.
 Δις μὲν γὰρ κ' ἦς τάχα τούξαι. ἢν δ' ἐλ λυπῆς,
 χρῆμα μὲν πρῆξεις, σὺ δ' ἐτώσια πολλὰ ἄγορ' οὐ
 Ἀχρεῖος δ' ἐστὶ ἐπέων νόμος, ἀλλὰ σ' ἀνωγα (σφς.
 Φράζεαι χρείων τε λύσιν, λιμοῦ τ' ἀλεωρῶ.
 Οἶκον μὲν πρώτισα, γυναικὰ τε Βουὴν τ' ἀροτῆρα,
 Κτητῶν δ' ὅ γε μετ' αὐτῷ, ἢ τις δ' Βροτῶν ἐποίτο,
 Χρήματα δ' εἰς οἶκον πάντ' ἀρμυνα ποιήσας,
 Μὴ σὺ μὲν αὐτῆς ἄλλον, ὃ δ' ἀρνῆται, σὺ δ' ἵκηται.
 ἢ δ' ὦρε παρὰ μείβηται, μινύθη δ' ἐτι ἔργον.
 Μὴ δ' ἀναβάλλεαι, ἐστ' αὖριον ἐστ' ἐννηφιν.
 Οὐ γὰρ ἐτωσοδργὸς ἀνὴρ πίμπλησι καλίω,
 Οὐδ' ἀναβαλλόμενος. μελέτη δ' ἐτι ὄργον ὀφέλ
 Αἰεὶ δ' ἀμβολιόργος ἀνὴρ ἄταισι παλαίῳ. (λδ.
 Ἡμεῖς δ' ἡ λήγει μὲν δ' ὀξεία κελίοιο
 Καύματ' ἰδαιλίμω, μέθωρινόν οὐ μερῆσαντος
 Ζῶντος ἐριδονέου, μετὰ δ' ἵππετ' βρότεος χρόν
 Πολλὸν ἐλαφρότερον. δὴ γὰρ τότε σείριος ἀστὴρ
 Βαίον ὑπὲρ κεφαλῆς κηρὶ κεφείων ἀνθρώπων,
 ἔρχεται

Quaeq; suo, ne quando, grauis dum uexat egestas,
 Frustra mendices aliena per ostia uictum,
 Ut qui nunc ad me uenisti, at non dabo quicquam
 Aut dono aut usu, sed Perse stulte labora,
 Ipsi terricolis Dij constituere laborem,
 Ne cum filiolis cum coniuge pectora tristis
 Panem à uicinis queras, ipsiq; repellant.
 Forsitan accipies bis terue, at si inde molestes
 Efficies nihil, in uanum sed plurima dices,
 Sed quid uerba iuuant? hortor memor esto parare
 Ipse, seram unde famem places, ac debita soluas.

Primum ades, famulam, taurū qui ducat aratrum,
 Emptam, non ductam, tua quæ iumenta sequatur.
 Hinc memor apta tuæ domui instrumenta parato,
 Ne possas alium illa, et eo ludare negante.
 Tempora diffugiunt, inceptaq; res caret auxilio.
 Ne differ sub cras opus, adq; diem inde sequentem,
 Nam sua desidia sectans replet horrea nunquam,
 Nec cunctator iners: studium rem promouet unum,
 Hinc est lucta pigro cum paupertate perennis.

Cum deferbuerit Phœbeæ lampadis ignis,
 Atq; calor sudorificus, cum Iuppiter imbrem
 Mensibus Autumnii fundit, corpusq; leuatur
 Humanum, ac recipit uires (quia Sirius horis
 Per lucem exiguis, hominum tunc imminet ardens

/ C 4 Verticibus,

4 8 5
 4 0 6
 4 0 4

10

4 11

4 12

4 13

4 14

4 15

4 16

4 17

17

Verticibus, uerum sese plus nocte fatigat)
 Deniq; cum cariem contemnit secta secari
 Sylua, & fundit humi frondes, cessatq; uirere,
 Cedere materiam è syluis tum sis memor aptam,
 Ut mortariolum tripedale, trium cubitorum
 Pistillum, atq; axem rescato septipedalem:
 Octo pedum si sit, tum malleus abscindatur,
 Tres palmas rota habens, sit denas currui habenti,
 Plurima ligna incurua seces, dentale per arua
 Aut montem quæres, inuentum confer ad aedes
 Ilignum, nam tale haud frangitur inter arandum,
 Si clauis buri, Cereris qui munia tractat
 Rusticus insigens, temoni adiunxerit apte.
 Sed tibi sub tecto fabricans duo aratra parato,
 Perfectum ac rude, nam multo præstantius est sic,
 Nempe uno fracto, tum tauris alterum ut addas.
 Temones ualidos de lauro ulmoq; recides,
 Ex quercu bieris, dentale ex ilice fiat,
 Sinti q; nouem annorum tauri, his firmissima membra,
 Conueniuntq; operi medio cui flore uigentes,
 Non illi inter opus miscentes prælia, atratrum
 Frangent, inceptumq; ita opus linquent sine fructu:
 Hos numerans annos uir quadraginta sequatur.
 Postquam edit panem morsus quater octo tenentem,
 Sollicitus rectum curet tum ducere sulcum,

Ερχετ' ἡμάτιον, πλείον δ' ἔτε νυκτός ἐπαυρῆ.
 Ἡμεῖς ἀδικοτοπάτην πέλετ' τιμωθεῖσα σιδερέῃ
 ὕλη, φύλλα δ' ἔραξε χεῖρ πφόρβοιό τε λήγει.
 Τῆμεθ' ἄρ' ὕλοτομῆν μερμηλύνει ὥριον ὄργον.
 Ολμοι μ' ἵπποδ' ἡμ' τάμεν, ὕπδροι ἡμ' ἵπποχω,
 Αἰονάδ' ἐπ' ἀπόδ' ὤ. μάλα γὰρ νύτοι ἀμύδ' ὄτω.
 Εἰ δέ κεν ὀκτάποδ' ἡμ' ἀπὸ τοῦ σφύραν κατὰμοιο.
 Τριακσίθαμον δ' ἄψιρ τάμεν δ' ἐκαδωρῶ ἀμάξῃ
 Πόλλ' ἐπὶ καμπύλα κἄλα. φέρει γὺν ὅτ' αὖ
 Εἰς οἶκον κατ' ὄρος διζήμεν, ἢ κατ' ἀρσραν (εὐρεῖς
 Πείρινον. ὅς γάρ βροσὶν ἀρσρὸν ὀχυρώτατος ὄσιν.
 Εὐτ' αὖ ἀβλααῖς δ' ἡμῶς ἐν ἐλύματι πῆξας
 Γόμοφοισιν πελάσας πελαρήρετ' ἰσοβοῖν.
 Δοιὰ δὲ θεῶν ἀροῖα πονησάμεν ἡμ' οἶκον
 Αὐτόγυον ἡμ' πεκτόν, ἐπεὶ πολὺ λώϊον οὕτω.
 Εἰ χ' ἐτόρον γ' ἀξαις ἐτόρον κ' ὡν βροσὶ βόλαιο,
 Δαφνῆς δ' ἢ πηλέης ἀκνώτατοι ἰσοβοῖς
 Δρυὸς ἐλύμα πρίνθ' γύνῃ, βόε δ' ἐνναετήρῳ
 Αρσρὸν κατέκταν. τὸ γὰρ ὀκνῶν ὅκ' ἀλαπαδ' ὄν,
 Ἡβης μέτρον ἔχοντε, τὰ ἐργαλῆα ἀρίτω.
 Οὐκ αὖ τῶν εἰσάαντες ἐν αὐλακι καμυλὴν ἀρσ-
 Αξίαν, τὸ δ' ὄργον ἐτώσιον αὐθι λίποιεν. (τροφ
 Τοῖς δ' ἅμα τεσσερακονταετὴς αἰζὺν ἐποίητο,
 Αρσρὸν δ' ἐπὶ πῆξας τετράτροφον ὀκτάβλωμον,
 Ος κ' ὄργον μελετ' ἰθὺς αὐλακ' ἐλαύνει,

Μηκέτι παῖσιν αἰνῶμι μετ' ὀμήλικας, ἀλλ' ὕδ' ἔργῳ
 Θυμὸν ἔχωρ, τ' δ' ὅσ' ἐπινώτορ θ' ἄλλ' θ' ἀμείνων
 Σπέρματα δ' ἄσπεαδ', καὶ ἐπισπορέλλω ἀλῆαδ'.

Κερότορ θ' γὰρ αὐτὴ μετ' ὀμήλικας ἐπιοῖνται.

Φράζεαι δ' οὐτ' αὖ φωνῶν γοδράν' ἐπακρόσης,

Υψόθην ἐκ νεφείων γνιάυσια κεκληγύνης,

Ἡ τ' ἀρότοιο τε σῆμα φέρει, καὶ χείματ' ὥρῳ

Δαικνύει ὀμβρῶν, κραδίην δ' ἔδ' ἀκ' αὐδρὸς ἀέθ'

Δι' ἵστα χορτὰ ἔμ' ἑλικας βόας ἐνδρὺν ἐόντας. (τιω.

Ρηίδιον γὰρ ἐπ' εἰπεῖν, βόας δ' ὅς καὶ ἀμαξαν,

Ρηίδιον δ' ἀπαντῶαδ'. πάρα δ' ἔργα βόαςιν

Φασὶ δ' αὐτὴ φργάας ἀφνειὸς πῆξαδ' ἀμαξαν

Νήπιος, ὅδε γ' οἶδ', ἐκείτ' δ' ἐτε δίδρατ' ἀμάξης

Τῶν πρόδην μελέτῳ ἐχέμεν οἰκῆια θέδαι.

Εὐτ' αὖ δὴ πρώτισ' ἀροτ' θνητοῖσι φανείν,

Δι' τὸτ' ἐφορμηθῶμαι ὁμῶς δ' ἑμῶς τε καὶ αὐτῶν.

Αὐτῶν καὶ διδρῶν ἀρόων ἀρότοιο κατ' ὥρῳ.

Γρωὶ μάλα σπιδύδων ἵνα τοὶ πλήθωσιν ἄρτρα.

Εἴσεται πολῆν, θέρεθ' ἢ νεωμὴν ὅσ' ἀπατῆσαι.

Νεὸν δ' ἀσπείρῃ ἐπὶ κυφίζεσθαι ἄρτρα,

Νεὸς ἀλεξιαφῆ, παίδων δ' οὐκ κλῆτεια.

Εὐχαιδ' δ' εἰ χθονίῳ δημήτορι θ' ἀγνῆ,

Εκτελεία βεῖθειν δημήτορ' ἰδρὸν ἀκτῶν.

Ἀρχόμενος τὰ πρῶτ' ἀρότρων ὅταν ἀκροὺν ἐχέτῃς

Χερεὶ λαβὼν ὄρεπῃς, βοῶν ὑπὸ νῶτον ἵκηαι

Ἐνδρῶν

*Ad socios non respiciens, sed pectore toto
Incumbens operi: non iunior aptior illo est
Spargere sementem, & loca semine sparsa cauere.
Iunior ad socios crebro uaga lumina flectit.*

*Obserua si quādo gravis uox clangit ad aures,
Nubibus ex altis dantis tibi signa quotannis:
Nam fert signa soli uertendi, & tempora brumæ
Indicat: at bobus uenit ipsa ingrata carenti.
Inclusas stabulo uaccas tum pascito feno.
Dicere per facile est, cum bobus des rogo currum,
Et facile abnuere est, proprijs bobus labor instat
Vir cordatus ait, currum compinge tibi ipse.
Stultus at hoc nescit, centum is sibi ligna requirit.
Sed tu cuncta domi curato negotia primum,
Et simulac ipsum iam tempus uenit arandi,
Tum quoq; cum famulis insistas ipse labori.
Humidus & siccus sit ager quom scindis aratro,
Mane bene aggrediens, spicis onerentur ut arua.
Vere solum proscinde, iteratum haud fallit in æstu.
Esto noualis ager cui uis committere semen.
Dira nouale arcet, puerorum est blandaq; nutrix.*

*Terreno fac uota Ioui, Cereriq; pudica,
Vt placidi pleno dent arua grauescere foetu.
Fac uota aggrediens terram sulcare, manuq;
Corripuens stiuam, stimulas quum dorso trahentium*

Vimine

Vimine taurorum: sed tunc te pone sequatur
 Rastra puer portans, quum mandas semina terræ,
 Isq; aiibus semen cælando negocia ponat,
 (Sedulitas homines iuuat, at socordia lædit)
 Sic grauis in terram fructu nutabit arista.
 Siq; tuo placidus Deus annuat inde labori,
 Eijce tum uasis quas fecit aranea telas,
 Et cunctis plenis uictu letabere uisis,
 Inueniet te uer epulantem, non eris unquam
 Indigus alterius, sed opus tua ope alter habebit.
 Sed tibi solstitio brumæ si terra subacta est,
 Raras innitens genibus resecabis aristas,
 Dragmata pauca ligans, reptansq; in puluere tristis,
 Corbe uehes messem, paucis erit illa stupori.
 Nunc etenim magni Iouis hæc, nunc illa uoluntas,
 Ac homini illius mens perscrutabilis ægrè.
 Quod tibi si serò sit aratum, hæc una medela est,
 Tempore quo primum coccyzat in arbore coccyx,
 Humanasq; suis demulcet cantibus aures,
 Tum triduum totum si fundat Iuppiter imbrem,
 Qui non defituat bouis aut uestigia uincat,
 Primus ita æque multa metent & serus arator.
 Pectore cuncta tene memori, nec tempora cani
 Te lateant ueris, nec tempus quo cadit imber.
 Fabrorum uitato focos, nugasq; calentes

Tempore

Ενδρουοὺς ἐλκόντων μεσάβω, ὃ δὲ τυτθὸς ὀπιδοῦν
 Δμῶος ἔχωρ μακέλλω, πόνον ὀρνίθεσι τιθεῖν,
 Σπέρματ' αὖ κακκρὺ πῖον (ὕθυμοσυνὴ γὰρ αἰεὶ
 Θνητοῖς ἀνθρώποις, κακοθυμοσυνὴ δὲ καλίστη)
 Ἰδὲ ἐκὼν ἀδρυσινὴν σάχους νόλοιον δρᾶζει,
 Εἰ τέλος αὐτὸς ὀπιδοῦν ὀλύμπιος ἐδλὼν ὀπάξει.
 Εκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀρχαῖα, καὶ σὲ ἑολπὰ
 Γκνήσῃ βιότοιο ἐρευνέον ἐνδομ' ἐόντ'.
 Εὐαγγέων δ' ἔξαι πολὺν ἔαρ, ὃ δὲ πρὸς ἄλλους
 Αὐγολοσεαι, σίε δ' ἄλλος αὐτὴς κεχημμένος ἔσται.
 Εἰ δὲ κεμ κελίοιο τροπῆς ἀρόης χθόνα δ' ἴαν,
 Ἥμιν αὖ ἀμήσεις ὀλίγον πόδε χεῖρός ἐργων,
 Αντία δ' εὐμοδύων κεκοιμημέν' ὃ μάλα χαίρων.
 Οἴσεις δ' γὰρ φορμῶ, παῦροι δὲ σὲ θηήσονται.
 Ἀλλοτε δ' ἄλλοιός ζῆλος νόος αἰγιόχοιο.
 Αργαλῆος δ' ἀνδρῶσι καὶ θνητοῖσι νοῆσαι.
 Εἰ δὲ κεμ ὄψ' ἀρόσης, τόδ' ἐκὼν τοι φάρμακον ἔσται,
 Ἡμὸς κῶκυξ κοκκύζ' ἄρουός γὰρ πετάλοισι,
 Τὸ πρῶτον τέρπιδ' τε βροτὸς ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν
 Τῆμος ζεὺς νοῖ τρίτῳ ἡμᾶτι μηδ' ἀκλήγοι.
 Μήτ' ἄρ' ὑπὸ βάλλων βοὸς ἐπλήν, μήτ' ἀκλει-
 Οὔτω κ' ὀφάρότης πρωτηρότη' ἰσοφαρίζ'. (πῶρ
 Εμ θυμῷ δ' ὅτ' πάντα φυλάσσω, μηδέ σε λήθοι,
 Μήτ' ἔαρ γινόμενον πολὺν, μήθ' ὤριος ἔμβρος.
 Γὰρ δὲ ἴθι χαλκῶν θώκων ὧν ἐπ' αἰεὶ λίσχλω

ὤρε χειμῶνι ὅποτε κρύος ἀνέρας ἔργον
 ἰχθυεῖ, ἐνθα καὶ ἄσκηθ' αὐτὸς μεγαλοῖνον ὀφέλλει,
 μὴ σε κακοῦ χειμῶνθ' ἀμυχανίη καταμαρψῇ
 Σὺν πονίῃ, λεπτὴ δὲ παχυὴ πόδια χθρὶ πίεσις.
 Πολλὰ δ' ἄσπετος ἀνὴρ λαοῦν ὡτὶ ἐλπίδα μίμν',
 Χρηίζωμ εἰς τοιο, κακὰ πρῶσελεξατο θυμῷ.
 Ἐλπίς δ' ὅκ' ἀγαθὴ κεχημυλὸν ἄνδρα κομίζῃ,
 Ἥμλων γν' ἰσχυρὸν μὴ βιθ' ἄρκειθ' ἔει.
 Δείκνυε δὲ δ' μῶεσι θερόντι ἐπι μέσσο ἴοντο.
 Οὐκ αἰεὶ θέρθ' ἴσασται, ποιεῖδε καλίας.
 Μῆνα δὲ ληναῖονα κακ' ἤματα ἐξόδορα πάντα,
 τοῦτορ ἀλδύαδι, ἔ' πηγάδας, αἰτ' ὡτὶ γαῖαν
 Πνδύσαντο βορέας, δυσπλεγέες τελέθωσι,
 Ὅσε δ' αὖ θρήκεις ἰπποφόφθ' ἔνρει πόντος
 Εμπνδύσας ὥρνε, μέμυκε δὲ γαῖα καὶ ὕλη.
 Πολλὰς δὲ δρυὺς ὑψικόμους ἐλάττας τε παχίαις
 Οὔρεθ' γν' βήσσης πιλνᾶ, χθονὶ πουλυβοτείρῃ
 Εμπιπῶν, καὶ πᾶσα βοᾶ τότε νήριτο ὕλη.
 Θῆρες δὲ φρίσσουσ', ὄρας δ' ὑπὸ μίξ' ἐβγνῶ.
 Τῶν κ' ἰχθυῶν δ' ἐρμα καταδσκιον. ἀλλὰ νῦν ἰὺ τ'
 ὕψος ἰὼν διαλῆσι διασυστέρνων πρὸ ἰόντων,
 καὶ τε διαῖρνον βοὸς ἔρχεται. ὃ δ' ἐμψίχει,
 καὶ τε δι' αἶγα ἄησι τανύτριχα, πῶτα δ' ὅτι,
 οὐκ ἐπ' ηγετανὰ τρίχες αὐτῶν ὃ δ' ἰάσιμ
 ἰς ἀνέμο βορέας, τροχαλὸν δὲ γέροντα τίθησι.

Καὶ

Tempore brumali, quum frigora corpus adurunt,
 Tum propriae domui uir prospicit omnia gnauius,
 Ne se seua dies hyems deprendat egenum,
 Constringatq; pedem manus attenuata tumentem.
 Multa uir ignauus, dum se spe pascit inani,
 Indigus interea uictus, mala corde uolutat:
 Nanq; potest inopem minime spes pascere, pigra
 Ocia sectantem, & tenuis cui copia rerum.
 Tu media exerce famulos æstate labore,
 Non erit usq; æstas, curate in tempore nidos:

Excoriatorem pecudumq; hominūq; Decembre
 Euita studio summo, glaciemq; molestam,
 Quæ per humum Borea solet indurescere flante.
 Is per Thraciam equis claram flans, Oceanoq;
 Incumbens, mugire facit terramq; nemusq;.
 Allicomas quercus, ornosq; ex monte profundam
 Deijcit in uallem, rapiens radicibus imis
 Flamine præcipiti, strepitu boat ardua sylua,
 Tumq; stræ exhorrent, caudasq; sub inguina ponunt,
 Densa licet pellis setisq; pilisq; sit ipsis,
 Sic tamen armatas Boreæ uis frigida transit.
 Nec bouis hunc arcet tergus, sed ad intima perflat,
 Perflat & hirsutas capras, finit esse bidentes
 Immunes, anno nam toto in corpore lanæ
 Perdurant: facit ille senes incedere ciuios,

At non

At non mollicutes infestat uirginis artus,
 Quæ manet intra ædes matri coniuncta paternæ;
 Nescia adhuc quid amor, quid sint tua facta Dione,
 Undiq; sed tenerum corpus bene lota, oleoq;
 Perlita odorifero, tectum intra nocte quiescit,
 Tempore quo polypus proprios depascitur artus
 In gelido recubans antro, madidoq; cubili.
 Nondum etenim inuitat sua lustra relinquere Titati,
 Qui super Aethiopum populos incedit et urbes,
 Tempus ad exiguum se terræ ostendit Achiuæ,
 Syluicoleq; feræ tunc undiq; quotquot inermes,
 Quotquot cornigeræ, stridentes dentibus, altæ
 Percurrunt sylvas, resq; omnibus est ea cordi,
 Quæsitisq; diu in latebris sua corpora sternunt,
 Sed similes homini, baculus cui tertius est pes,
 Cuiq; est iam fractū dorsum, et dependet humi frons,
 Huic similes, inde aufugiunt ubi nix iacet alba,
 Tunc, quod mando, tuum corpus bene uestibus arma,
 Indue talarem tunicam, superinduc chlamam,
 Staminiibus raris inducas licia densa,
 Inijceq; hinc uestem, ne horrescant frigore crines,
 Neque tibi horriduli, relictq; in corpore surgant,
 Induc perones pedibus de tergore tauri
 Fortiter occisi, prius intus crinibus opplens,
 Et bruma aduentante, bouis tibi consue neruo
 Pelles

Καὶ δὲ παρθενικῆς ἀπαλόχρους ἔδωκεν,
 ἦτε δὲ μὲν γὰρ τὸ πᾶσι φίλην παρὰ μνηστῆρι μέμνη,
 οὐ πῶ ἔργ' εἰδ' ἦα πολυχρῆστος ἀφροδίτης,
 εὖ τε λισσαμένη τέρενα χροά, καὶ λίπ' ἐλαίῳ
 χροαμένη, νυχὶν καταλέξεται ἐνδοθὲν οἴκῳ,
 ἡμᾶτι χειμῶνι ὅτ' ἀνέσθ' ὅμ' πόδα τένδρι,
 ἐν τ' ἀπύρῳ οἴκῳ καὶ γὰρ ἡβῆσι λουγαλείοισιν.
 οὐ γὰρ οἱ κελὶος δαίμων νόμον ὀρμηθῆναι,
 ἀλλ' ἐπὶ κυανέῳ ἀνδρῶν δ' ἡμὸν τε πόλιν τε
 στρωφᾶται, βροδίου ἢ παναλλωίῃσι φαίνεται.
 καὶ τότε δὴ κόραοι καὶ νήκοροι ὑληκοῖται,
 λυγρὸν μυλιοῶντος ἀνὰ δρῦα βροσθήντα
 φύγασιν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ ᾧσ' ἐμμελῆ.
 οἱ σκίπτα μαιόμενοι πυλινὸς κοθυμῶνας ἔχασιν,
 ἐγλάφυ περὶ ἦν, τότε δὴ τρίποδι βροτῶ ἴδι,
 οὐ γὰρ ὡς νῦν ἔαγε, κέρη δ' εἰς ἔσθας ὀρεῖται,
 τῶ ἱκέλοι φοιτῶσιν ἀλδύομενοι νίφα λυγρῶν,
 καὶ τότε ἔσθ' ἐρυμα χροὸς ὥς σε κελεύω,
 χλαῖνάν τε μαλακίῳ καὶ τὸρμίοσντα χιτῶνα.
 στήμονι δ' γὰρ πᾶν ἔρω πολλὴν κρόκα μνηστῆρα,
 τί μ' ἐπιδείσασθ' ἵνα τοι τρίχον ἀτρεμέωσι,
 μηδ' ὀρεβαὶ φρίσσωσιν ἀειρόμεναι κατὰ σῶμα.
 ἀμφὶ δὲ πρὸς πῶς ἴλα, βοὸς ἱεκαμνήοια
 ἄρμενα δίσσας, πῖλοις ἐν τῷδε πυκνέσας.
 ἐρωτῶντων δ' ἐρίφ' ὅπότ' κ' ἐκνός ὄρετον ἔλθοι,
D Δέρμα

Δέρματα σφῆρα πῆλιν νόδῳ βοῦς, ὄφρ' ὕψι νότα
 ὕψω ἀμφιβόλη ἀλείω, κεφαλῇ δ' ὑπὸ ῥοῦ
 Πύλον ἔχειν ἀσκητῆρ, ἵν' ὅατα μὴ καταδύῃ.
 Ὑψὲ γάρ τ' ἡὸς πέλεται βορέας πωσόντ'·
 Ἥδος δ' ὕψι γαῖαν ἀπ' ὄραν' ἀσβρόντ'·
 Ἄηρ πυροφόρ' τέταται μακάρων ὕψι ἐργοίς,
 Ὃς τε ἀρυσάμενος ποταμῶν ἀπο αἰὲρ ναόντων,
 Ὑψὲ ὑπὲρ γαίης ἀρθεὶς ἀνέμοιο θυέλλῃ.
 Ἄλλοτε μὲν θ' ὕει ποτίεσθαι δρορ, ἄλλοτ' ἄησι
 Πυκνὰ θρηκίς βορέα νέφια κλονέοντ',
 Τὸν φθόγγον ἔργα τέλεισας, οἶκον δ' ἐνέσθαι,
 Μὴ ποτέ σ' ὄραν' ὅθεν σκοτόν νεφος ἀμφικαλύ-
 χῶτα (τε μὲν δ' αλεῖ) θέῃ ἢ θ' ἑμάτα δέυσῃ, (ψα.
 Αἰὲν ὑπαλδύαδι, μεις γὰρ χαλεπώτατος ἐστ'
 Χειμῆριος, χαλεπὸς περβάθις, χαλεπὸς δ' αἰὼς,
 Τῆμος θῶμισυ βροσίη, ὕψι δ' ἀνέει τό πλεον εἶν
 Αἰμαλῆς, μακρὰ γὰρ ἐπὶ ῥόβοι θυφρόναι εἰσί.
 Ταῦτα φυλασσόμεν τε τελεσιμνίῳ εἰς γνῆαντ',
 Ἰσαύδαι νύκτας τε καὶ ἡμέρας εἰσοῖον αὖθις
 Ἐν πάντων μήτρῃ καρπὸν σύμμικτον γνέειν,
 Εὐτ' αὖ ἐξήκοντα μετὰ ῥοπᾶς ἡελίοιο
 Χειμῆρι' ἐκτέλεισθαι ζεὺς ἡμέρας, δὴ ῥα τότε ἄσπερ
 Αἰκτοδρ' περὶ πᾶν ἰδρὸν ῥοῶν ὠκυανοῖο,
 Πρῶτον παμφαίνων ἐπιτέλλετ' ἀκροκύνεφας,
 Τὸν δ' ἐμὲτ' ὀρθρογόνῃ πᾶν δυνάμις ὄρεθ' ἡλιδίων,

Pelles hocdorum, ut late imponentur ad imbrem
 Pellendum dorso, crinesq; caputq; galerus
 Arte laboratus tegat, ut ne aures madefiant.
 Frigus in aurora seuum est aquilone ruente,
 Astriferoq; cadens in ternam ex æthere mane
 Aër fecundans segetem, super arua resedit,
 Qui primum liquidis fluuiorum hauritus ab undis,
 Hinc uenientium è terra sublatus in altum,
 Nunc pluuiam sub noctem adfert, nunc flamina gignit,
 Undiq; Threicio nubes aquilone ciente.
 Hunc tu praeueniens actò pete tecta labore,
 Ne properans coelo te fors nebula occupet atra,
 Et madidum corpus uestesq; intingat in imbres:
 Hinc prauitatio, mensis seuissimus hic est
 Brumalis, grauis et pecori et mortalibus ipsis.
 Pabula iumentis tum parcius obijce, uerian
 Plus homini apponas, quoniam longissima nox est.
 Hæc obseruato, dum impletis mensibus anni
 Aequa dies fuerit nocti, et dum denuò mater
 Cunctorum tellus fructus ferat alma recentes.

Quum post solstitium brumæ regnator olympi
 Sexaginta dies confecerit, illico deinde
 Oceani Arcturus sacris releuans caput undis
 Exoritur, fulgens noctis uenientibus umbris.
 Hunc post, lugubris rege ex Pandione nata

D a

Ad uer

Ad uer primum oculis hominum se ostendit hirundo,
Huius praeueniens aduentum incidito uites.

Quum calida è terra reptat testudo per agros
Pleiades fugiens, tum tempus mittere uites,
Sed falces acue, atq; in messẽ mittito seruos.
Desere mane torum, et ualeat confessus in umbra
Temporibus mœsis, quum Phoebus corpus adurit.
Sed properans cura, ut fructus sub tecta uehantur.
Surgito mane, tibi ut uictus contingat abunde,
Conficitur facile pars terna mane laborum,
Aurora acceleratq; uiam, acceleratq; laborem.
Multi iter inceptare solent illius ad ortum,
Bobus et iniicitur tum multis pondus aratri.

Carduus in pratis quum floret, et ore cicada
Arboribus latitans dat acutum stridula cantum
Crebro alas quatitans, operosæ æstatis in hora,
Tunc capræ pingues, tunc et mollissima uina,
Foemina tunc coitus quidiissima, languidus est uir,
Nam capiti et genibus uires Canis æstifer aufert,
Corpus et exuccum iacet æstu: at saxea tum te
Umbra habeat, tumq; adsint Biblina uina, placenta
Lactea, lacq; capræ, quæ non alit ubere foetum,
Nec teneri uituli nondum enixi caro desit,
Hœdorumq; recens natorum: nigra sub umbris
Vina sedens misce, recrea cor dulcibus escis,
Spirantem

Ες φάθ' ἀνθρώποις ἔαρος νέοις αἰμυλίοιο,
 Τίω φθαμένῳ οἴνας ποδὶ ταμνέμεν, ὥς γ' ἄμην).
 ΑΛΛ' ὅπ' ὅταν φορέοικος ἀπ' χθονὸς αὖ φυτὰ βαίῃ,
 Πληθύνει φθύν', τότε δ' ἡ σκάφος ὀκέτι οἶνε,
 ΑΛΛ' ἄρπας τε χαρὰστέμεναι ἔδιδας ἐγείρει.
 Φθύνει δ' ἐλπίδας θώκους, καὶ ἐπ' ἧν κοῖτον
 ὤρη γ' ἄμκτι, ὅτε τ' ἡλιθ' ἤρα κέρει,
 Τημετ' ἀπὸ δὴ δὴ ἔοικα δ' ἐκάρπτον ἀγύρει,
 Ορθρὸς ἀνίσταμεν, ἵνα τοι βίῃ ἄρκει ἔῃ.
 Ἡὼς γὰρ τ' ἐργοιο βίττω ἀπομείρεται αἶσαν,
 Ἡὼς τοι πρὸ φέρι μ' ὁδῶ, πρὸ φέρι δ' ἔργου,
 Ἡὼς, ἥ τε φανεία πολέας ἐπέθηκε κελεύθε
 Ἀνθρώπων, πολλοῖσι δ' ὕψι ζυγὰ βροτὶ τίθησιν.
 Ἡμεῖς δ' ἐσκόλυμός τ' αὐτῆς ἔχεται τέτλιξ
 Δονδρεῖω ἐφεζόμεν, λιγυρὴν καὶ ταχύνει τ' αἰοδῆν 3
 Γυλάνον ὑπὸ πτόρυγῳ, θέριος καὶ μαλ' ὠδὸς ὤρε, 4
 Τῆμετ' πῶτα τοῖ τ' αἶγας καὶ οἶν' ἄρεισθ'. 5
 Μαχλότατ' ἢ γυναικὸν, ἀφαιρότατοι δέ τε αὖ 6
 Εἰσὶν, ἐπεὶ κεφαλὴν ἔδιδας σείριος ἄλδ', (δ' ρε 7
 Αὐαλέος δ' ἐπ' ἤρας ὑπὸ καύματ' ἀλλὰ τότε ἦδ' 8
 Εἶν' πεφραῖν τε σκινὴν βίβλιν' οἶν', 9
 Μάλα τ' ἀμολγαῖν, γάλα τ' αἰγῶν σβεννυμνῶν 10
 ἔδιδας ὑλοφαγοῖο κρέας, μὴ πω τε τοκῆς, 11
 Γρωθόγων τ' ἐρίφων, ἐπὶ δ' αἰδοπα πινέμεν οἶ 12
 Εἰς σκινὴν ἐζόμεν κειορμελόν, ἥτορ ἐδ' ὠδῆς, (νορ 13
 D 3 Ἀντίορ 14

54 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

15 Αντίον θυκράει· αἶμα φέλαντα πρόσωπον,
 16 Κελεύεις τ' ἀγνοῦς κ' ἀπορρέντο, ἢ τ' ἀβόλωτο·
 17 Τρίς ὕδατο· προχέειν, τ' ἢ τέταρτον ἱέμεν οἶντο.
 Δμῶσι δ' ἐποφυνῶν διημήτορ· ἰδὸν ἀκτιῶν
 Δινέμεν, οὗ τ' αὖ πρῶτα φανῇ διγῆος ὠρίωντο,
 Χώρῳ γ' ὅθεν καὶ εὐβοχάλλω γ' ἄλωι,
 Μέρω δ' ὅθεν κομίσασθαι γ' ἀγγεῖσιν. αὐτὰρ ἐπεὶ δ' ἢ
 Πᾶντα βίον κατὰβηαι ἐπάρμην ἐνδοθον οἶκος,
 Θῆτ' αἰοικον ποιεῖσθαι, καὶ ἄτεκνον ἐριθον
 Δίξεσθαι κέλομαι, χαλεπὴ δ' ὑπόπορτις ἐριθο,
 Ἐκίνα· ἀρχαρόδοντα κομῆν, μὴ φείδειο σίτες,
 Μὴ ποτέ σ' ἡμρόκοιτος ἀνὴρ ἀπ' χρημάτων ἔλκῃ.
 Χόρτον δ' ἐσκομίσαι Ἐσσυφρότον, ὅφρα τοι εἴκῃ
 Βροσὶ καὶ ἡμίονοισιν ἐπικετανόμ. αὐτὰρ ἐπειτα
 Δμῶδας ἀναψύξαι Φίλα γουῖατα, Ἐβόε λῦσαι.
 Εὐ τ' αὖ δ' ὠρίων Ἐσείει· ὅν μίσσον ἔλθῃ
 ὕβραν, ἀρκτοῦρον δ' ἐσίδῃ· ῥοδόδίακτυλος ἦώς,
 Ω Πέρση, ἵοτε πάντας ἀπόδρεπε οἶκα δὲ βότρυς,
 Δείξαι ἢ κελίῳ δ' ἐκα ἥματα καὶ δέκα νύκτας,
 Πρῆντε ἢ συσκιᾶσαι, ἔκτω δ' εἰς ἀγρὶ ἀφῦσαι,
 Δάδρα διονύσσῃ πολυγυθίῃ. αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ
 Πληιάδες δ' ὕαδ' εἰς τε πό, τε διγῆος ὠρίωνος
 Διῶωσιν, τότε ἐπεὶ τ' ἀρότο μεμνημηλίῃ· εἶναι
 Ωραῖς, πλειῶν ἢ ἡλ' ἡχθονὸς ἀρμυλὸς εἴη.

Εἰ δέ σε ναυτιλίας δ' υἱαυεμφίλῃς ἱμῶρος αἰετῶν,
 Εὐ τ'

Spirantem leuiter faciem conuersus ad Euriū,
 Et fontem aspiciens sine limo et sine fluentem,
 Sed ter aquam funde, et quarta uinum uice misce.

Brachia quom primum profert robustus Orion,
 Sacra iube excutiant famuli Cerealia dona,
 Area in equali et uentis regione patente.

Excussam Cererem metire, in uasa reponens.

Quamq; tenes omnē iam structum intra horrea uictū,

Quere domo propria famulū, famulamq; carentem

Prolibus, illa solet quae lactat inutilis esse.

Pascere cura canem quoq; sit, ne parcito panī,

Ne tua fiaretur solitus fur stertere luce.

Postremo moneo, ut scænum paleasq; recondas,

Vnde boues pascas, mulosq;: his omnibus actis,

Tauris deme iugum, et famulis concede quietem,

Quom medio cœlo Canis, Orionq; uagantur.

Arcturumq; aurora uidet sibi stare propinquum,

Collige tunc omnes Perse de uitibus uuas,

Et bis quinq; dies noctesq; exponito soli,

Sint et quinq; dies sine sole, in dolia sexto

Munera lætitiæ Bacchi parentia conde.

Postquam pleiades hyadesq;, atq; amplius Orion

Occiderint, tum mox inuertere uomere terram

Esse memor, sic quæq; suo anni tempore fiant.

At tibi difficilis res si sit nautica cordi,

Tempore quo eoe Atlantides Oriona
 Vitantes sæuam, pelagi conduntur in undas,
 Omnigeni miscent inter se prælia uenti,
 Hinc tua nulla mihi tum currat in æquore nauis,
 Cura sit, ut iubeo, tellurem inuadere aratro.
 Nauigium subduc in littus, et undiq; saxa
 Aduolue, ut se deat tutum spiramina contra.
 Ejce aquas pluuias, ut ne Iouis imbre putrescat,
 Arma ratis cuncta ad tua tecum culmina conser,
 Carbasa, quæ nauis sunt alæ, rite plicato,
 Suspendas fumosa super laquearia clauum.
 Ipse uiam differ dum tempus uenerit aptum,
 Tum nauem æquoreas in aquas deducito, et illam
 Mercibus oppleto, unde domum bona lucra reportes.
 Sic noster solitus pater est dare uela per undas
 Perse chare, bonum uictum hinc æquumq; parabat,
 Et semel hâc tenuit cursum, emensus mare magnum,
 Acolica à Cuma soluens cum naue picata,
 Non quod diuitias amplas fugiebat, opesq;
 Sed paupertatem, mortalibus à Ioue missam.
 Haud Helicone procul, miseranda habitabat in Ascre,
 Qui malus ac grauis est, brumaq; æstateq; uicus.
 Curandum Perse, tempestiuo omnia fiant
 Tempore, sed primam hanc curam res nautica poscit.
 Laudato exiguan nauem, at res credito magnæ,

Εὐτ' αὖ πηλιάδ' ὄν' ὄρν' ὄμβριμον ὤρειον
 Φόβ' ὕσαι, πίπῃσιρ' ὄν' ὄροισ' ἐὰ πόντον,
 Διὰ τότε παντοίων ἀνέμων θύοισιρ' αἴηται,
 Καὶ τότε μηκέτι νῆας ἔχειν ἐνὶ οἴνοπι πάντα.
 Γλῶ δ' ἔργαζέσθ' μεμνημέν' ὥς σε κενόων,
 Νῆα δ' ἐπ' ἠπειρὸς ἐρύσαι, πυκᾶσαι τε λίθοισι
 Γαῖ' ὀρθήν, ὅφρ' ἔχῃσ' ἀνέμων μείνος ὕγρον ἀγνῆ,
 Κεῖμασιν δ' ἐδρύσας, ἵνα μὴ πύθῃ διὸς ὄμβρ' ὄν'.
 Ὅπλα δ' ἐπ' ἀρμύνα πάντα τεῶν ἐνὶ κέτθῃσ' οἴκῃ,
 Εὐκόσμως σολίβας νηὸς πῆδρ' ἄποντοπόροιο.
 Γηλοάδιον δ' ὕδρυγες ὕπερ καὶ πνὺ λρεμάσασθαι
 Αὐτὸς δ' ὠρεῖσθ' μιμνέειν πλόον εἰσὸς ὄλῃν ἔλθῃ,
 Ἐπὶ τότε νῆα θολὴν ἄλα δ' ἐλκέμεν, γν' δ' ἔτ' ἐφόρῳ
 Ἀρμύρον γν' τυῖαδ', ἵν' οἴκαδ' ἐκέρδῃσθ' ἀρῆσαι,
 Ως πόρ' ἐμός τε πατὴρ ἔσος μέγα νῆπι Γέροντι
 Γλῶϊζεσκε νηυσὶ Βίῃ λησχημέν' ἰδλῶν,
 ὅς ποτε κ' ἡ δ' ἤλθε, πολὺν δ' ἔα πόντον ἀνύσας,
 Κύμῳ αἰολίδῃα πῶλε πῶν, γν' νῆι μαλαίνῃ,
 Οὐκ ἄφρονος φόβ' ὕγωμ, ὅδ' ἐπλῶτόν τε καὶ ὄλθον,
 Ἀλλὰ κακὴν πένι' ἔλῃν τ' ἔλῃν ζεὺς ἀνδρῶσι δίδωσι.
 Νάσας δ' ἄγ' ἐλὶκῶν' οἰζυρὴν ἐνὶ λῶμα
 Ἀσκη, χῆμα κακὴν, θέρε δ' ἀργαλῆν, ὅδ' ἐπὶ
 Τυῖν δ' ὦ Γέροντι ἔργων μεμνημένος εἶν' (ἄνθ').
 Ὀρεῖσθ' πάντων, πόδ' ἐναυτιλίας δὲ μάλιστα.
 Νῆ' ὀλίγῳ αἰνέειν, μαγὰ δ' ἐνὶ φορτίᾳ θέσθ'.

ΣΤ ΕΡΙΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Μεῖζον μὲν φόρτος, μεῖζον δ' ἐπὶ λάρδι κέρδιος
 ἔσταιται, εἰ κ' ἀνέμοι γε κακὰς ἀπέχουσιν ἅπτας.
 Εὐ τ' αὖ ἐπ' ἐμπορίῳ βέλτερος ἀσιφρονα θυμῷ,
 Βούλκας ἢ χρεῖα τε προφυγεῖν ἢ λιμὸν ἀτόρπον
 Δύξω δ' ἐπὶ μέτρα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
 Οὐτέ τι ναυτιλίας σισσοφισμύλος, ὅτε τι νηδῶν.
 Οὐ γὰρ πώ ποτε νηὶ γ' ἐπέπλωμ' ὕβρια πόντου,
 Εἰ μὴ εἰς ὕβοιαν δὲ αὐλίδος, ἥ ποτ' ἀχαιοὶ
 Μείναντες χειμῶνα πολὺν σὺν λαῷ ἀγείραν
 Ἑλλάδος δὲ ἰορῆς, ῥοίῳ δὲ καλλιγυναικα.
 Ενθάδ' ἐγὼν ἐπ' αἶθλα δ' αἰφρονος ἀμφιδέμαντο
 χαλκίδας τ' εἰσιπέριχα. Τὰ ἢ προπεφραδ' ἡμῖνα πολλὰ
 Ἀλλ' ἐθέλαμ' παῖδες μεγαλήτορες, ἐνθα με φημί
 Ὑμνοὶ νικᾶν τε φέρειν τρίποδ' ὠτῶντα.
 Τὸν μὲν ἐγὼ μῦθος ἐλικωνιάδ' εὖσ' ἀνέθηκα,
 Ενθα με τοπρῶτον λυγυρῆς ἐπέθελαμ' αἰοιδῆς,
 Τόσοτον βί νηδῶν γε πεπείραμαι πολυγόμφων.
 Ἀλλὰ καὶ ὥς ἐρέω (λυὸς νόον αἰγιόχοιο,
 Μῦθαι γὰρ μ' ἐδίδραξαν ἀθεσφάτον ὕμν) αἰοιδῆμ.
 Ἡμᾶτα πρηντήκοντα μετὰ ῥοπίας κελίοιο,
 Ες τέλος ἐλθόντ' ἑβέρως καματώδεις ὥρης,
 Ὡραῖος πῶλεται θνητοῖς πλῆθος, ὅτε κε νῆα
 Κανυδάξαις, ὅτ' ἄνδρας ἀποφθίσει θάλασσα,
 Εἰ μὴ δὴ πρόφρων γέ ποσειδάων γῆος ἰχθύων,
 Ἢ Ζεὺς ἀθανάτων βασιλεὺς ἐθέλῃσιν ὀλέσσαι.

Quo maior uectura, lucra hoc maiora futura,
 Si modo contineant rabiosi flamina uenti.
 Quando ad mercatum uertisti pectora, sic et
 Debita conaris uitare, famemq; molestant,
 Multifoni ostendam pelagi cursusq; modosq;
 Non tamen ipse rei, quæ pertinet ad mare, doctus,
 Nam nunquam rate sum spaciola per æquora uectus,
 Præterquam Eubœam ad uicinam ex Aulide, ubi olim
 Argiui à ducibus populi collectio facta est,
 Dum sæuum mare ibi tenuit Troiam ire uolentes.
 Illuc Amphidamantis ego ad certamina ueni,
 Calchidaq; intraui, nam plurima præmia clari
 Proclamata uiri statuere: at carmine tum me
 Victorem, tripodem auritum retulisse recorder,
 Hunc ego suspendi Musis Heliconis honorem,
 Primum ibi fecerunt me hymnum tentare sonorum.
 Nunc mihi quanta fuit ratiū experientia cernis,
 Attamen Aegiochi mentem reserabo tonantis,
 Nam docuere deæ me sacrum pangere carmen.

Quinquaginta dies post, quàm se uertit ab usto
 Sol Cancro, æstatis iam parte cadente suprema,
 Est opportunum fluctus intrare marinos.
 Non facile franges nauem, aut homines mare perdet,
 Perdere si nolit princeps Neptunus aquarum,
 Siue deū simul atq; hominum rex Iuppiter altus.

Nang.

Nanq; per hos pariter stat cardo boniq; maliq;
 Non uarij tum flant uenti, iacet unda quieta,
 Tum trabe confidens uentis securus in altum
 Nauem, ac sarcinulas impone suo ordine cunctas.
 Ne differ reditum, citò sed properato reuerti,
 Neu pluuiam autumnì expectes, Bacchūq; recentem,
 Insanosq; Noti flatus, hyememq; sequentem:
 Nanq; autumnali pluuiā comitatus abunde,
 Fluctibus horrissonis inuim mare concutit auster.

Ast iter est aliud per pontum tempore ueris,
 Quum primum apparent frondes in uertice fici
 Tante, quanta pedum reddit uestigia cornix
 Per terram incedens, tum sit uia peruia ponti.
 Atq; hic est cursus, qui fit sub tempora ueris.
 Sed nulla ille animo nostro ratione probatur
 Maturus nimium, datur ægre euadere cladem.
 Attamen hæc homines cæci mente omnia tentant,
 Nam miseris anima est durum mortalibus aurum,
 Sed durum oppetere ac submergi gurgite salso est.
 Hinc præceptorum uolo te memorem esse meorum,
 Nunquam quicquid habes totum committe carinis,
 Plura domi linquens, paucissima credito nauī.
 Nam graue damna pati medijs in fluctibus atris,
 Vt graue si plaustrī nimio sub pondere preßi
 Axis frangatur, res dispergantur & omnes.

Hinc

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. 61

Εμ' οἷς γὰρ τέλος ὄξυρ ὁμῶς ἀγαθῶν τε κακῶν τε.
 Τῆμ' ὃ δ' ὕκεινέου τ' αὔραι ἔπινθος ἀπ' ἡμῶν
 Εὐκλής, τότε νῆα θολῶ ἀνέμοισι πιθῆσας
 ἔλκεμεν δὲ πόντον, φάρβον δ' ὅν' πάντα πίθεω.
 Σπιδύδ' ἔμ δ' ὅτ' ἰ τὰχιστα πάλιν οἶκονδε νέω.
 Μηδὲ μόνειρ οἶνόν τε νέον ἔσπωρινόν ὄμβρον,
 Καὶ χερσὶν ἐπίνοντα νότοιο τε δεινὰς ἀήτας,
 ὅστ' ὤρειν θάλασσαν ὁμαρτήσας δ' ἰὸς ὄμβρου
 Πολλῶ ὄπωρινῶ, χαλεπὸν δ' ἐτε πόντον ἔθηκεν.
 Ἄλλος δ' εἰαρινὸς πέλεται πλόος ἀνθρώποισιν.
 Ἡμ' ὃ δὴ τὸ πρῶτον, ὅσοντ' ἐπιβάλα κορώνη
 Ἰχθ' ἐποίησεν, τόσον πῶτα λ' ἀνδρὶ φανείη,
 Εμ' κρᾶδ' ἡ ἀκροτάτη, τότε δ' ἄμβρατός ὅστι θάλασσαν
 Εἰαρινὸς δ' ὅστος πέλει πλόος, ὃ μὲν ἐγώ γε (ἄ.
 αἰνέμ'. ὃ γὰρ ἐμῶ θυμῶ κεχαρισμένος ὄξυρ
 Ἀρπακτὴρ, χαλεπῶς κεφύγοις κακόν, ἀλλὰ νῦν ἔ
 Ἀνθρώποι ῥέζουσιν αἰδρεῖσιν νόοιο. (τὰ
 Χρήματα γὰρ ψυχὴν πέλεται δ' εἰσοῖσι βροτοῖσι.
 Δεινὸν δ' ὅστι θανῆν μετὰ κύμασιν, ἀλλὰ σ' ἄνωγα
 Φράζεαι τὰδε πάντα μετὰ φρεσὶν, ὥς σ' ἀγορεύω,
 Μηδ' ὄν' ἰ νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεαι,
 Ἀλλὰ πλέω λείπεις, τὰ δὲ μέיוνα φορτίζεις.
 Δεινὸν γὰρ πόντο μετὰ κύμασι πῆματι κύρει.
 Δεινὸν δ' εἰ κ' ἐφ' ἄμαξαν ὑπὲρ βίον ἄχθος αὔρας,
 Ἄφρονα λαυᾶσαι, τὰ δὲ φορτὶ ἄμαυρωθῆναι.

Μέτρα

μέτρα φυλάσσει, καιρὸς δ' αὖτ' ὅτ' ἅσιμ' ἄριστος.
 Ωραῖος δὲ γυναικα τέον ποτὶ οἶκον ἄγει, ὅς,
 μήτε βροχὴν ἢ ἥλιον μάλα πολλὰ ἀπολύπῃ,
 μήτ' ἐπιβείη μάλα πολλὰ, γάμος δὲ βίῳ ὤριος ἔ-
 ἢ δὲ γυνὴ τέτορ' ἠβώῃ, πῆμα πῶ ἢ γαμοῖτο. (ὦς.
 Γαρβηγικὴν ἢ γαμῆν, ὥς κ' ἠθεα κελινὰ διδλάξας.
 Τὴν δὲ μάλισα γαμῆν ἥ τις σέθεν ἐγγύθι ναίει.
 Πάντα μολ' ἀμφὶς ἰδὼν μὴ γείτοσι χαρμαῖα γῆ
 οὐ γάρ τοι γυναικὸς ἀνὴρ λυγρὸς ἄμην) (μυς.
 Τῆς ἀγαθῆς, τ' δ' αὖτε κακῆς ὅριον ἄλλο,
 Διπνολόχης, ἢ γ' ἀνδρα καὶ ἰφθιμόν πορ' ἔοντα
 εὖς ἄτορ διαλῶ, ὅτ' ὠμῶ γήραι δ' ὄκει.
 Εὖ δ' ὅπιν ἀθανάτων μακάρων πεφυλαγμένος
 μηδὲ κασιγνήτῳ ἴσον ποιεῖαι ἐταῖρον. (εἰν.
 Εἰ δὲ κε ποιήσῃς, μὴ μιν πρότορος κακὸν ἔρξῃς.
 Μηδὲ ψεύδει γλώσσης χάριν. εἰ δέ κεμ' ἄρχῃ,
 ἢ ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον ἢ καὶ ἔρξας,
 Δίς τότ' ἀπὸ τίνυνδ' ἐμνημόνιος. εἰ δὲ κεμ' αὖθις
 ἠγῆτ' ὅν φιλότῃα, δίκημ' δ' ἐθέλῃσι πῆρα χεῖν,
 Διξαδὲ (δαιλὸς π' ἀνὴρ φίλον ἄλλοτε ἄλλον
 ποιεῖται) σὲ ἢ μὴ πινύον κατελεγχέτω εἶδος.
 Μηδὲ πολύξενον, μηδ' ἄξενον καλεῖαι.
 Μηδὲ κακῶν ἐτάρον, μηδ' ἐδδῶν νεικεῖν ἥρα.
 Μηδὲ ποτ' ἐλομνύειν πένιν θυμοφθόρῳ ἀνδρὶ
 τέτλαθ' ὀνείδιζεν μακάρων δόσιν αἰμ' ἔοντων.
 Γλώσσης

Hinc modū ama, bonāq; in re occasio praeualet omni.

Iunge tibi uxorem dum firmus adhuc uigor adsit,

Annos quū numeras ter denos, plusue minusue,

Aptum est coniugium: decimo sed foemina quarto

Anno pubescit, nubat mox deinde sequenti.

Virginem, ut instituas laudatis moribus, opta,

Vicinamq; tibi prae cunctis delige sponsam.

Sis tamen hic cautus, ne te uicinia ludat,

Nūl uxore uiro melius contingit honesta,

Nūlq; mala peius, tali quae uiuere laute

Clām solet: haec quamuis ualidum sine torre maritum

Vrit et exiccat, citiusq; senescere cogit.

Sedulus observa curam, cultumq; decorum.

Dilige post fratrem socium: quod si parem amorem

Esse uelis, socius ne ledatur prior abs te,

Ne' ue illi fictum tua lingua ostendat amorem.

Si dicto incipiat prior ille aut ledere facto,

Tunc memor esto, eademq; illi cum foenore redde.

Rursus amicitiam ueterem obseruare uolentem,

Atq; pati poenas uiolati foederis à se,

Suscipe (nam miser est crebrò qui mutat amicos)

Nec tua post unquam facies prae se ferat iram.

Ne multos, neu rursus hab eas nullos tibi amicos.

Prauos euitato, bonis noli esse molestus.

Paupertatis inops nunquam grauis audiat ex te

Opprobrium, nam dos est numinis illa potentis.

Lingua

Lingua bonum eximium est homini, si pauca loquatur.
Sicq; modum conseruet, inest tum magna uenustas.
Si probris laceres, laceraberis illico prius.
Publica quam celebrat populus conuinia, conser
Accedens aliquid tecum, nec sordidus esto,
Pro sumptu exiguo reddit ad te magna uoluptas.
Mane Ioui ac reliquis superis libare cauto
Illotis manibus, Dij sordida sacra recusant.
Ad faciem solis conuersus meiere noli,
Sed quando occubuit, donec fuerit nouus ortus,
Atq; quibus sis cunq; locis, facere inter eundem
Detectus ue caue, nam Dijs sacrae quoq; noctes.
Vir pius ac dextro donatus pectore, meiet
Siue sedens, siue admoto stans corpore sepi.
Res fuit in thalamo chara cum coniuge, Vestae
Tum tibi polluto caue ne peragantur honores,
Nec ueneri coena funebri incumbere reuersus,
Verum epulis surgens laetis lautisq; deorum.
Ne fluuios pedibus calcaueris usq; fluentes,
Ni prius afficiens exores pulchra fluentia,
Ac manuum sordes in aqua purgaueris ante.
Qui fluuium impius nullum calcare ueretur,
Hunc superi oderunt, ac post mala plurima sentit.
Symposio in celebri, praesentes sunt ubi diui,
Ne refeces ungues cultello a sorde repurgans,

Nec

ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β. 65

Γλώσσης τοι θεῖαυρός ἐν ἀνθρώποισι κῆρ' ἔστι
 Φειδωλῆς, πλείη δὲ χάρις ἤ τ' ἔμτρον ἰούσης.
 Εἰ δ' ἡ κακὸν εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μείζον ἀκούσας.
 Μηδὲ πολυξύνου διακτὸς δ' υἱὸς ἀπὲρ φίλος εἶναι,
 Ἐκ κοῖνου πλείη δὲ χάρις, διαπάνη τ' ὀλιγίστη.
 Μηδ' ἐποτ' ὅς ποῦς δ' ἡ λυβείη αἴβοπα οἶνον
 Χόρσιν ἀνὴρ ἥοισι, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν.
 Οὐ γάρ τοι γε κλύσσω, ἀποπῆύουσι δ' ἐτ' ἀράς.
 Μηδ' αὐτὸ κελίοιο τετραμυλίνῳ ὀρθὸς ὀμυχεῖν,
 Αὐτὰρ ἐπεὶ κε δύνῃ μεμνημένος ἐς τ' ἀνιόντα.
 Πᾶντ' ἐν ὁδῷ μὴ τ' ἐκτὸς ὁδοῦ περὶ βάλανον ἔρησθαι,
 Μηδ' ἀργυμνωθεῖς, μακαρῶν τοι νύκτες ἕκαστην.
 Ἐξομνός δ' ὅ γε θεὸς ἀνὴρ πεπνυμένος εἰδώς,
 Ἢ ὅ γε πρὸς τοῖχον πελάσας θυόρκεος αὐλῆς.
 Μηδ' αἰδοῖα γονὴ πεπαλαγεμένος ἐνδοθεὶ οἴκῳ
 Ἐσὶν ἐμπελαδὸν παραφαινέμεν, ἀλλ' ἀλέαδ' ἔστι.
 Μηδ' ἀπὸ δ' υἱοφῆμοιο τάφῳ ἀπονόσσαντα
 Σπέρμαίνην γενεήν, ἀλλ' ἀθανάτων ἀπὸ δαυτός.
 Μηδ' ἐποτ' ἀνώων ποταμῶν καλλιέρροον ὕδαρ
 Φοοσὶ πόρῳ, πρὶν γ' ὅστις ἰδὼν ἐς καλὰ ῥέεθρα,
 Χεῖρας νιψάμενθ' πολὺν ῥά τω ὕδατι λουκῶ.
 Ὅς ποταμὸν διαβῆ κακότητι δὲ χεῖρας ἀνιπῆος,
 Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι, καὶ ἄλγεα δ' ἔδωκαν ὀπίσσω.
 Μηδ' ἀπὸ πρυτόιοι θεῶν ἐνὶ διακτὶ θαλεῖν,
 Ἀνὸρ ἀπὸ χλωροῦ τάμεν αἴθωνι σιδερέῳ.

66 ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Μηδ' ἐποτ' οἶνοχόλῳ τιθέμεν κρητῆρα ὕπορβην
 Πινόντων, ὅλην γὰρ ἐπ' αὐτῷ μοῖρα τέτυκται.
 Μηδ' ἐόμοι ποιῶν ἀνέπιξισον καταλείπειν,
 Μὴ τι ἐφεξαμένη κρῶν λακίρυζα κερῶν.
 Μηδ' ἀπ' ὑδροπόδ' ὡν ἀνέπιδρέκτων ἀνελόντα
 ἔειδεν, μηδ' ἐλότης, ἐπεὶ καὶ τοῖς ἐνὶ ποινῇ.
 Μηδ' ἐπ' ἀκινῆτοισι καθίζειν, οὐ γὰρ ἄμεινον.
 Γαῖδα δ' ὕποδ' ἐκαταῖον, ὅτ' ἀνὲρ ἀνήνορα ποιεῖ,
 Μηδ' ἐλυοδὲ καμνον, ἴσον καὶ ὅσον τέτυκται.
 Μηδ' ἐγυναικίῳ λατῶν χροῶ φαίδρου ἰώδ'
 Ἀνέρα, λουγαλεῖ γὰρ ὡτ' ἐχέοντες ὕδ' καὶ τοῖς
 Ποινῇ. μηδ' ἰδροῖσι ἐπ' αἰθομένοισι κυρήσας
 Μωμόνειν αἰδολα, θεὸς τοι καὶ τὰ νεμεσῶ.
 Μηδ' ἐποτ' ἐν πλοχοῦ ποταμῶν ἄλαδ' ἐπ' ὀρεῶν τ'
 Μηδ' ὡτ' ἐκλυάων ἔρειν, μολα δ' ὀδ' ἀλῆαδ',
 Μηδ' ἐν ἀποψύχῃ. τὸ γὰρ ὅτ' οἱ λώϊον ὄξιν
 ὦδ' ἐρῶν. Δεινὸν δὲ βροτ' ὑπαλόντο φήμεν.
 Φήμη γὰρ τε κακὴ πέλειται, καὶ φημὶν ἀεὶραι
 Ρεία μάλ', ἀργαλέη ἢ φέρη, χαλεπὴ δ' ἀπ' ὀρεῶν.
 Φήμη δ' ὅτ' τις πάμπαν ἀπόλλυται, ἢ ἵνα πολ-
 λαὶ φαμίνοισι, θεὸς νῦν τις ὄξιν καὶ αὐτῇ. (λοι)

ΗΜΕΡΑ Ι.

Ημαρτα δ' ἐκ δίοβον πεφυλαγμένος δὲ καὶ μοῖραν
 Γεφραδ' ἐμὴν διμύησι, τῇ καὶ αὖ μὲν ἀρίστω
 ἔργα τ'

Nec cratera super potantum pone lagenam,
 Qui facit, eueniet mors illi cruda repente.
 Aedificansq; domum ne linquito semiparatam,
 Ne sedeat clamosa super cornicula cantans.
 Neu comede ex illa quæ non benedicta patella est,
 Neue laues, quoniam factis quoq; pœna stat illis.
 Ne puerum, seu sit natus ter quatuor annos,
 Seu totidem menses, educas molliter inq;
 Delicijs, siquidem nil uiribus officit æque.
 Neue ad balneum, ubi muliebris turba lauatur,
 Vir lotum uenias, nam pœna grauis quoq; tali
 Euenit: aut ueniens superis ubi Dijs sacra fiunt,
 Ne culpes ea, quippe Dei hinc accenditur ira.
 Præcipue hoc caueas, uel fluminum in ostia, cursu
 In mare quæ properant, uel in ipsos mingere fontes,
 Neue aluum exoneret, nam non est utile factu.
 Sedulus ac hominum famam uitato molestam,
 Ingens fama malum, facilisq; illius origo est,
 Perfertur graue, et orta semel deponitur ægre:
 Illa etenim prorsus nequit euanescere fama,
 Vndiq; quam uulgus spargit, quoniam quoq; diua est.

HESIODI DIES.

Rite dies seruans, quæ sunt Ioue patre creatæ,
 Optima dic seruis quod sit tricesima mensis,

Ac opera inspicere, ac dimensionem diuidere illis,
 Qua solet et populus tractare forensia iura.
 A magno Ioue principium est et origo diebus.
 Prima dies sacra est, tum quarta et septima sacra.
 Namque hac Latona genitus perhibetur Apollo.
 Octaua et lune crescentis nona putantur
 Esse bonae, quae uis opera atque negotia obire.
 Laudantur quoque post decimam prima atque secunda,
 Scito tamen quod sit longe haec praestantior illa.
 Hac tondere pecudes, letam illa demete frugem.
 Pendula et hac tenuis connectit aranea telas,
 Quod sit plena dies, formicaque rodit aceruum,
 Illa exordiri telam mihi foemina curet.
 Tertia post decimam infelix conspergere cultum
 Semine agrum, praestat tamen optima robora plantis.
 Sexta super decimam teneris asperissima plantis,
 Apta mari gignendo, sed non apta puellae
 Gignendae primum, nec eam tum nubere praestat.
 Sextaque praecedens gignendae inimica puellae est,
 Apta hordis ouiumque uiris excindere testes,
 Et pecudum stabulum communire undique septo,
 Dandis apta uiris, et amat conuicia, falsa
 Verba loqui, clam sermones serere inter amantes.
 Mensis at octaua castres caprumque bouemque.
 Luce duodecima mulis castratio fiat.

Ἔργα τ' ἐποπιδύειν, ἢ δ' ἄρμα λιλύδ' ἀτάσσοι,
 Εὐτ' αὖ ἀληθείῳ λαοὶ κρίνοντες ἄγωσι.
 Αἱ δὲ γὰρ ἡμέραι εἰσὶ δῖος παρὰ μιντιόοντο.
 Πρῶτον γῆν τεύχεα τε καὶ ἐβδόμη ἰδρὸν ἡμᾶρ.
 Τῇ γὰρ Ἀπόλλωνα χρυσάρεα γένετο Λητώ.
 Οὐδ' ὀσπτε κ' ἐν ὀσπτε δύνω γε μὴν ἡμάτ' αἰκνός.
 Ἐξοχ' ἀεξομνίοιο, βροτήσια ἔργα πᾶσι λαοῖς.
 Εὐδ' ἐκάτη ἢ δυνωδ' ἐκάτη τ' ἄμφω γε μὴν ἰδὼ λαοῖς.
 Ἡ δὲ δυνωδ' ἐκάτη τ' ἐν δ' ἐκάτης μὲν ἁμύνων.
 Ἡ μὲν οἷς πέικον, ἡ δ' ὄψονα κερπὸν ἁμᾶσαι.
 Τῇ γὰρ τοῖ νεινῆματ' ἄορσι πότνητ' ἀράχνης.
 Ἡματ' ἐκ πλείον, ὅτε τ' ἰδρὸς σωρὸν ἁμᾶται.
 Τῇ δ' ἰδρὸν σῆσαι το γυνή, πῶδαλοι πότε ἔργον.
 Μένους δ' ἰσαμνός τ' ἰσολαυδ' ἐκάτῳ ἀλέσσαι.
 Σπέρματος ἀρξάδι, φυτὰ δ' ἐν θέρει τ' ἀρῖσι.
 Ἐκτὴ δ' ἡμέστη μάλ' ἀσύμφορός ἐστι φυτοῖσι.
 Ἀνδρογόνος τ' ἀγαθὴ, κέρη δ' ἀσύμφορός ἐστι.
 Οὐτ' ἐν γυνεῖσι πρῶτ' οὐτ' ἀρ' ἐν γαμῶ ἀνέβληται.
 Οὐδὲ μὴν ἡ πρῶτ' ἐκτὴ κέρη τε γυνεῖσι.
 Ἄρμυρος, ἀλλ' ἐρίφους τάμνειν τ' ὥσπερ μήλων.
 Σκῆθ' τ' ἀμφιβαλεῖν ποιμνήϊον ἡπτορ ἡμᾶρ.
 Ἐδὴ δ' ἀνδρογόνος, φιλέει δ' ἐτε κέρμα βαλάν.
 Ψυδ' ἐδ' αὖ αἰμυλίος τε λόγος κρυφίος τ' ὀρε.
 Μένους δ' ὀγδοῦν ἐκάτῳ κ' ἐν ἔσθ' ἐρίμυκον (σμός).
 Ταμνέμεν, ὅρως ἢ δυνωδ' ἐκάτῳ ταλαοργούς.

ΥΟ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΩΝ Β.

Εἰλιάδι δ' γν' μεγαλήν πλὴν ἡμᾶν ἴσῳρα φῶτα
Γείναδι, μάλα γὰρ τε νόον πεπυκασμένους ὄσιν.
Εὐδλή δ' αὐδ' ὁρογόνθ' ἀνέκαστη, κόρη δὲ τε Τεβᾶς
Μέσση. τῇ δὲ τε μῦλα ἔειλίποδ' ἑλικας βῆς,
Καὶ κύν' αὖ καρχαρόδοντα, ἔδ' ὄρῃας τελαεργὸς
Πρηνύνην ὑπὸ χεῖρα λαθεῖς. πεφύλαξο δὲ θυμῷ
Τεβᾶδ' ἀλδύχαδ', φθίνοντός θ' ἱσαμνίου τε
Αλγέα θυμοβορεῖν μάλα τοι τέλει θυμῶν ἡμᾶρ.
Εἰ δὲ τετάρτῃ μινὸς ἀγέδαι δ' ὅτ' οἶκον ἀκροῖον,
Θιωνὸς κείνας οἱ ἐπ' ἐργμαῖν ἑνὶ τῷ ἀφίσοι.
Γέμψας δ' ὀζαλέαδ', ἐπεὶ χαλεπαῖ τε καὶ αἰναῖ.
Εἰ μὲν πῆν γὰρ φασὶν εἰρηνύας ἀμφιπολδύειν
Ὀρεον Ἰννυμνίας, τ' ὄρις τέκε τῇμ' ἐπιόρεοις.
Μέσση δ' ἐβδ' ὁμάτῃ διημήτορθ' ἰδρόν ἀκτῶν,
Εὐ μάλ' ὀπιπῆδόντα εὐφροχάλῳ γν' ἄλωῃ
Βαλλήν, ὑλοτόμον τε τάμειν θαλαμνία δ' ὄρα,
Νηϊάδ' ἑξὺλα πολλὰ, τὰ τ' ἀρμύνα νηυσὶ πέλων
Τεβᾶδ' δ' ἀρχαδ' ἡνίας πῆγνυαδ' ἀραιάς. (ταῖ.
Εἰνὰς δ' ἡ μέσση ἐπιδέελα λαΐον ἡμᾶρ.
Πρωτίσῃ δ' εἰνὰς πάντ' ἀπ' ἡμῶν ἀνθρώποισιν,
Εὐδλή μ' γὰρ τ' ἡδὲ φυτὸν εἰν ἡδὲ γυνεῶν,
Ανέει τ' ἡδὲ γυναικί, ἔδ' ὅτ' ἐπὶ πάντας ἡμᾶρ.
Γαῦροι δ' αὐτ' ἴλασι ἴρσινάδια μινὸς ἀείσω
Αρξάδα τε πῖθ' οὐ καὶ ὑπὸ ζυγόν αὐχρῖνα θῆναι
Βασίκα καὶ ἡμίονοις ἔδ' ἵπποις ὠκυπόδοσι,

Νῆας

Sed quum uicenus lune iam uoluitur orbis,
 Vir tibi nascetur prudens & ad omnia dexter.
 Dandis apta uiris decima est: hinc quarta puellæ
 Blanda fauet, pecora hac curuoq; boues pede cuntes
 Et celeres catulos, mulosq; operum patientes
 Imposita cicurato manu: uitare memento
 Quartam iam medijs, tum quartam deficientis
 Mensis, nanq; animum tum curæ mille remordent:
 In quarta prima uxorem tibi ducito chæram,
 Auguria obseruans, quæ sunt dexterrima tædis.
 In primis quantas fuge pestiferasq; grauesq;
 His etenim Eumenides terramq; homines pererrant,
 Suppliciumq; ferunt periuria falsa locutis.
 Septima post decimam felix Cerealia dona
 Area in æquata recte, terere atq; flagellis
 Excutere: ad thalamum faber hac tibi ligna secato,
 Tum quoq; materiam fabricandis nauibus aptam,
 Incipias quarta naues sarcire uetustas.
 Iam nonæ mediæ pars uestpertina probatur,
 Ac homini innocua est, quæ nona est ordine primo,
 Consert & plantis, tum focellisq; uirisq;
 Gignendis simul est felix, nec inuilis unquam est.
 Sed latet hoc multos, quod sit penultima mensis
 Optima, seu referare uelis uas, seu iuga dura
 Bobusq; & mulis & equis annectere collo,

Seu tibi si placeat nauem deducere in altum,
 Nanq; datum paucis discrimen noscere uerum.
 Vasa aperi decima quarta, nam prae omnibus haec est
 Sacra dies, post uicenam, quae solis ad ortum
 Est bona, ad occasum mala, laudant pauci alias hinc,
 Iamq; dies aliae felices atq; benignae,
 Contra aliae ancipites, sunt & uirtute carentes,
 Et laudant alias alij, est cognitio paucis.
 Seu nouerca dies nunc est, nunc mater amica.
 Is felix ac proffer aget, qui haec omnia seruans,
 Sic uitam instituat, Dijs inculpabilis ut sit,
 Auguria obseruans nec quicquam spernere tentans.

HESIODI OPERARVM ET
 DIERVM FINIS.

Νῆα πολυέλκηδ' αὖθις εἰς οἶνον παύοντο
 Εἰρύμναι, παῦροι ᾗ τ' ἀλνθία κικλίσκασιν.
 Τετάρτῃ δ' οἶγε πίθον, πόθι πάντων ἰδρὸν ἡμῶν
 Μένει. παῦροι ᾗ αὖτε μετ' εἰκάδ' αὖ μὲν ἀρίστην
 ἦεν γινόμενης, ἐπιδείε' αὖ δ' ὅτι χερῶν.
 Αἱ δ' ἢ ἡμέραι εἰσὶν ἐπιχθονίοις μεγ' ὄνειαρ,
 Αἱ δ' ἄλλαι μετὰ δυντοί, ἀκέραιοι ὅτι φέρουσαι.
 Ἄλλος δ' ἀλλοίλῃ αἰνεῖ, παῦροι δ' ἔτ' ἴσασιν.
 Ἄλλοτε μὲν γὰρ πέλ' ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ.
 Τάων δ' αὖ αἰμῶν τε καὶ ὀλβίους, ὅς τ' αὖ πάντα
 Εἰδώς, ἐγρᾶσ' αὖ αὖ αἰτίος ἀθανάτοισιν,
 Ὅρνιθας κείνων καὶ ὑπὸ βασιλῆος ἀλείωνται.

Ἡσιόδ' ἔργων καὶ ἡμερῶν τέλος.

VLP II FRANEKE

RENSIS FRISII CVRSIM AN

NOTATA IN HESIODVM.

Vm tria sint genera poematis, *ἑρμηνεύων, ἱερακλικός, μινός*, secundus liber Hesiodi totus *ἱερακλικός* est, id est, in quo poeta ipse semper loquitur. Sic habent se & quatuor libri Georgicorum Vergiliani, excepto fine quarti, ubi admiscetur fabula Aristæi. Primus liber Hesiodi maxima ex parte quoque *ἱερακλικός* est, nisi quod introducatur Iuppiter loquens ad Prometheum, ad Vulcanum, ceterosque deos. Præterea recensentur fabella accipitris & luscinæ, quare *μινός* dici potest,

Μουσῶν ἀντίπλοιοι.) Non bene seruauit poeta noster legem proœmiorum: nam aut primum proponendum est, deinde inuocandum, quod obseruant omnes ferè Latini: aut propositioni simul inuocatio immiscenda est, quod in utriusque operis initio facit Homerus, quem legē proœmiorum non solum seruasse, sed alijs constituisse testatur Quintilianus, Hesiodus autem à nuda inuocatione auspicatur. Et sciendum quod bis inuocet, primum Musas, deinde ipsum Iouem, ibi scilicet, *κλυθὶ ἰδὼν ἄστυρτι*. Verum quantum ad hanc rem attinet, non inutile fuerit consulere Erasmus super Nucem Ouidianam.

Μουσῶν.) Dores et Aëcles dicunt *μῶσαι*, quibus fami

familiares est uertere *ov* in *ω*. Hinc appellatas uolunt eas à uerbo *μῶ*, quod est quero, inuestigo, nam inuestigādo disciplinas assequimur. Quæ ratio etsi non planè inepta uideatur, miror tamen cur uersa sit *ω* in *ov*, & communi lingua dicamus *μουσαι*, non *μῶται*. Adfert aliam rationem Plutarchus, forsitan probabiliorem. Is enim in commentario περὶ φιλαδελφίας, dicit *μουσας* nominatas ut *ὁμοῦ οὐθῆς*, id est *ἀλλ' εὐνοίαν αἰὶ καὶ φιλαδελφίαν*, quæ scilicet uiuunt in perpetua quadā beneuolentia et mutua charitate. Et ut meā quoque afferam sententiam, id fortasse habent nomen, quod *Μυσε*, hoc est, artes & disciplinæ, tali inter se cognatione & nodo cōiunctæ cōglutinatæque sint, ut altera ex altera pēdeat, & altera sine altera manca sit. Sed adscribam uerba ipsius Plutarchi: *Ὁ δ' Ἡσίοδος οὐκ εὖ παραινέ μουνγενὺ παῖδα τῶν πατρῶν ἐπικληροῦν εἶναι, καὶ ταῦτα τῶν μουσῶν γιγονὼς μαθητὴς, αἱ ὁμοῦ ἀλλ' εὐνοίαν αἰὶ καὶ φιλαδελφίαν οὐσας, οὕτως ὡς μαχομ' οὐσας*. Locum, quem hic citat ex Hesiodo, obserua in calce primi libri.

ἐπιπύειν, construitur cum *λεῖπτι* aduerbio horrantis. *Μυσε* huc adeste ad me ex Pieria. *εἰ* enim particula finalis de loco uocat. Poëtæ interdum, abijciunt, ut *λεῖπτε*, pro *λεῖπτεν*. Theocritus primo Idyllio.

ἐπιπύειν.) Alterū, interijcitur propter metrū, compositum uerbum ab *ἔπν*.

γυμνίσσαι.) Vide quā rusticus poëta Hesiodus, quāque elegantis & gratiæ metricæ negligens,

gligens, cui primi duo uersus sunt durissimi, nempe spondaici. Longe scrupulosiores Græcis in hacre sumus Latini, cum tamen nostra lingua sit angustior.

Διὸς μεγάλῳ (κὺλ.) Responsio Musarum. Sic apud Homerum, Διὸς δ' ἱταλίντο βουλῇ. Subintelligitur hic γίγθαι, aut simile uerbum.

Ρῖτα μὲν γάρ.) Ratio est interrogationis, quare alij sint clari, alij obscuri. Dicuntur hæc à Musis.

Βρίαι, & sequentia uerba, nominatiuum habent γῆς ὑψιθεράμηνι.

Κλῦθι ἰδῶρ.) Secūda inuocatio ad ipsum Iouē per periphrasim. Quæ hætenus dixit, tanquā præludium quoddam fuere, nunc serio inuocat, & proponit. Propositio est, Cupio fratri meo Persæ alijsq; tradere præcepta quædam, legesq; bene uiuendi (hoc enim uocat θεμιστος) tu igitur Iuppiter adsis &c.

Θεμιστος ἀπὸ θεμῖς, triplicem habet genitiuum, ἰδῶρ, ἠδῶρ, ἰσῶρ.

Οὐκ ἄρα.) Narratio.

Αγαθὴ δ' ἔστι ἅλα βροταῖσι.) Epiphonema interponit.

Κοτίαι, φθορίαι.) Verba hæc pertinent hic ad laudem: probat enim illam æmulationem artificū, qua alter altero citius ditescere conatur. Mira huius loci suauitas, dum artifices aliquot nominatim exprimuntur, putas enim te corā uidere eos concertantes. Quoties Erasmus citat & explicat in Chiliad. loca ex Hesiodo, nō dissimula

mulabimus, si fortè dexterius interpretaretur, ut ubiq; felicissimum ille agit interpretem. Vide igitur prouerb. figulus figulo inuidet:

Μηδὲ σ' ἵπς κακὸν καρτέ.) Suprà in narratione duplicem posuit contentionē, bonā & malam. bonā breuiter laudauit, & utilem hominibus esse dixit: nunc malam fugiēdam esse hortatur.

Κακὸν δὲ, id est, malo gaudēs. Nota aptissimū epitheton ἵπς & πικρὸν. Multi litigant in foro, non tam ut ipsi aliquid consequantur, quàm ut alios uexent et molestēt. Minime ociosa sunt epitheta apud Homerum & Hesiodum: quare hunc nostrū maxime in nominibus occupatū esse scribit Fabius.

ὄρν.) Ionico more pro ὄρν scribitur sine aspiratione, & significat curā. Aetiologia est præcedentis adhortationis. Ille forum & litigium uitare debet, qui sibi non est conscius magnarum diuitiarum. Non absurdum fortasse fuerit legere ὄρν cum aspiratione, ut significet tempus, & sensus tum erit, Ille lites diu sustentare non poterit, cui non est bene instructa & opulenta domus. O quanti semper constitit comparere ante tribunal. Nil miror artem deglubēdi rusticos in nostris aduocatis, seu dicam, rabulis, quū illa tam antiqua sit, profecta ad nos ab ætate Hesiodi.

Τὸν γὰρ.) ὅρ pro ὅρ. Poëtæ postpositiuo articulo, præponere solent, ubi exigit metrum.

Διμήτρως ἀντὶ.) Appositio est, ἀντὶ à nominatiuo ἀντὶς, quod idē est quod βίς, id est, uictus, cibis.

cibus: ΔΗΜΗΤΗΡ autē dicitur Ceres, quasi γημήτηρ, hoc est, terrę mater, mutata γ in Λ. Eadem mutatio literarum apud Latinos: nam Ceres dicitur tanquam Geres, à gerendis fructibus è terris. Vide Ciceronē secundo libro de Natura Deorum, & Macrobiū Saturnal.

τοῦ λεκτοῦ αἰμυνοῦ.) τοῦ pro ὅντιν. Articulus præpositiuus loco pronominis demonstratiui, sæpe apud poëtas ponitur. Metaphora est in participio λεκτοῦ αἰμυνοῦ. Sensus est, si amplas habes redditus annuos, litiga. sed ironice loquit̃.

Δωροδογῆς.) Acre epitheton in iudices avaros, quique se nummulo corrumpi sinunt. Porro singulari rerum pub. iudices, reges uocat, ut olim singularum ciuitatū pastores, episcopi nominabantur.

Ὅσῳ πλείον ἡμισυ.) Consule prouerbiū, Dimidiū plus toto, ubi omnia, quę ad hunc locum pertinent, adferuntur.

Κρύψαντες ἔχουσιν.) pro ἔκρυψαν. Est locutio Attica, per participiū aoristi primi & uerbum ἔχουσιν.

Ἐνδίδως γὰρ ἡμεῖς καὶ ἐν ἡμῶν.) Verba hæc per se obscuriora sunt: nos aliquot uersus ad uerbum reddemus, ut uideas sensus absurditatem. Non sciunt quanto plus sit dimidiū toto, nec quanta in malua & albuco utilitas: nam Dī uictum hominibus occultarunt. Facile autē in dielaborasses, ut in totum annum haberes, licet uiuens in ocio &c. Nō minus hæc inuoluta sunt quàm oracula Loxiæ. Illustrabimus igitur pro nostro

nostro intellectu. Innuit poëta facilitatem uictus querēdi apud priscos et primos homines, quam suo seculo abiisse queritur. Illi non arabant, non seminabant, uno die tantum colligebant, quantū per totum annū erat necessariū. Erant autem frugalissimi, malua & asphodelo contenti (nam per has herbas frugalitatē temperantiāq; indicat) uerū poëteri homines ad uoluptatem proni, nec quibuslibet contenti, laboriosissimā sibiipsis uitam compararūt, dum undique uentri grata quærunt. Non enim intellexerunt utilitatem & commodum maluæ & asphodeli, id est, frugalitatis. Voluptas autem in mundum cum alijs malis immissa est per Pandoram, de qua & Prometheo & Epimetheo longam fingit fabulam. Sed poëta noster, ut omnes olim ethnici, ueri luminis expers, nec satis à Deo illustratus, Mosaicāq; scripturæ ignarus, quum tamen sciret tanquā per somnium, post primam mūdi creationem felicissimum humanæ uitæ statū fuisse, eam paulatim uarios labores & ærumnas occupasse, fingit fabulam, qua istius rei bellam se rationem adferre arbitratur: fingit enim Prometheum offendisse Iouem, hinc mundo tantorū causa malorum, fabricatur Pandora, mittitur in terram, pyxidem adferens Epimetheo omni malorum genere refertam: quam quum ibi aperuisset, ignarus alicuius doli, illa euolatur, ac totam terram occuparunt. Habemus
fabulam

fabulam poëta dignam. Sed reuera Pandora nihil nobis nocuit. Eua nostra fuit Pandora: si enim illa non peccasset, aut ad peccatum per seipentem non inducta fuisset, adhuc hodie nobis cuncta nascerentur *ἀνέροτα καὶ ἄναρτα.*

πυλάλιον.) Carachresticōs, nam *πυλάλιον* proprie est clauus nauis, hic pro stiuā ponitur, & stiuā pro toto aratro: nam à parte totum intelligitur. Sic indicat primæ ætatis homines non arasse.

χπὶρ καπνοῦ καταβθε.) Solēt rustici in nonnullis locis peracto opere instrumenta lignea collocare super fumosa laquearia, quo fumus ea corroboret & exploret. Sic in secūdo libro iubet ut gubernaculū ratis sub hyemem ponatur ad fumum. Et Virgilius:

Et suspensa focis exploret robora fumus.

ἐρ κοίλων νάρθηλι.) Narthex fruticis genus est, latine ferula. Ignem ferulis optime seruari, auctor est Plinius lib. 13. cap. 22.

εγέλασεν πατήρ.) Risit Iuppiter, sed risum planē Sardonium, in quo prouerbio uide Erasmus.

καλὸν εἶδος ἐπιθήρα.) Græci multa epithera apponunt uni substātiuo sine cōnexu. Est autem hic repetendus infinitiuus *ἐνθίμεν*. Iussit ut imponeret pulchram & amabilem formam.

τυτοκόρος μελιδωρος.) Eandem etymologiam habent epithetum et appellatio, utrunq; enim dicitur à uorādo, quod membra uorent & deperiscāt curæ, Horatius in Odis; Dissipat Eulhyas curas

curas uoraces. Benedicit curas collatas esse à Venere: nam amor plenus angorum & solitudinum.

Αρχιφόντου.) Sic dicitur Mercurius, quod Argum Ius custodem occiderit, & sic nos uertimus. Didymus addit, illū sic quoq; posse dici, θεῖος ἀπὸ τοῦ φόνου quod sit purus à cæde, nam Deus pacificus est. Aliud adfert Macrobius Saturna. lib. 1. cap. 19.

Ἥραι καὶ Διώνη.) Horæ deę sunt cœli ianitrices, ut Homerus bis in Iliade testat. Tres sunt, quarum nomina ponit Ang. Politian. in Rustico: Auricomæ iubare exorto de nubibus adsunt Horæ, quæ cœli portas atque atria seruant, Quas Ioue plena Themis nitido pulcherrima Edidit, Ireneq; Diceq; et mixta parēti (partu Eunomie.

Αὐτὰρ ὁ Λισαμένης.) ὁ pro οὗτος. Vide prouerbiū, Malo accepto stultus sapit.

Μόνη ἑλπίς.) Docet in medijs malis semper sperandum esse quod aliquando meliora contingere possint. De spe autem, quod sola ex omnibus dijs uerset adhuc apud homines, optimos legimus apud Theognidē uersiculos, quos nō grauabimur hic ascribere, & ex tēpore uertere:

Ἑλπίς ἐν ἀνθρώποισι μόνη θεῶ: ἰδὼν ἔστι,

ἄλλοι δ' οὐ λυμποῦσι καὶ πολιποίουσ' ἔσθ'.

ἄλλο μὲν πίσις μεγαλήθεος, ἄλλο δ' ἀνθρώπων

σωφροσύνη χάριτις τ' ὧ φίλε γυν' ἑλπίς.

ὄρκοι δ' οὐκ ἔν πίσι: ἐν ἀνθρώποισι δ' ἱπταμοί,

οὐδ' ἑτοῖς οὐδ' αἰς ἄλλῃ ἀθανάτοισι. id est,

Spes homines inter uersatur sola deorum,

Nam petijt celsos cetera turba polos,

Cana fides abiit, petijt pudor, ipsaq; mentis

Sobrietas, Charites deferuere solum,

Nulla manēt homines inter nūc fœdera firma,

Non superest unus numina rite colens.

Σιγῇ ἰπὶ φωνῶν.) Verissimè contra Hesiodum dicit Plutarchus in præceptis sanitatis, non omnes morbos solere tacite & furtim inuadere in ipsos homines, sed plurimi, καθάπερ προγγίλας καὶ προσρόμους καὶ νόσους καὶ ἰχθυοὺς ἀπὸ τῆς ἰσθμῆς καὶ λυσσικινησίαν.

Ὡς ὁμοῖον γένηται.) Sequitur ætatū descriptio, qua mōstrat omnia fatis in peius ruere. In hac re imitatores habet Aratum, & Ouidium primo Metamorphoseôn.

Καρπὸν δ' ἰσθμῆ.) Vergilius primo Georg. uertit hunc locum: Ipsaq; tellus Omnia liberius nullo poscente ferebat.

Ζεὶ Λωρῶ.) Elegans epitheton terræ, quod uitæ necessaria det. Sic etiam Venus dicitur Ζεὶ Λωρῶ. Plinius uult sic terram dictam, quod zeam proferat: an bene, nescio.

Τοὶ μὲν δαίμονες τῶν τοιούτων.) Tales forsitan facti sunt quos uocamus genios bonos, nam hos Græci δαίμονες uocant. Dicuntur autem δαίμονες, quasi δαίμονες, quod dii omnia sciant, ut Plato in Cratylo. Plura de etymologia Macrobius Saturnal. 1. cap. 23. Apud eundem hi uersus in Latinā linguam traducti leguntur:

Indige

Indigetes diui fato summi Iouis hi sunt, (tes
Quondā hoīes, modo cū superis humana tuē-
Largi ac munifici, ius regū nunc quoq; nacti.

Οὐδ' ἴσθεις.) ἴσθεις non raro apud Græcos ca-
pitur pro sacrificare, ut facere apud Latinos.
Verg. Cū faciam uitula pro frugibus. Sic usur-
pat & Cicero pro Archia.

Καλέχδης συγγραφέας.) Aptissima epitheta inui-
diæ. Similia illi tribuit Ouidius 2. Metamorph.

Νῦν δ' αἶνον.) Quid αἶνος, explicat Erasmus in
principio Chiliadum. Quintilianus libro quin-
to asserit fabularum primū fuisse autorem He-
siodum, propter hunc accipitris & lusciniæ a-
pologum. Et multi audent affirmare, sequētes
Quintilianum, apologos Aesopi nomine cele-
bres, non esse Aesopi. Certe Cleodemus apud
Plutarchum in cōuiuio septem sapientum, fa-
tetur imitatione huius fabellæ Hesiodes, Aeso-
pum suas composuisse. Admonet autem supe-
riores hoc apologo, ut temperent ab iniuria &
uiolentia, nec inferiores se opprimant, quod
omnium operum nostrorū Dī testes sint, qui
benefacta præmio, malefacta pœna compen-
sant: tum quod nisi ad tempus prospero suc-
cessu facinora utantur, tandem præualente iu-
re & se uindicante.

Δίλη δ' ὀπίρ ὕβρις ἔχει.) Aurea est sententia, &
ad incutiendum facinorosis metum ualentis-
sima. Fabius Maximus apud Liuium his uer-
bis eam effert: At ueritate laborare nimis ius

scpe aiunt, extingui nunquā. Simili modo de ueritate loquit̃ diuus Hieronymus aduersus Pelagianos, imitans Liuium. Veritas (inquit) laborare potest, uinci non potest. Miror Erasmu in prouerbio, Malo accepto stultus sapit, sic legere, *Αἰὼν δ' ὑπὲρ βροτῶν ἔχει*. & uertere, Tandem sua pœna nocentem Consequitur. Non ille germanus sensus est poëtę, sed hic, nempe interdū quidem regnare uolentiā, iustitia oppressa & calcata, sed id non impune, & nisi ad exiguū tempus fieri, quum tandem iterum ἔχει, id est, præualet, & se fortiter uindicat iustitia. Hoc non antè credunt uecordes et malefico corde homines, quā iam propter facinora supplicium expecti sint. Sed non dubito, habuit Erasmus quem imitatus sit.

Ὅν δ' ἐπὶ τοῦ νηῶς υἱάσονται.) Putat non extremam esse felicitatem, si quis non opus habeat quærere uinum per mare. & Hercule sic est. Cæterum Hollandi nostri pro summa felicitate ac uoluptate ducunt natare per cœrulea uada, adeò homines Salaminij sunt, longe dissidentes à Baccho illo Aristophanico.

Ἰλαδὸρ ἰλίδος.) Hoc aduerbium elegantissime in Dialecticis suis explicat, perpetuū Frisiz nostrę decus Rodolphus Agricola, uir nimiū præmatura morte studiosis ereptus, cuius mortē quod moderatius feram, facit Viglius Zulichemus, qui ita se ad illius æmulationem comparauit, ut uideatur quodammodo superaturus.

Certe

Certe quantum ad iuris ciuilis sapientiam, iam pridem Rodolphum longe antecessit. Horum me laudes obiter non tam celebrasse quàm leuiter perstrinxisse, lector candide, æqui boniq; accipe.

Τῆς ἀρετῆς προπάρουσι.) Anastrophe est. Cōstrue, προπάρουσι τῆς ἀρετῆς ἔθλια. & uide prouerbium, Difficilia quæ pulchra. Similem sententiam habet Euripides in Heracl. ἡ δ' ἀρετὰ βαίνει διὰ μόχλων.

Πλούτη δ' ἀρετὴν καὶ ἀνδρὶ ὀπινδῶσι.) Cum diuitiæ in omnibus rebus maximū pondus habeant, tum certe in hoc profunt, quod præcedant ad uirtutem, paupertas facile ad malefaciendum inuitatur. Vnde Callimachus poëta, non uirtutem sine pecunia, nec pecuniam sine uirtute, sed utranq; simul à Ioue sibi dari optabat, quod inops non bene innocentiam suam tueri & custodire queat. Quare poëta noster uult ut quis sibi honesto labore cōparet diuitias: earum enim comites esse uirtutem & honorem.

Λιδ' ὥς οὐκ ἐγχαίν.) Occupatio est, forsitan pudet laborare, sed hic pudor inutilis & noxius est.

Χρήματα δ' οὐχ ἀρπакτά.) Correctio est præcedentis uersus: nam non uult quenquā ita impudentem esse, ut audeat aperte raptorem agere. Laudat igitὺ θεός Λοτα χρήματα, quæ nobis Deus confert, dum industrij sumus, & manum cum Minerva simul mouemus. Neminē enim ille dormitantem & oscitantē adiuuat, imò odio prosequitur, ut superius dixit poëta.

καὶ δὲ ἀνάμειν Ἀ' ἱρ Δειρ.) pro κατὰ δὲ ἀνάμειν. Pri-
mum ē præpositione α abijcitur, deinde r mu-
tatur in Α. Explicat hunc uersum Socrates in
Apophtegmatis.

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπολαίτο.) Magna commendatio
uicinatorum, adeo ut si boni sint, antepondere ui-
deatur ipsis cognatis & affinibus. Verū quod
hic de boue dicitur, pertinet ad omnes par-
tes rei familiaris, teste Columella libro primo,
cap. 3. & eo sensu nos uertimus: Nihil igitur
tuarum rerum facile interibit, si habeas uici-
num bonum, qui statim in periculo succur-
rat. Vide prouerb. Aliquid mali propter ui-
cinum malum. Rursus aliud, Ne bos quidem
pereat.

Ὅς μεν γάρ τις ἀνὴρ ἰδίῳ.) Vide quot habent
Græci uoculas planè ociosas, quibus carmen
farciant, μὲν, γάρ, ἰδίῳ, ῥα, νυ, δέ, Δι, τι. Longe difficili-
us Latinū agere poëtā, cui tales uoculæ defunt,
& si infarciat nō suo loco, ridetur. Sensus est hu-
ius loci, hilarem datorem & promptum, quo-
ties aliquid dat de suo, semper aliquam latentē
animi lætitiā inde percipere: contrā raptorem
suo animo tormenta & cruciatus parare, licet
sit uel minutissimum quod rapiat. Nam iuxta
uulgare dictū, Cōscientia mille testes. Et Seneca
tragœdiographus: Tutum quis habuit nemo
securum scelus.

οἶκος βίλτρον ἵνα.) Præstat domi habere quo
indigeas, quā foris quærare per uiciniam, si tu
carcas.

careas. Admonet diligentē patremfamilias, ut in tempore omnia necessaria domui suę prospiciat. Nam iucundum est de præsenti cumulo sumere, ut dicit sequens uersiculus.

Ἐγώ μιν ἱπτάμενος.) Concludit hunc librum commendatione laboris. Nota in fine poëtam ubiq; usurpare infinitiūm pro imperatiuo, quod semel admonitum uolo.

ANNOTATIONVM IN HERODVM FINIS.

F 4

SI uacat Aeneae rerum dignissime praesul,
 Grataq; sunt animo carmina nostra tuo, .
 Perlege quae quondam dulci modulatus auena,
 In Latios ausus uertere Graeca modos,
 Ascrei inspiciens ἡμέρας καὶ ὄψ' αὖ ποῖτα,
 Graecia quo quondam floriât Hesiodo.
 Hec fuerant fateor plectro meliore canenda,
 Hic opus ingenij quippe senilis erat:
 At quia nonnullos tam magna superbia uates
 Eleuat, ut nulla Graeca in honore putent,
 Sum tamen hoc ausus bis septem & quatuor annis,
 Dum mea labuntur lustra trahente dea.
 Sumpsimus & tenuis Graecorum ē fontibus haustus,
 Mixtaq; cum Graeca lingua Latina fuit.
 Quicquid id est ad te uatum clarissime uates
 Mittimus, es Clario non minor ipse deo.
 Suscipe, & Hesiodum placido complectere uultu,
 Hic quoq; iudicio stetit; cadatq; tuo.

CRAEI POETAE OPERA
ET DIES, GEORGICON LI-
BER, NICOLAO VALLA
INTERPRETE.

IERIDES Musæ quarum ni-
get inclyta cantu
Fama ducum, & uestri nomen im-
mortale parentis,
Dicite cur hominum pars hæc si-
ne nomine uitam

Ducat? & illius cur fama æterna per altum
Euolet? hæc Iouis est magni diuina uoluntas.
Ille etenim altitonans summi regnator olympi,
Excitat imbelleis animos, & fortis corda
Debilitat, duce quo fortuna inimica superbos
Deprimit, atq; humileis clarum super æthera tollit.
Tum mala mens hominis meliorem inclinat ad usum,
Et capiant molles crudelia pectora cultus.
Exaudi qui cuncta polo specularis ab alto,
Cui nihil ignotum est, sanctissima dirige iura
Iustitiæ, liceatq; mihi fraterna monere
Pectora, & ignotos uiuendi ostendere mores:

Sunt gemine in terris quibus altercantur in unum
Mortales cause, uaria quoq; mente trahuntur.

Una quidem studium laudabile sedula curat,
 Altera crudeli rerum depascitur haustu,
 Bella cupit, pugnaeq; exercet iniqua tumultus;
 Inuision atq; atrox pestis genus: hanc tamen ipsi
 Mortales fugiunt, tandemq; uolentibus hanc Dijs
 Exoptant, huius nequeunt cohibere furores.
 Illam autem prius obscuræ genuere tenebræ,
 Sed fato meliore pater Saturnius illam,
 Et generi humano, & terræ radicibus imis
 Imposuit, segnes artus & inertia corda
 Excitat: alter enim segnis, cui uita manebat,
 Alterius spectans cumulos, mora nulla, bouesq;
 Iungit, & impresso terram diuertit aratro,
 Siue domum curat, siue inserit, alter ad artes
 Vicinam iacinus agit. laudabilis hæc est
 Pugnandi ratio, fugienda sed altera, sub qua
 Inuidet aut figulus figulo, uel egenus egeno,
 Siue faber fabro, dulcisq; poëta poëta.
 Hæc mea dicta precor toto cape pectore Perse,
 Nec te crebra foro speculantem iurgia uulgi,
 Auocet à studijs, pugnandi inimica uoluntas.
 Nemo forum sequitur quem non fouet annua mensis,
 Et bene clausa domi Cereris gratissima dona.
 Hæc querenda prius, dehinc si uacat i pete uulgus
 Et fora, in alterius rebus certamina pone.

At non

At non illud ages iterum germane quod olim
 Ausus es infelix, litem hanc data iura resoluent.
 Scis quondam inter nos patria est partita facultas,
 At tu nil iusta multum plus parte uereris
 Tecum efferre rapax: corruptus munere iudex
 Ille tuo est, sub quo tota hæc sententia pendet,
 Ignarus: non nouit enim quàm dulcius, aut quàm
 Sit melius toto medium, seu uiuere malua
 Vtilius, quantum uili seu uiuere porro.
 Hos ueterum uictus occultauere superni,
 Inq; polo retinent coelestes, tempore quorum
 Sat fuit una dies tenui exercenda labore,
 Vna quiescenti tibi dehinc alimenta parabat
 Annua, tunc poteras temonis robora fumo
 Exploranda dare, & nulli iuga curua premebant
 Terga bouum, nullum muli sensere laborem.
 Hos uoluit faciles uiuendi abscondere mores
 Ira Iouis, quom se deceptum fraude Promethi
 Sensit, & illius causa mortalibus auxit
 Curarum moles, surreptumq; abdidit ignem.
 Reddidit hunc iterum terris, curuaq; latentem
 Surrepuit ferula cauto puer ille tonanti
 Iapetionides, iacto qui fulmine gaudet.
 Lusit fraude sua, subitam tamen arsit in iram.
 Hæc puer effatus nubis collector aquosa,
Iapetionide,

Iapetionide cuius prudentia cunctos
 Consilio excellit, magnam spreuisse tonantem
 Arte tua, gaudesq; dato mortalibus igne,
 Heu nocituro tibi generi nocituro futuro.
 Tale mali genus excutiam quo pectore toto
 Exultent homines, cupidi sua damna ministrent.
 Subrisit fatus diuum pater atq; hominum rex
 Vulcanum aspiciens, atq; illi talia mandat.
 Vade celer speciem è terra, mixtoq; liquore
 Confice mortalem cui uocem et robora iunge.
 Sitq; ea uirgineæ coelestis imago puellæ
 Quam sibi quisq; uelit, dea quam doctissima Pallas
 Instruat, et uarias percurrere pectine telas,
 Adijciat capiti facilem Venus aurea formam,
 Curet ut assidua stimulata cupidine corpus,
 Fallacemq; addat mentem et fallacia uerba
 Interpret superum uictor Cyllenius Argi.
 Dixerat, imperio Iouis annuit æqua uoluntas
 Coelicolum, extemplo fingis Vulcane puellam
 Virginis ora deæ similem, quam glauca Minerva
 Cinxit, et ex omni fulgentem parte poliuit.
 Huic etiam Charites, etiam celeberrima Piho
 Aurea candenti posuere monilia collo,
 Effuseq; comas ori de flore coronam
 Vernali tribuere deæ. tamen Attica Pallas

illam

Illam præcipuo formæ decorauit honore.
 Et superum interpres uictor Cyllenius Argi,
 Fallacem attribuit mentem & fallacia uerba,
 Sic pater altitonans diuino iusserat ore.
 Quandoquidem dederat sua munera quisq; deorum,
 Mercurius meritò Pandoram nomine dixit,
 Exitiale malum mortalibus & fera pestis.
 Postquam autem tantos confecit Iuppiter astus,
 Mercurium ad magnum iubet ire Epimethea, dono
 Cui ferat hanc, qui nil ueritus præcepta Promethi,
 Scilicet à magno caperet ne inuitus olympo?
 Cepit, & accepto nouit sua damna Epimetheus:
 Nam prius humano generi secura manebant
 Tempora, nulla mali species aut cura laboris
 Morborumq; genus, tristem qui funeris atri
 Corripuere uiam, quibus omnis frangitur ætas.
 Viuere dulce fuit quondam, sed tegmen ab urna
 Dum Pandora leuat, totum exiliere per orbem
 Curarum infestæ effigies, spes sola remansit
 Intus, & è labris ima sub parte resedit.
 Obstetit impositum nam tegmen abire uolenti.
 Sic qui fulmen agit nubis collector aquosæ
 Iusserat, innumeræq; etiam mortale uagantur
 Per genus infandæ species, quibus æquor & omnis
 Terra infecta tuet, morbi noctesq; diesq;

Sponde

94. HESIODI OP. ET DIES

Sponte sua sine uoce ruunt, nanq; ab Ioue summo
Ablata est illis quæcunq; potentia fandi.

Sic impune parens offenditur ille deorum.

Si uacat ô frater, si non audire recusas,
Ordine plura canam. genus immortale creation
Ac mortale simul credendum est, aurea primum
Secula Dij superi totum sparsere per orbem,
Tempore quo cœli imperium Saturnus habebat,
Tunc homines diuûm uiuebant more, neq; illos
Anxia curarum moles, operumq; labores
Lassabant, aberat tristitia cum mente senectus,
Semper et in ualido regnabant corpore uires,
Nulla mali labes, conuiuia leta placebant.
Mors similis somno fuit, atq; uberrima tellus
Omnia liberius nullo cogente ferebat,
In commune bonum, nec quisquam inuidit habenti.
Quàm felix etas? erat omnibus una uoluntas,
Et taciti letos soluebant pectora in usus.
Aurea postquam hominum paulatim defuit etas,
His pater altitonans meritos adiunxit honores,
Sub terris habitare dedit, qui numina facti,
Et genus humanum, sancte quoq; iura tuentur,
Iustitiæ tenebris circumfusiq; peragrant,
Terrarum fines et opes mortalibus augent.

Proxima successit terris argentea proles,

Auro

Auro deterior, sensuq; & moribus impar.
 Tunc sibi quisq; suæ fecere sub ubera matris
 Ocia mortales, paulatim adoleuit in annos
 Ingenij rude principium, quo decolor ætas
 In proprijs etiam laribus rude pectus agebat.
 Aucta tamen postquam ad summos peruenerat annos
 Viuendi breuius spaciū fuit, anxius ardor
 Curarum incumbens aderat, quas improba mentis
 Gaudia fecerunt, alterna iniuria nunquam
 Destitit, & nulla in superos reuerentia, nullos
 Sacrorum ritus ætas argentea uidit.
 Hanc deus extinxit meritam flammatus in iram.
 Postquam hominum occuluit argentea secula tellus,
 Non tamen illorum sine nomine uita recessit,
 Sub terrisq; dei sedes coluere secundas.

Tertia post illam successit ænea proles,
 At nihil argento similis, Dryadumq; creata
 Sanguine, dura quidem, robustaq; pectora tendens,
 Tota ferri misero Martis fruebat amore.
 Nulla quies illi, nullum ius, durior ætas
 Ipso adamante fuit uultu metuenda superbi,
 Cui nunquam inuictum robur, fortesq; lacerti
 Desierant humeris, tunc ærea tela, domusq;
 Omnis in ære labor, non ferri emerferat usus.
 Hæc autem proprio proles consumpta furore

Ad

Ad gelidi loca nigra Iouis sine honore recessit,
 Et quamquam extiterit inuictò robore, ab atra
 Morte tamen uicta est, solis lumenq; reliquit.

Postquã autẽ occulta est, atq; aenea corruiet etas,
 Quarta fuit soboles melior, cui plurima toto
 Iustitiæ hærebant animo præcepta uerendæ,
 Diuinum genus Heroium, primumq; uocari
 Semidei, immensos illi patuere per orbis.
 Hos insanus amor Martis, belliq; nephandi
 Ardor, Agenoridæ septem prope moenia Cædmi
 Oedipodæ imperij causa consumpsit. & alti
 Hos maris undisq; fluctus, quom Pergama classes
 Argolicæ peterent, ubi pallida mortis imago
 Desuper incubuit, dum iusto ulciscitur ense
 Tyndaris. hos etiam toto diuisit ab orbe
 Iuppiter, & uitæ meliorem tradidit usum,
 Elysiosq; dedit colles habitare profundi
 Littus ad oceanum, felix & sancta propago
 Hic ubi uernat humus, ubi dulcia poma quotannis
 Ter gremio effundit nutrix uberrima tellus.
 O utinam non me quinquæ cum stirpe creassent
 Fata, sed antè mori, seu post licuisset oriri.

Ferrea nunc etas, quam curæ & mille labores
 Nocte dieq; premunt, paulatimq; illius instant
 Exitio: sic Dijs placitum, sed prospera tanto

Fata

Fata etiam uenient aliquando in turbine rerum,
 Nec minus hæc infanda hominum delebitur ætas.
 Cum matura annis illorum tempora cari
 Inficient crines: natis nec ut antè parentes,
 Nec patribus nati similes, nec ab hospite tutus
 Hospes erit, sanctum corrumpent fœdus amici,
 Et fiet arma ciens inter discordia fratres.
 Viuet honoris inops hominum properata senectus,
 Nec pudor effractus senio obiurgare parentes,
 Infelix soboles legem & præcepta deorum
 Nescit, & inualido non hæc alimenta parenti
 Iusta suo reddet. quid enim quod iniqua rapaces
 Apparet usq; manus, urbesq; & moenia narrem
 Alterna deleta manu? iurataq; fallent
 Numina, iustitiæ nulli tribuentur honores,
 Pulsa gemet Bonitas: illum uenerabitur orbis
 Cui mala mens suadet fera crimina: tota iacebit
 Tota quidem orbato tecum Reuerentia uultu.
 O dea iustitiæ soboles, en improba lædet
 Si probus ullus erit, quem contra insurget iniqua
 Voce furens factum affirmans, altrixq; malorum
 Inuidia incedet fatali turbida uultu.
 Proptinus humanas sedes Astra a relinquet,
 Diua suos pariter tendet Reuerentia cursus
 Ad superos, nudo uelata corpus amictu.

Mille recedentes illæ mortalibus ægris
 Non cessanda tamen rerum mala semina linquent.
 At nunc te moneam, quanquam sapias omnia, iudex
 His intende animum: sed quid iuuat ista monere?
 Stultus maiori quicunque resistere tentat,
 Vincitur, & magno poenas subit inde pudore.
 Sic ego sum tanquam uolucris quam prenderit aëtur.
 Prensâq; sublimes agitur philomela per auras.
 Hæc dolet infelix ungui transfixa recuruo,
 Quam contra horribili raptor sic intonat ore:
 Quid misera exclamais? te multo fortior aëtur
 Te premit, huc adsis quo te meus egerit ardor,
 Et quanquam bene suaue canas, mihi coena futura es
 Si lubet, aut dimissa iterum remeabis in auras.
 Sic fatus, taciât pennatus & impiger aëtur.
 Tu modo iustitiam cole, nulla iniuria Perse
 Tecum habitet, fatale gerit secum illa, nec illam
 Vllus amat, nisi mens cui uilis & improba surgit.
 Vir bonus hanc inferre timet: quod si intulit, aëti
 Poeniet, & magno contristat corda dolore.
 Est uia iustitiæ melior, qua vincitur omnis,
 Omnis ad extremam ueniens iniurius ardor.
 Quid dicam? quod nunquam aliquid dementia noscit,
 Ni modo passa prius: sic qui male iura ministrat,
 Peierat, & tandem dementi panditur error.

Eripe

Eripe iustitiam, corruptus munere iudex
 Ius violat, dolet hæc, & nulli iura per orbem
 Tristis it, & lachrymans pœnam mortalibus orat,
 Qui uiolant iura, & recti sacra fœdera rumpunt.
 Verum ubi iustitiæ sancti seruantur honores,
 Iudicioq; pares & ciuis & aduena pendent,
 Vrbs uiget, augetur soboles, pax leta uagatur,
 Pax iuuenum nutrix, nunquam his fatalia bella
 Preparat altitonans, nullis in rebus egestas
 Imminet, in quenquam nulla est offensio, dulci
 Quos iuuat interdum genio alleviare labores,
 Terra quibus large fundit sua semina, & alte
 Montibus innata mittunt sua munera quercus
 Glandiferae in summo: media tamen arbore mussant
 Vndiq; apum ingentes acies, uel stemq; ministrant
 Lanigerae pecudes, per se magis omnia florent,
 Non his externas merces uehit ardua puppis,
 Omnia dat tellus. quid enim quod iuncta marito
 Et patribus similes emittit foemina partus?
 Non datur hoc quibus illa placet uiolentia iuris,
 Hos ad supplicium uocat alti cura tonantis.
 Sepe subit pœnas plebs tota miserrima tantum
 Vnius ob noxam, pestis furit atra per urbem,
 Et male suada fames, paulatim deficit omne
 Vulgus, & hic uacuos ostendunt tecta penates,

Foemina nulla parit. Sic seuit Iuppiter erga
 Quos malefacta iuuant, qui si modo forte eruentur
 Militie exercent studium, mora nulla sinistro
 Marte cadunt: uel si potius iuuat ire per alium,
 Fluctibus in medijs summergeitur obruta puppis.
 Vos igitur qui iura datis, conuertite mentem
 Ad tales hominum poenas, diuina potestas
 Mortales circumuolitans uidet improba, quoriam
 Iudicia emergunt multorum in damna, deumq;
 Ignorant monitus, genus hi mortale pererrant
 Innueri, tenebris circumfusiq; tuentur,
 Iustitiae sacra iura domant, genus omne malorum.

Illa quidem uirgo est supero Ioue nata parente,
 Nomine clara suo, coetuq; uerenda deorum,
 Quam si quis uiolet lachrymans sua fata parentis
 It Iouis ante pedes, et lamentabile fundens
 Humanos queritur mores, ac debita poscit
 Supplicia in populos. tu iudex causa malorum.
 Qui uiolas sacra iura deae, iam dirige mentem,
 Ius cole, in alterius te nulla pecunia uertat
 Damna, nocet sibi qui cuiquam nocet, et male suadet
 Ille sibi, in quenquam si quis male iura ministrat.
 Cuncta uidet pater omnipotens, et quod tibi tecum est
 O iudex, modo si lubeat speculatur ab alto,
 Nil latet hunc, aut hoc quales tribuamur honores
 Iustitiae

*Iustitiæ in populo, quam non ego pectore toto
 Nec mea progenies coleret, postquam orbe sub isto
 Spreta iacet bonitas, et ius iniuria vincit,
 Inuito Ioue mi fierent. hæc accipe frater,
 Hæc animo meditare, iniustum pone furorem,
 Ius quoq; frater ama, sine quo genus omne frarium
 Credimus alterno certatim corpore pasci.
 At nos instituat uitæ melioris origo.
 Iura dedit pater omnipotens, et pectore toto
 Si quis habet, decus æternum pia præmia reddet.
 Iuppiter affligit si quis pro teste uocatus
 Pæterat, ac merito pensatur culpa nocentis
 Supplicio: offendens ius, ille offenditur una,
 Ex quo obscura quidem nulli quoq; cognita surgit
 Posteritas iusto de sanguine nata propago,
 Clara caput tollit patrio seruata decore.
 Hæc quoq; quæ referam stultissime concipe frater,
 Quam facile innumeras uitiorum amplectimur artes,
 Haud procul illa habitant, brevis est uia qua sit cunctis.
 Est uia uirtutis contraria, sudor anhelus
 Hinc sequitur, quæ se scopulosis ardua cliuis
 In longum prærupit iter, riget aspera primo
 Ingressu, leuis est postquam alta cacumina tanges.
 Optimus hic sese qui nouit cuncta magistro,
 Prospiciens rerum fines meliora sequutus.*

Dignum laude uirum parentem recta monenti
 Credimus: ille tamen sibi qui non consulit, aut qui
 Alterius praecepta fugit, uir inutilis extat.
 Ergo age frater ades generoso è sanguine Perse,
 Neu fuge fraternos monitus, operare laborem,
 Alma Ceres ornata caput sua dona ministret,
 Sic tibi plena domus. segnem crudelis egestas
 Opprimit, hunc homines odio superiꝫ sequantur,
 Torpenti similem fūco, cui spicula surgunt
 Horrida, distensumq; fauis consumit edendo
 Semen apum, piger ipse sedet, uitatq; laborem.
 Tu modo curam operi quantum potes adijce frater,
 Horrea sic rumpunt messes, sic copia rerum,
 Sic pecus augetur, sic tu mortalibus et Dijs
 Gratus eris: segnes animos et inertia corda
 Oderunt: operi laus est imponere curam,
 Turpe sed hinc prohibere manus: incumbere labori,
 Forsitan ad studium torpentina pectora uertes,
 Dum partas ostendis opes, uirtutis adeptus
 Nomen et æternum laudis decus, utere quæso
 Arte, para uictum, uiolare aliena ne phandum est,
 Fac superis æquandus eas, incumbere labori,
 Nec pudeat, pudor hic multos inhonestus egentes
 Secum habet, auget opes fiducia, qua melior res
 A superis non it: proh rerum insana cupido,

Proh

Proh animis infusa lues, iam nulla pudoris
 Cura, iacet passim longe post terga relictus,
 Tu coleris, duce te paulatim corruit ille.
 Dijs inuisus homo cui mens intenta rapinis
 Inuigilat, neq; enim semper felicia durant.
 Nec minus omnipotens poenis affligit eisdem
 Qui seruum offendit, uel qui sanctissima frangit
 Foedera amicitiae, seu qui cum coniuge fratris
 Non pauet infandos coitus fraternus adulter,
 Vel qui in pupillos audet uim ferre nephandam,
 Vel qui in longæua confectum ætate parentem
 Horribili uoce insurgit, uixq; abstinet illi
 Verbera, non impune tamen stat poena nocenti
 Post obitum. Depone igitur tam falsa superba
 Mentis consilia, & melioribus utere queso.
 Thure pio uenerare deos, ijs tempore in omni
 Et mundè & purè liba cum clara nitescet
 Sole dies, aut cum nox circumfusa tenebris
 Abscondit terras. casto torrenda sub igne
 Hostia mactetur, hymnos cane, thura ministra,
 Ut tibi Dij faueant, immensaq; copia rerum
 Hinc tibi nascatur, multis ut egentibus ipse
 Subuenias, non ut uiuas germane rapina.
 Conuiuas inter si uis discumbere amicus,
 Non hostis, ueniat primum uicinia: nam si

Aduersi quiequam acciderit de more repente
 Primum illa occurreret, quæ si sine uestibus esset
 Nuda etiam ueniet, quod nec tibi sanguine iunctus
 Non aget, iste sibi uestes atq; omnia ponet.
 Improbæ damnosa est uicinia, sed proba si sit,
 Vtilis. hæc igitur cupienda est pectore toto
 Tanquam laudis opus: neq; enim lamenta refundes,
 Amisisse bouem, proba si uicinia tecum est.
 Acceptum metire, & eodem pondere redde
 Vicino tibi, ut hic iterum succurrat egenti.
 Res male parta mala est, damnosaq; semper ab illa
 Ergo caue: nec te uincant in amore sodales.
 Illum adeas qui te, fac mutua munera reddas,
 Sponte datum capias, scelus est letale rapina.
 Quicumq; etsi magnum aliquid largitur amico,
 Lætatur: quicumq; iacit de fronte pudorem,
 Et rapit alterius quanquam infima, turbat amici
 Visceraq; & mentem cui uis illata rapinae.
 Ad le parum paruo, paruo superadde pusillum,
 Fiet & hoc magnum, infelix pelletur egestas,
 Si modo rem cumules. hominem non ledit habere
 Cuncta domi, nocet esse foris. quàm dulce bonumq;
 Presens accipere, atq; absente carere molestum est.
 Tunc bene potandum cum plena effundit ab alto
 Vina cadus: tunc parcus oris cum parte Lyeus

Defluit

Defluit è media: sed cum declinat ad imum,
 Spumantes iterum cyathos & pocula sume.
 Quicquid pollicare homini seruetur amico,
 Si quicquam cum fratre tibi est, testem adijce rebus
 Subridens: nocuit non credere, credere semper.
 Né ue tuam alliciat meretrix caue foemina mentem,
 Rem totam uorat illa nimis dum blanda uidetur.
 Heu quàm damnosum est mulieri fidere cuiquam.
 Rem patris acceptam melius fouet unicus hæres,
 Auget & hanc. at tu plures in morte relinque
 Ex te ortos: nam plura pater saturnius illis
 Attribuet. sed te si cæcus tangit habendi
 Ardor adhuc, fragilisq; placet tibi gloria rerum,
 Hæc age quæ moneam, & uarios operare labores.

HESIODI ASCRAEI LI-
 BER SECVNDVS DE A-
 GRICVLTVRA.

VM coelo emergunt sublimi ab Atlante
 tide notæ
 Pleiades, truncanda Ceres, morientibus illis
 Mitte in aratra boues: lalitare ea sydera
 Viginti totidemq; dies, annoq; uoluto (dicunt
 Apparent iterum, maturam incidere messem
 Rursus & incipiunt dentata falce coloni.

108 HESIODI OP. ET DIES

Hanc legem agricolæ atq; habitantes littora seruant,
 Aut qui pingue solum, uallosq; tecta tenerent.
 Nudus ara, nudusq; fere, et mete corpore nudo,
 Si tempestiuos agrorum ducere cultus,
 Augeriq; illos magnis successibus optas,
 Nèue diena roges interdum pauper egenus.
 Quod si ad nos supplex iterum fortasse redibis,
 Non iterum dabimus, iuuat exercere labores
 Improbe, quos inter mortales diua potestas
 Sortita est, ne tristis inops cum coniuge moesta,
 Aut cum natorum misera comitante catena
 Victum à uicino rogetes, dare negliget iste:
 Bis uel ter fortasse dabit, dehinc si petis ultra,
 Proficies nihil: at tu plurima uerba refundes,
 Orabisq; iterum, frustra tamen artibus ut te
 Lampridem admonia inuigila, atq; incumbere labori,
 Dira fames procul hinc abeat, tuas debita solue.
 In primis tibi conde domum, precioq; ministrans
 Dehinc eme, quam possis custodem adiungere bobus.
 Pone domi quantum toto tibi sufficit anno,
 In rebus spes est alienis irrita: nam si
 Hic dare fortè neget, tu semper pauper egebis.
 Tempora labuntur, operum quoq; deficit usus.
 Ad cras rem differre nocet: nunquā horrea nunquam
 Implet iners aut qui tempus producit. habenda est

Cura

Cura operi, turgescet opus: mala mille molestant
 Affliguntq; hominem cui segne et inutile corpus.
 Cum bene se posuit rapidi uis ignea Phœbi,
 Ac pater omnipotens fecundis imbribus æther
 Desilit in terras, et languida membra resumunt
 Lampyridem amissas æstiuo in tempore uires.
 Nam breue sol hominum supra caput astat ab alto,
 Ac de nocte magis currus exercet agendo.
 Tunc operiam multo antè memor discinde securi
 Syluam incorruptam, tunc germina desinit arbor
 Fundere, datq; suas uolitare per aëra frondes.
 In tres tende pedes mortaria, contineat tres
 Pistillus cubitos, pedibus quoq; confice septem
 Temonem, qui si fuerit protentus in octo,
 Hinc tibi malleolus crebros formetur in ictus,
 Palmariamq; triam rota sit, uarijsq; repone
 Ligna efficta modis, ualidanq; in montibus altis
 Quere, uel effuso campi super equore piman.
 Aestiuam, compone manum qua firmet arator,
 Temoni cuneis dentaliq; alliget imo,
 Torqueat et fortes illa durante iuuenços.
 Binaq; præterea testis seruentur aratra,
 Sic melius: nam si casu discinditur unum,
 Restat adhuc aliud ualidos agitare iuuenços.
 Temonem ex ulmo uiridi seu confice lauro.

Stius sit ex pino, dura dentalia quereu.
 Duc in aratra bouem nono qui uiuat in anno,
 Apta etas operi matura est: franget aratrum
 Bos iuuenis mimitans iuuenili praelia cornu,
 Et rixam exacuens opera imperfecta relinquet.
 Quere quater decies annorum etate bubulcum,
 Quadriduus panis et osellas casus in octo
 Sit cibus huic: recto sulcabit uomere terram
 Si maturus erit: studium intermittet arandi
 Iunior, afficiensq; pares etate colonos
 Ibit ad hos, ludosq; ciet lasciua iuuentus.
 Ergo non melior iuuenis, neq; semina uerse
 Spargere humi, quantum terrae mensura requirit.
 Contemplare etiam quom grus è nubibus altis
 Assiduos, agitat clangores, nunciat imbrem
 Venturamq; hyemem, tempusq; indicit arandi.
 Angit et illius mentem cui nulla boum spes.
 Tunc redeant fessi plena ad praesepia tauri,
 Tunc proprios operare boues et plaustra, sed inquis,
 Non habeo, dabit hic: facile est petere atq; negare.
 Mentis inops alius, quid enim componere curram
 Tunc uolet, ignarus non nouit quantus in illo
 Sit labor, et centum compagibus insita ligna
 Quae debent multo antè domi prouisa reponi.
 Praeterea cum tempus adest rescindere campum

Fortius

Fortius infistas operi, exercere ministros,
 Nam uertenda duplex tibi sicca atq; humida tellus.
 Vere noua ueniant celeres ad aratra iuuenti,
 Fertilis ut grauida culmus procumbat arista,
 Neu te decipiat cum semina colligit aestas.
 Sit noua cui studeas tellus inarata quotannis,
 Terra recens latge natis alimenta parabit.
 Plutoni in primis uenerare, atq; annua sacre
 Vota refer Cereri, quom stius inmixtus agendo
 Incipis exercere boues, stimuloq; fatigas,
 Sic immensa tibi surgent Cerealia dona.
 Semina quom terræ committis pone sequatur
 Seruulus, atq; aubus rastro sata leta recondat.
 Optima crede iuuat rerum prudentia cunctos,
 Leditur aduerso qui negligit omnia fato.
 Si sit pingue salum, grauidæ inclinantur ariste,
 Felicesq; operum successus ab Ioue summo
 Hinc capies, neq; sub tectis extendat arachne
 Fila, sed immensa replebunt horrea messes.
 Tunc gaude, et cani florentia tempora ueris
 Letus agas, quom te incassum crudelis egestas
 Aspicit, et parto turget domus, atq; aliena
 Re tibi non opus est, tua pluribus aduicementum.
 Fit sterilis tellus medio uersata sub aëthre,
 Hincq; solo residens imas falcabis aristas,

Auerfos

40. HESIODI OP. ET DIES

Auerfos religans culmos, tenuisq; sequetur
 Spes uite, pauci te mirabuntur ab agris
 Parua sub exiguo referentem farræ canistro.
 Difficile interdum mutabile noscere tempus.
 Mobilis & uaria est alti natura tonantis.
 Ac si tardus aras, tarde tibi solus aranti
 Afferret auxilium: si largis imbribus æther
 Tris noctes totidemq; dies non cessat ab alto,
 Donec replevit ualidi uestigia tauri.
 Tempore quo querna residens super arbore coccyus
 Exululat, gaudentq; hominum mortalia corda,
 Vere sub aprico sit tardus forsitan eques,
 Qui tempestiuo diuerit uomere terram.
 His intende animum, nec florida tempora ueris
 Te lateant. glacialis hyems tibi cognita surgat,
 In qua incumbendum est, nec te ulla taberna moretur.
 Aut narrata loco sub aprico fabula tardet,
 Dum frigent alij, uir rem tamen impiger auget.
 Surge igitur nec te paupertas opprimat illo
 Tempore, dira fames tenues facit esse lacertos,
 Elatosq; pedes & crura tumentia multo
 Sanguine. segnis inops & spe suspensus inani,
 Inclinat mentem sceleri, & meditatur iniquos.
 Vnde paret uictus, hominem spes nutrit egentem
 Irrita cui nihil est, & tota luce uagatur.

Diam

Dum media clapsa est æstas, properate ministri,
 Condite dic casulas, nam semper non eris æstas.
 A lano mensem dictum caue, nubibus ille
 Letales bobus glacies & frigora ducit.
 Thracius insurgit boreas, & turbine factò
 Disturbat maria ac campos syluamq; sonantem,
 Alticomas quercus, amosq; robora pinus
 Diruit ex alto, & ualles iaculatur ad imas.
 Sylvarum auditur fragor undiq; sed fera duos
 Arrigit ipsa pilos, caudamq; in eruribus angit:
 Quin etiam quibus est uillis densissima pellis,
 Perforat ille quidem setosq; pectora transit.
 Nec se defendunt dura sub ueste iuuenti,
 Et misere algescant hirsuto crine capelle.
 Vincit ouis boream instantem, fultoque repellit
 Tegmine lanarum, sed non obsistitur illi.
 A senibus, curuo facit hos incedere collo.
 Non tamen ad teneram penetrat boreale puellam
 Frigus, at illa domi cui nondum nota libido
 Matris apud charæ gremium sedet, atq; hyemales
 Non sentit glacies, & tota nocte quiescit,
 Atq; oleo teneros interdum perluit artus.
 Tunc polypo durum est gelidis habitare sub undis,
 Nec uidet unde sibi uenietur in æquore predam,
 Allevictq; famem, proprios tunc demq; in artus

Vertit atrox rabiem immensam, sic imbribus atris
 Turbatur mare, sic atra caligine cœlum.
 Sol quoq; ad Acthiopas radios & lumina fundit,
 Rarus apud Græcios, fugiunt animalia curui
 More senis, ualles imas ex dente trementi
 Concaua saxa petunt, nemorum tenebrosaq; tecta.
 Tunc quoq; ne noceant hyemes tibi protegat artus
 Mollis chlœna tuos, cui tecta ex ordine recto
 Pauca, sed aduerso ducantur plurima fila,
 Sitq; ea crure tenus, uetat hæc per corpora fetas
 Surgere, & instanti prohibet durescere uento.
 Tegmina sint pedibus taurorum è pelle cothurni,
 Nec nocet hos inflare pilis, ut frigora uincas.
 Hædorum teneras neruo bouis insue pelles,
 Ac dorso suspende, tegant capita alta galeri
 Ne madeant aures, borea spirante cauendum est
 Frigoribus, tunc ros coelo diffusus ab alto
 Educat & Cererem sacros operumq; labores,
 Ille quidem iuuentorum è fluuijalibus undis
 Tollitur in sublimē, & matutinus in agros
 Desilit, interdumq; expectat tempora noctis,
 Interdum borea nubes agitante procellis
 Vertitur in uentosam hyemem, fuge promissus illam.
 Acceleretur opus, pete tecta obstruenda uentis,
 Ne forte obscuro nebulærum insidus amictu

Immadeas, largosq; imbres pluat humida uestis.
 Pascua tunc carpant quamuis non pinguia tauri,
 Quippe levis labor et longa sub nocte quiescunt,
 Nutrimentum ingens, uobis uberrima mando
 Agricola, faciliq; dies transire labore.
 Hæc seruanda tibi donec nox æqua diebus,
 Atq; iterum satio committit semina terræ.
 At dum sexdecies sol arduus occidit undis
 Hybernum post solstitium, sacrosq; relinquens
 Oceani fluctus sublimi Arcturus olympo
 Exoritur, primumq; cupit splendescere sydus,
 Tunc uites incide: noui neq; nuncia ueris
 Antiquos iterans questus præcedat hirundo.
 Dum tamen immensos effundit Pleiæ æstus,
 Profiliensq; umbrosa petit plantaria limax
 Tellure è sicca, tunc uinea nulla ligonem
 Sentiat, accelerentq; uncata falce ministri
 Maturam in segetem, nec te pulcherrima Tempe
 Detineant segnem, matutiniq; sopores.
 Eia age rumpe moras, pelle oia segnia pelle,
 Dum uocat alma Ceres, robustaq; collige farræ,
 Pone domi quantum toto tibi sufficit anno,
 Mane operi assurgens, operis pars tertia mane
 Conficitur. labor haud grauis est. de mane uiator
 Longum linquit iter, taurosq; exercet arator.

H. Præterea.

Præterea sua dum scolymus florentia mittit
 Germina, et in ramis dulces resonare cicadæ
 Sole sub ardenti incipiunt trepidantibus alis,
 Fit capra tunc mollis, tunc sunt dulcissima uina,
 Foeminaq; urenti Veneris priuigine corpus
 Appetit insanos coitus, lassantur ab æstu
 Membra uirum, tantumq; potest uis ignea solis.
 Tunc licet ardores gelida releuare sub umbra
 Fontis ad apricos latices semperq; fluentis
 Murmur aquæ, faciles quam circum leniter auræ
 Aspirant, zephyris plerunq; agitantibus illas.
 Hic bilares letus cyathos et pocula sume
 Biblina, ter infusa magis quæ temperet unda.
 Hic tibi ab uberibus caprarum caseus adstet,
 Quæ nullos pascant fœtus, hic lactea liba,
 Hic tibi syluestris ponatur caro iuuentæ,
 Quæ nondum enixa est: hic mollior hœdulus adsit,
 Et iaceas saturus patula sub tegminis umbra.
 Surge tamen cœlo dum fulget Orionis astrum,
 Tempus adest, Cereri sacras terat aræ fruges
 Ad uentos posita atq; ingenti æquata cylindro,
 Nec nisi librata ducantur ad horrea messes.
 Postquam autem satis ad uictum tibi contulit æstas,
 Continuò cui nulla domus sit quære ministrum,
 Adde etiam ancillam quæ sit sine prole, molestum est

Ac graue seruitium illius quam cura remordet
 Natorum. blandire cani, panemq; ministra,
 Peruigil ante fores sedet ille, domumq; tuetur
 Dente rapax, furig; altis latratibus instat.
 His propere exactis, foenum paleasq; reconde,
 Hemionos quantum satis ac nutrire iuuenos.
 Inde laboranti requies præbenda colono
 Tempus, & exhaustis pariter iuga demere tauris.
 Dum tamen in media coeli statione refulget
 Sirius, Orionq; loco splendet eodem,
 Et rosea Arcturi cernit Pallantias astrum,
 Tunc uuas tenero abscindens de corpore matris,
 Per bis quinq; dies tepido sub sole iacentes
 Pande: dies etiam mollescant quinq; sub umbra,
 Dehinc torque, & capiant uegetes iucunda Lyæ
 Munera: sed sydus cum deficit Orionis,
 Pleiadesq; Hyadesq; cadunt, meminisse iuuabit
 Protinus impresso subuertere uomere terram.
 Stât tempestiuo cuncta exercere labore.
 Si tamen infestum iuuat ire per æquor, & alta
 Puppe uehi, moneo ne quando ab Atlantide natus
 Orion sequitur, totoq; excludit olympo,
 Vt uideas illas medio submergere ponto,
 Nauigio incumbas, mare tunc tollentibus curis
 Obscurum undosos iaculatur ad æthera fluctus.

116 HESIODI OP. ET DIES

Tunc igitur iaceant religatæ ad littora puppes
 Saxorum obnixæ obicibus, ne fortè ruentes
 Discutiant uenti: pateat pars ima carinæ,
 Ne pluuiam excipiens putri marcescat ab imbre.
 Instrumenta domi naualiaq; arma quiescant
 Pensa, gubernaculiq; exploret robora fumus.
 Interea Cereris sacros operare labores,
 Nec proflus fugiendus ager, labatur in altum
 Aequor amica ratis dum non magis unda tumescit,
 Nec refluunt uasfi sublato gurgite montes,
 Vadat onusta tamen censu reditura superbo.
 Sic meus ille quidem genitor dum pauper egeret
 Errabat maria alta secans, fluctusq; profundos.
 Ille olim Aeolidam curuataq; littora linquens
 Appulit huc, non spe lucri commotus auara,
 Durum opus exercere inuisa urgebat egestas.
 Ille uagus demum prope Tempe Heliconia sedem
 Ascream incoluit, cœli in regione molesta,
 Frigore nunc nimio, nunc quæ intolerabilis æstu est.
 Tempore quosq; suo iuuat exercere labores,
 Nauigium ante omnes, cuius si te ulla remordet
 Cura, placetq; altos sulcare per æquora fluctus,
 Dum faciles spirant uenti & furor ille quieuit,
 Ne te inuisa fames alieno uiuere parto
 Cogat, & inuitus multorum debitor extes.

Vade

Vade nec in cymba, sed te uehat ardua puppis,
 Ingentes refrant census ingentia mercis
 Pondera. præterea quæ sint aptissima nauis
 Tempora narrandū est, quāquā mihi parua per undas
 Vita fuit, uixq; ex illa tantum Aulide cursus
 Littus ad Euboeum, sub quo omnis Græcia quondam,
 Dum pelago defecit hyems conuenit in unum,
 Et meritò infandos fatum iuratur in hostes.
 Inde mihi placuit non longe ad Chalcida cursus,
 Huc ubi magnarimum genus Amphidamantis Achia
 Constituant populis certamina, et inclyta quondam
 Munera defuncti ponunt in honore parentis.
 Hic ego me dulcis referentem præmia cantus
 Auratos memini tripodas, quos sponte dicam
 Musarum ante aras, quibus antra Heliconia curæ,
 Illæ ubi me primum dulcem docuere poësim.
 Tantum igitur mihi res naualis cognita surgit.
 Dicam aliquid tamen, et uarios pandam ætheris usus.
 Hæc etiam nobis aspirauere Camœne.
 Aequora tuta legant instructo remige puppes,
 Quom decies quinq; est series exacta dierum
 Aestiuam post solstitium et iam deficit æstas:
 Nam neq; tunc classes medio nec nauita ponto
 Obruatur, ni fortè uelit Iouis alta potestas,
 Aut deus ipsarumq; parens Neptunus aquarum.

Exitus omnis in his rerum manet exitus omnis.
 At lenes spirant zephyri, tranquilla quiescunt
 Aequora, tunc celerem uentus committe carinam.
 Vadat onusta, tamen reditum properare memento,
 Quam prius ipsa novos fundant uineta liquores,
 Autumniq; imbres & hyems infausta procellis,
 Aut Notus insurgat pluuia rorantibus alis,
 Incumbatq; mari totumq; euoluat ab imo.
 Exercent etiam studium nauale sub ipso
 Vere nouo, quom se tam latas arbor ab alto
 Induit in frondes, quantum uestigia cornix
 Pandi humi depressa: silet tunc nabilis unda.
 Ast ego nauigium graue tunc, semperq; molestum
 Crediderim, hoc naturæ homines leuitate ne phanda
 Subtraxere, agitant diuersa pericula fluctus,
 Et tamen ire placet, quanquam mors dura sub undis
 Diuitiæ sunt hominum, atq; insanus habendi
 Ardor. ad hæc animum germane intende parumper,
 Concipe fraternos monitus. maria alta secando
 Fac tecum ne cuncta uehas, maiora reserua.
 Nec nimis est oneranda ratis, sit ponderis æqui
 Quicquid in hac, durum est aduerso occurrere fato,
 Fluctibus in medijs currus discinditur omnis
 Si grauius superinstat onus: seruare memento
 Mensuram in rebus & idonea tempora ad usus.

Quom

Quom prope ter decies tibi iuta elabitur annos
 Connubium maturum aderit, decimumq; puella
 Exigat & quartum, sed quinto nubat: & illa
 Virgo sit, atq; habitet prope te, cui sedulus astes,
 Sedulus inspicias artemq; usumq; puellæ.
 Hæc age, ludibrio ne te uicinia cantet.
 Coniuge nil melius casta, nil turpius illa
 Que uenerem prius sine fine, & prostat ad omnes.
 Semper, & exitio superinminet illa uirorum.
 Nemo etiam fratris in amore æquetur amicus:
 At par si quis erit, sit amandus tempore in omni.
 Nulla ex te inceptum foedus discordia soluat.
 Mentiri scelus est, præstat compescere linguam
 Infandam. si uim tibi quisquam inferret amicus
 Aut ore aut manibus, surge & te ulciscere, redde
 Redde uicem duplicem. quod si illum poenitet acti,
 Ac poenam implorans iterum te exoptat amicum,
 Suscipe: uile quidem est homines noua querere semper
 Foedera amicitie. multos si frater amabis
 Non laudo, nullos etiam, medium sit in isto.
 Si tibi corda tuent, uultus non indicet iram.
 Turpe sequi sceleratum hominem, maledicere cui
 Infandam est qui iam uita laudatur honesta.
 Nunquam à te nunquam misera obiurgetur egestas,
 Diuinum donum est, diuinumq; æterna uoluntas,

Illa quidem quæ sæpe iuri sublime molesta
 Impedit ingeniumq; uetat super' alta leuari.
 Qui loquitur parçè, linguam nec in omnia soluit,
 Thesaurum præ se gerit ille: ea gratia magna est
 Vt linguam moderes, pensataq; uerba loquaris.
 Si quenquam uerbo lèdes, lèderis & ipse.
 Grata in amicorum uenias conuiuia sumptu
 Comuni, dato particulam, gratissima sunt hæc.
 Aere Ioui uinum seu Dijs de mane cauendum est
 Illa ut libare manu, tum uota precando
 Incassum fundes nulli exaudita deorum.
 Solis ad aspectum nec quenquam mingere fas est,
 Nocte sub obscura recto neq; corpore nudo,
 Nox quia sacra deis media: nec credimus illud
 Posse licere uia: si declinetur ab illa,
 Esse etiam uetitum: diuus uir & omnia noscens,
 Herens parietibus sedet atq; exponit urinam
 Intus, ubi orbatæ tenuis latet angulus aulæ.
 Non coitu polluta sacros genitalia pandas
 Ante ignes, neq; cum dulci tibi coniuge præstet
 Concubium ut generes, dum mœsto à funere tristi
 Mente redis, superùm sacra sed letus ab ara.
 Credimus inuisum superis semperq; molestum,
 Qui natat asiduo labentia flumina cursu,
 Quin sit lota manus prius, & pia uota precesq;

Fuderit,

Fuderit, ante ipsas supplexq; orauerit undas.
 Infandum ante aras unguis incidere, cum Dijs
 Sancta facis: scelus est cyathos imponere uasi
 In quo uina latent, sacros operare lebetas.
 Nil tibi cum in sacris etiam hinc lauisset nefandum est.
 Perfice tecta priusquam cornix garrula ab alto
 Nunciet atram hyemem, ruit hæc inimica procellis.
 Fac sedeat bis sex quibus ætas exigit annos,
 Aut totidem menses natorum chara propago,
 Sede sub instabili, iuuat hoc omnemq; repellit
 Segnitiam, facit esse agiles et ad omnia promptos.
 Fœdum ac turpe uirum est thermis muliebribus uti,
 Hoc prorsus fugiendum etiam, stat talibus atrum
 Supplicium. ante aras superum obiurgare nefandum est.
 Sacra ministeria ac diuinos spernere cultus.
 Nec licet in flumio neq; fontis mingere in unda.
 Est quoq; turpe aliud uetitum. fuge pessima fama
 Nomina, fama malum facile in sublime leuatur.
 Est graue sufferri nimium nimiumq; molestum,
 Difficile ut taceat, nunquam delabitur illa
 Scdula quæ uarias populi penetraât ad aures.
 Est dea fama quidem, sunt ipsi numina famæ.
Sit tibi præterea series seruanda dierum,
 A Ioue natæ omnes, sunt à Ioue tempora nata:
 Vltima mensis erit nullo exercenda labore.

111 HESIODI OP. ET DIES

At genio utendum est: illa omnes festa per urbes
 Ducitur, illa forum claudit, neq; iura resoluit.
 Prima dies sacra est, & quarta & septima: prima
 Natus Apollo die radianti a lumina fudit.
 Luce dein quarta felix ducenda sit uxor,
 Omine captato sunt omnia prospera rebus,
 Et licet incuruam trabibus componere nauim.
 At quintas fuge, nanq; illarum pallidus Orcus,
 Tum diræ Eumenidum facies toto orbe uagantur,
 Castigant si qua in terris periuria falsum
 Affirmant, quæ lis alterne agitata creauit.
 Sexta dies tristem ostendit mulieribus ortum,
 Læta uiris: multiq; etiam nascuntur in illa
 Quis mala mens, fallax animus, fallacia uerba,
 Et qui concubia exercent arcana per artem.
 Hac ouium foetus licitum castrare uel hœdos,
 Et licet infixa pecudes circumdare mandra.
 Scindimus octaua foeto genitalia tauro,
 Castramusq; sues, felix est ponere plantas.
 Nona uiros gigni uel amica sorte puellas.
 Luce uiris decima faustos quoq; credimus ortus,
 Vnaq; post decimam felix incidere uites,
 Et tempestiuam segeti supponere falcem.
 Hoc curat bis sexta etiam felicior illa,
 Stamina & ex alto tenuissima torquet arachne,

Ingena

Ingentem accumulans formicæ farris aceruum,
 Et iuuat arguto percurrere pectine telas.
 Tunc quoq; syluestres licitum castrare iuuenos.
 Tertia post decimam plantaribus optima surgit,
 Spargere semen humi, pallet contraria semper.
 Quartaq; post decimam mulierum prospera natu,
 Ac pressos domitare boues ualidosq; labori
 Hemionos canibus faciles adiungere cultus,
 Ac lenire manu pecudiq; imponere mores,
 Atq; aperire cados, & dulcia fundere uina.
 Sextaq; post decimam plantaribus inuida surgit,
 Opportuna uiros nasci, sed iniqua puellas
 Aut nasci, aut thalamos petere, aut herere maritis.
 Septima post decimam Cereris terat hordea sacra,
 Ingentemq; licet ferro discindere syluam,
 Ac uarias aptare trabes, quibus ardua tecta
 Moliri, ac structam possis agitare carinam.
 Nonaq; post decimam felix est cum Dea surgit
 Lutea, sed medium coeli quom uenit in orbem
 Fit grauis, ex media ad finem letissima fulget.
 Proxima lux sapientem hominem diuina creandi
 Insigni uiget officio, nec luce dolendum est.
 Post illam quarta sacra est, ea leta trahantur
 Gaudia. quinta dies post hanc iuga curua iuuenis
 Poni, & hemionos & colla exercet equorum,

Altaq;

114 HESIODI OP. ET DIES

Altaq; ueliuolas deducit ad æquora puppes,
 Quam pauci nouere & recto nomine dicunt.
 Sunt harum humano generi seruanda dierum
 Tempora, quippe illud magnis successibus augent.
 Sunt aliæ ancipitesq; tamen sine mente, neq; ullo
 Officio excellunt, hanc alter laudat & illam,
 At paucis natura illarum cognita surgit:
 Nam nunc ipsa dies totum complectitur orbem
 More piæ matris, seuæ modo more nouerçæ,
 Nunc fulget, nunc atra latet. felixq; beatus
 Ille quidem qui Dijs gratus, cui cognita sunt hæc,
 Omniaq; inspiciens rerum se exercet ad usus.

HESIODI OPERVM ET
 DIERVM FINIS.

N Rusticum tibi, id illi scilicet ab argu-
 mento inditum nomen: tuo coactu pro-
 dit in vulgum, tibi est uni quicquid acci-
 derit imputaturus. Iam'ne sentis quàm
 tibi tuendus sit, uel tuo ipsius nomine, uel meo? Tua en-
 nim fides in eo, meus honos agitur, cuius quidem etsi
 semper cura apud te iam inde à pueritia excubuit, ta-
 men cum tueri nūc uel ob ipsum impēsius debes, quod
 es nuper Laurentio Medici principi uiro, cuius ego cli-
 ens alumnusq; sum, unus ex omni Florentina iuuentute
 gener ascitus. Profer igitur in tali patrocinio autorita-
 tem omnem, atq; gratiam, quam uidelicet tibi, & uiri
 excellentis affinitas, & tua egregia indoles,
 morumq; suauitas conciliant. Vale,
 meq; ut facis, ama.

ANGELI POLI-
TIANI SYLVA, CUI TITV
LVS RVSTICVS, IN POETAE HE-
SIODI, VERGILIIQVE GEOR-
GICON ENARRATIONE
PRONVNCIATA.

VRIS opes saturi gnauoq; agi-
tanda colono
Munera, & omnisfera sacrum tellu-
ris honorem
Ludere septena gestit mea fistula
canna,

Fistula Mantoe quam nuper margine ripe
Ipse renidenti dum dat mihi Tityrus ore,
Hac puer Ascreum repete, inquit, arundine carmen.
Pan ades, & curui mecum sub fornice saxi
Versibus indulge, medio dum Phœbus in axe est,
Dum gemit erepta uiduatus compare turtur,
Dum sua torquati recimunt dictata palumbes.
Hic resonat blando tibi pinus amata susurro,
Hic uaga coniferis insibilat aura cupressis,
Hic scatebris salit & bullantibus incita uenis
Pura coloratos interstrepit unda lapillos.
Hic tua uicinus ludit lasciua sub umbris
Laududum nostri captatrix carminis Echo.

Felix

Felix ille animi, diuisq; simillimus ipsis,
 Quem non mendaci resplendens gloria fūco
 Sollicitat, non fastosi mala gaudia luxus,
 Sed tacitos sinit ire dies, & paupere cultu
 Exigit innocuæ tranquilla silentia uitæ,
 Vrbe procul, uoti exiguus, sortemq; benignus
 Ipse suam fouet, ac modico contentus aceruo.
 Non spes corde audas, non curam pascit inanem,
 Securus quo sceptrâ cadant, cui dira minentur
 Astra, & sanguinei iubar exitiale comete.
 Non illum fragilis fauor, indocilisq; potenti
 Plebs seruare fidem, euectum popularibus auris
 Casuro imponit solio, nec ducit hiantem
 Huc illuc uanos ostentans purpura fasces.
 Non mentem pauet ipse suam, nec constius omneis
 Exhorret strepitus, nec edaci pectora culpa
 Carpitur occulte, non opportunus iniqui
 Iudicio ulgi, aut celsæ conspectus in arce
 Degeneri patet inuidiæ, non ipse uicissim
 Obliquo limore macet, foetusq; ueneno
 Aestuât, atq; aliena oculis bona limat acutis.
 Rure agit in uacuo, spatijsq; indulget aperti
 Aetheris, aut operi insudans, aut ille supinos
 Euadens cursu in montis: hinc scilicet omnes
 Grate epule, nudis Acheloiæ in pocula palmis

Admon

Aduocat, excussæq; cibos dant brachia syluæ,
 Et fessa in duro renouantur membra cubili.
 Maior quippe uenit comitata labore uoluptas,
 Nec satias dominam, aut fastidia lenta sequuntur.
 Ergo neq; imbrifero pallens autumnus hiatu,
 Nec malus hunc afflat rabioso Sirius astro,
 Seuâue Riphææ labefactant frigora brumæ,
 Quippe hyemem excipere, et uentos, cœliq; ruina
 Suetum, atq; octipedem, nec opaco uertice cancerum,
 Et Ioue sub gelido nocturnos carpere somnos,
 Et pede concretas nudo calcare pruinas,
 Et perferre sitim, et ieiunia soluere glande,
 Et lassare feras cursu, et superare natatu
 Torrentem, et uolucris fossam transmittere saltu,
 Et quercum annosam ferro obturbare bipenni,
 Tum prædam extorquere lupo, fasciâq; maligno
 Subiecisse humeros, et iniqui pondera rastro
 Prædura tractare manu, et domitore lacerto
 Sub iuga cornigeri colla obluctantia tauri
 Ducere, et iratis concurrere cominus ursor.
 Hinc agilis subit ora uigor, robustaq; magno
 Pectore uis habitat, fortesq; animosa tuentur
 Membra tori, et crudo tendunt se robore nerui.
 Hinc facies procera, hinc fronti Martius horror.
 Quod si bella uocent, quis ad aspera promptior armat

Aut

Aut quis equum sternacem arctis fregisse lupatis
 Acrior? aut fortem mucrone haurire cruorem?
 Aut torquere sudem? aut neruo exturbare sagittam?
 Aut præpilatis aciem perumpere contis?
 Quis certet duro agricolæ? seu ducere uallum,
 Seu sit opus celso præcingier aggere castra,
 Seu fronte aduersa tormentum figere ahenum,
 Quod tomitru horrifico magna sternentia turres
 Ardua fulmineo iaculetur saxa rotatu,
 Seu uigil insomnem peragat custodia noctem,
 Seu tacitum rapiatur iter, seu parcere parto
 Conueniat, si fors lenta obsidione premantur.
 Scilicet his Babylon dextris, Nabathæaq; regna
 Creuerant, hic Mopsopio delectus ab aruo
 Miles, Achæmenium Marathonis in æquore Persen
 Contudit. his adiuta uiris, se Romula tellus
 Imposuit mundo, & rerum tractauit habenas.
 Nunc age, quæ studia agricolis industria solers
 Extudit, atq; operum quanta experientia, dicam.
 Protinus extremo cum iam Boreas autumnus
 Incubuit terris, primo cum frigore tactæ
 Labuntur frondes, maternaq; brachia linquunt,
 Nec cariem cæse formidant robora sylue,
 Ecce sagax tacitam uenientis rusticus anni
 Curam corde coquit, qua bubus ab arbore plaustrum

I Dedolet,

Dedolet, unde iuga, & clarum fabricetur aratrum,
 Nec mora quin ueteris truncata cacumina fagi,
 Chaoniaeque cadant quercus, nudataque ramos
 Ulmus, & audaci laurus sonet icta securi,
 Quarum quaeque nouam fumo explorata calenti
 Vertitur in faciem, diuersaque munia tractant.
 Continuo auditus gruis inter nubila clangor
 Agricolam citat, & crista spectabilis alta
 Auroram gallus uocat applaudentibus alis.
 Excitat ille operum socios, simul horrida cautus
 Terga rudi centone fouet, capiti que galcerum
 Induitur, crudusque operit uestigia pero.
 Hinc saturos iungens loris ad aratra iuuenços
 Increpitat stimulo, & cantu minuente laborem
 Praelongis ferrata terit dentalia sulcis,
 Ac late elicibus collectos exprimit imbres,
 Ieiunamque simo tellurem & rudere pascit.
 Tum plenum farris leua seruante canistrum,
 Semina dispensat parca cerealia dextra:
 Quae ne iacta uideae populentur grana uolucres,
 Et praedam sublime ferant, ita pone minutus
 Sarcula parua tenens puer, & frugem obruit aruo.
 At cum se Eois iam uestpertinus ab undis
 Extulit Arcturus, cum uersicoloribus ardet
 Terra comis, rutilosque interuaret herba colores,
Daulias

Daulias & Getici tandem secura mariti
 Ales ad est, plausuq; larem, cantuq; salutat.
 Rursum inuadit opus, stuaq; innixus, adunco
 Ponè nigrescentes proscindit dente nouales,
 Quas rapidi soles urant, gelidæq; pruine.
 Mox ubi iam sapiens cœpit frondescere morus,
 Antè quidem sapiens, nunc ambitiosa, nec ullum
 Quæ pariat pomum, sed serica pensa ministret,
 Ille aliam atq; aliam culturam dulcis agelli
 Pertentans, truncos plantariaq; infodit aruo,
 Nec pictas lugubre fabas, nec pabula parcit
 Veruactò mandare putri, glebasq; bicorni
 Persequitur ferro, & secat insuperabile gramen,
 Et montem cædit scrobibus, fortiq; bidente
 Terga soli frangit, baccheaq; semina rectum
 Explicat in quincuncem, & differit ordine longo,
 Atq; iterum, atq; iterum terra capita ima frequentat,
 Et ramos tondet falce, atq; impune fluentem
 Compescit uitem fingens, & robore fulcit
 Deciduam, charaq; hærentem in pectore matris
 Acclinat sobolem sulco, iuxtaq; propagat,
 Aut ipso durus genitricis ab ubere flentis
 Abscissam rapit, atq; aliò traducit alendam.
 Quid dicam? externis cum se uernacula succis
 Robora nobilitant, peregrinaq; segminaduri

I 2 Accipiunt

Accipiunt trunci, aut discreto germina libro.
Nanq; oculis oculos, non blandi tempora ueris
Iungere, sed medijs gaudet seruatoribus æstas,
Æstas congestos Cereris tritura maniplos,
Æstas absconsum siliqua excussura legumen,
Æstas qua grandes expectant horrea messes,
Dum coacervatas euenilet area fruges.
Tum sola pulueri pinguescunt arida campi,
Soluunturq; putres glebæ, ac peritura lupini
Germina parturiunt, tum cliuo rauca sonantes
Eliciuntur aquæ, præcepsq; recumbit agro fons.
Post ubi iam medio uestigia librat in axe
Ensifer Orion, croceoq; insignis amictu
Aspicit Arcturum pulsa Pallantias umbra,
Sentibus horrenteis aperit iam uinea sepes,
Aureolamq; metit lentis de uitibus uuam
Vinitor, et foetos rubicundo nectare fructus,
Quos coniunx, quos uirgo comes par uertice matri,
Aut cista exportant, aut rasilibus calathiscis:
Nec sentitur onus studio, leuat ipsa laborem
Sedulitas. quin frugiferos curuantia ramos
Poma sinu, baccasq; serunt, sicumq; nucemq;
Nec nihil addit hyems, nigros tum laurea foetus
Exuitur, tum myrta legunt, glandemq; caducam,
Glaucamq; Palladiæ dstringunt brachia syluæ.

Nocte

Noſte autem ad lychnos, aut iunco textit acuto
Fiſcellam, aut crates uirgis, aut uimine quallos
Ruſticus, inſinditq; faces & robora ualli,
Dolia quaſſa nouat, ſerramentisq; repellit
Scabritiem, tritaq; docet ſplendeſcere cote.
Nam quid delitias memorem? quamq; alta labori
Ocia ſuccedant? iam primum obſeſſa pruinis
Cum iuga floriferi regelauerit aura fauoni,
Suaue ſerenato rident uaga ſydera coelo,
Suaue ciet tardos per ſudum luna iuuenſcos,
Ipsa quoq; ætherij melius nitet orbita fratris
Terq; quaterq; manu madidantes neſtare crines
Exprimit, & glebas fœcundis roribus implet
Veſta Meduſæo Titonia præpete coniux.
Alma nouum tellus uultu nitidiſſima germen
Fundit, & omnigenis ornat ſua tempora gemmis.
Idalio pudibunda ſinus roſa ſanguine tingit,
Nigraq; non uno uiola eſt contenta colore,
Albet enim, rubet, & pallorem ducit amantium.
Vt ſunt orta, cadunt, niue candidiora liguſtra.
Nec longum durant calathos imitata parentis
Lilia, ſed longum ſtant purpurei amaranthi.
Hic Salaminia ſcribunt ſua nomina flores,
Hic gratum Cereri, plenianq; ſopore papauer
Oſcitāt, hic inhiat ſibiſmet Narciffus, at illis

Corycios alit aura crocos, notanq; theatris
 Aëra per tenerum flatus dispergit odorem.
 Nec iam flammæ commiuent lumina calthæ,
 Nec melilotos abest, Tyrium seges illa ruborem
 Induit: hic uino cespes se iactat in auro,
 Hæ nixeos, hæ cyaneos superare lapillos
 Contendunt herbæ, uernantq; micantia late
 Gramina per tumulos, perq; umbriferas conualles,
 Perq; amnis taciti ripas, atq; omnia rident,
 Omnia luxuriant, & amica luce coruscant.
 Parturiunt stipulæ frugem, & genitalibus auris
 Peruia turgescunt lactentibus hordea culmis,
 Palmes agit rupto lachrymantis cortice gemmas,
 Scq; rudes primis monstrant in uitibus uivæ,
 Dulce uirent teneræ modo nata cacumina syluæ,
 Succrescuntq; piæ pullorum examina matri,
 Ipsa sibi ignotas miratur adultera frondes
 Arbor, & adscitis natiuas inserit umbras.
 Auricomæ iubare exorto de nubibus adsunt
 Horæ, quæ cœli portas atq; atria seruant,
 Quas Ioue plena Themis, nitido pulcherrima partu
 Edidit, Ireneq; Diceq; & mixta parenti
 Eunomie, carpuntq; recenteis pollice foetus,
 Quas inter Stygio remeans Proserpina regno
 Comptior ad matrem properat, comes alma sorori
 It Venus,

Et Venus, & Venerem paria comitantur Amores,
 Floraq; lasciuo parat oscula grata marito,
 In medijs resoluta comas, nudata papillas,
 Ludit, & alterno terram pede Gratia pulsat.
 Vda choros agitat Nais, decurrit Oreas
 Monte suo, linquunt faciles iuga celsa Napeæ.
 Nec latitat sub fronde Dryas, non iubila Fauni
 Fundere, non iunctis Satyri dare sibila cannis,
 Nec querulæ cessant tenerum tinnire uolucres,
 Fluctibus haleyone, densa philomela sub umbra,
 Canus olor ripis, tecto uaga plorat hirundo,
 Lene susurrat apis, plenoq; saporibus aluea
 Candida multiforæ solidat fundamina cere.
 Colludunt per prata greges, atq; omne beato
 Flagrat amore nemus, iuuenem lasciuia maritum
 Fert equa, fert tergo salientem buccula taurum,
 Setigeraq; subant matres, decertat amator
 Fronte aries, auidos olidum pecus accipit hircos.
 Spectant innisi baculis, gaudentq; magistri.
 Inde ubi pręgnantes partu Lucina recenti
 Soluit, ut exæquet numero foetura parentes,
 Ipse rudem, nec adhuc uestigia certa prementem,
 Fert sobolem gremio, sed ouem gracilem uic capellam
 Emissas humero subit, atq; in stramine molli
 Componit sensim pastor, stabuloq; recondit.

Mox ut conualuere rubos hæc rupibus altis,
 Illa recens campo gramen decerpit aprico.
 Aut dulcis gelido delibant amne liquores,
 Ut sua conclusis ne desint pocula natis,
 Utq; fluat plenis diues mulsura papillis.
 Subrumi expectant hæc diq; agniq; petulci,
 Cornigerasq; uocant tremulo clamore parentis.
 Bruta gregem plenum densis alit uberibus sus.
 Exporrecta solo, et grunntu adlectat amico.
 Fellanteis, turpiq; luto se immunda uolutat.
 Radices eadem calloso audivissima rostro.
 Eruit & bulbum, aut madida se pulve saginat.
 Flet uatulum mœsta absentem mugitibus altis
 Mater, & immensam raucis miseranda querelis
 Syluam implet, boat omne nemus, uallesq; lacusq;
 Illa nigros late lucos, saltusq; peragrat
 Crebra gemens, crebra ad montem, stabulumq; reuifit.
 Tabescens desiderio, non ulla dolorem
 Pabula, nec salicum frondes, nec gramina rore
 Sparsa leuant, non quæ uiridi uaga flumina ripa
 Perspicuam tenui deducunt murmure lympham.
 Prata tener persultat equus, libatq; uolucris
 Aequora summa fuga, aut alti subit aspera montis
 In iuga, saxosumq; annem pede plaudit inermi,
 Cui pulchro micat acre caput, luduntq; decoræ.

Fronte

Fronte comæ, uibrant aures, atq; orbe nigranti
 Prægrandes extant oculi, tum spiritus amplis
 Naribus it feruens, stat ceruix ardua, qualem
 Præfert Marmaricis metuenda leonibus ales,
 Ales quæ uigili lucem uocat ore morantem.
 Crescunt spissa toris, lateq; animosa patefcunt
 Pectora, consurguntq; humeri, & iam sessile tergū est.
 Spinaq; depressos gemino subit ordine lumbos,
 Et castigatum cohibent crassa ilia uentrem,
 Fundunt se lætæ clunes, subcrispaq; densis
 Cauda riget setis, & luxuriantia crebræ
 Velant colla iuba, ac dextra ceruice uagantur.
 Tum tereti substricta genu, mollissima flectit
 Crura serox, celsum ingrediens, fremituq; superbit:
 Grande sonat tornata cauo breuis ungula cornu,
 Ingenti referens corybantia cymbala pulsu.
 O dulces pastoris opes, ô quanta beatum,
 Quàm tenet hunc tranquilla quies? ut pectore toto
 Lætitiâ, totaq; fouet bona gaudia mente?
 Nempe odij, fraudumq; expers, exemptus inani
 Ambitione, uacansq; metu, spe liber, & insons,
 Natiuo cultu, & gaza prædiues agresti.
 Ipse sibi uiuit nullo sub teste, suoq;
 Pendet ab arbitrio, suus ipse est censor, & alto
 Calcat opes animo, ac regum deridet honores..

Si non Tenareis illi stant fulta columnis
Robora, cælaturq; alte laquearia subter
Ridet ebur, postem' ue silex asaroticus ornat,
Nec Maurusiacos pulchræ testudinis orbeis
Delphica sustentat, nec docto trita Myroni
Pocula multiplici florent radiantia gemma,
Aut bis in Herculeæ Milesia uellera concha
Versantur, tenuiq; satir lanugine bombyx
Luteolos follis, preciosaq; fila relinquit,
Textile nec tenero subtegmine fulgurat aurum,
Spiranteis refrens uultus, quæ Pergamos olim
Artifici descripsit acu, quæ stamina Memphis,
Quæ Tyros & Babylon radio pinxere sonantis
At iacet in molli proiectus cespite membra,
Quæ cauius exesum pumex testudinat antrum,
Quæue susurranti crinem dat aquatica uento
Arbor, & aut calamos, aut fixa hastilia iungit
Cortice, statq; leui casa fronde amisa tigillo,
Quam metuant intrare pauor, circæq; sequaces,
Sub qua iucundos tranquillo pectore sensus
Nutrit, in abruptoq; fouet sua corpora somno,
Sylvarum, & pecoris dominus, stant sedula circum
Turba canes, audaxq; lacon, acerq; molossus.
Dant ignem extritum silices, dant flumina nectar
Hausta manu, dat ager Cererem, non caseus aut lac,

Lucos

Lucorum' ue dapes absunt, stat rupibus ilex
Mella ferens trunco, plenoq; cacumine glandem.
Illi sunt animo rupes, frondosaq; tesqua
Et specus, & gelidi fontes, & rosida tempe,
Vallesq;, zephyriq;, & carmina densa uolucrum.
Et Nymphae, & Fauni, & capripedes Satyrisci,
Panq; rubens, & fronte cupressifera Sylvanus,
Sileniq; senes, subdiuallesq; Ithyphalli,
Et montana Pales, & quo pastore Pheræi
Gaudebant campi, & crinem resoluta Mimallon,
Et qui cornigera bicolores fronte corymbos,
Pampineamq; manu tenera quatit Eubhyus hastam,
Semper amor, semper cantus & fistula cordi est,
Semper odorati Venerisq; stipendia flores,
Vitarumq; altrix urbi male nota uoluptas.
Talibus in studijs pastor molle exigit æuum.
Post ubi raucisonæ pinna uibrante cicadæ
Increpuere, ardensq; metentibus ingruit æstus,
Paulisper tum cessat opus, saxiq; sub umbra
Prostrati indulgent genio, non mollia pleno
Desunt uina cado, non lacti mixta polenta,
Aut pinguis tergum uitulæ, placidusq; sonore
Lapsus aquæ, crinemq; auræ frontemq; laceffunt.
Inde opus integrant, donec sub nocte coruscant
Flammigero parvæ stellantes clune uolucres.

Ecce

Ecce autem dulces labris pater ingerit uvas
Autumnus, crebraq; elisus uerbere plantæ
It per præla latex, pueriq; examine denso
Exultant lasciua cohors circumq; supraq;
Ille manu panda pronus bibit, alter ab ipso
Sugit musta lacu crepitantibus hausta labellis,
Hic sua suspensum resupinus in ora racemum
Exprimit, hic socij patulos irrorat hiatu,
Irriguuq; mero sordet mentumq; sinusq;
Ebriaq; incertis titubant uestigia plantis.
Postquam acris successit hyems, et pendula tellis
Dirigit glacies, larga strue tollitur alte
Collucetq; focus, coeunt uicinia simplex
Vnâ omnes, iuuenesq; probi, materq; seuera
Coniuge cum duro, et pueris, et uirgine grandi,
Conuigilantq; hilares, et primæ tempora noctis
Decerpunt, molli curas abigente Lyæo,
Mutuaq; inter se ludunt, tum tibia folle
Lasciuum sonat inflato, tum carmina cantant,
Carmina certatim cantant, tum tenta recusso
Tympana supplodūt baculo, et caua cymbala pulsant,
Et leti saltant, et tundunt cribus æra,
Et graue conspirat cornu tuba flexilis unco,
Conclamantq; altum unanimes, tolluntq; cachinnos.
Porro autem quanta est differtæ copia uillæ?

Quamq;

Quamq; penu diues? neq; enim uel frugibus hornis
Horrea sufficiunt, uel odoro dolia musto,
Testaq; Palladijsiam non uacat ulla trapetis.
Terga suis pendent fumosa sordida tigno,
Pertica pensilibus oneratur longa racemis,
Non uuae arentes, non pruna & carica desunt,
Soruaq; cum cerasis, duroq; putamine clausa
Persica nux, regumq; altas imitata coronas
Mespila, cumq; pyris miserorum munus amantum.
Iam laxum in rugas malum, decoctaq; athenis
Defruta, et omphacinus liquor, es lachrymosa sinapis,
Et meditata nouos sicyonia bacca saporis,
Tum sapa, melq; recens, edulcati; lupini,
Et prunae increpitans balanus, contextaq; cannis
Fiscina lacte madens, & durati sale fungi,
Annonam facilem uicinus suggerit hortus.
Murmur apricantes niuea dant turre columbi,
Expandunt alas, & amicam (blanda rogantes
Oscula) circumeunt, insertantq; oribus ora.
Iam uicibus nido incubitant genitrixq; paterq;
Iamq; oua excudunt, natis q; implumibus escam
Commansam alternant, rostellaq; hiantia complent.
Adde gregem cortis, cristatarumq; uolucrum
Induperatores, laterum qui sydera pulsu
Explaudunt, uigiliq; citant Titana canore,

Et regnum sibi Marte parant, quippe obuia rostris
Rostra ferunt, crebrisq; acuunt assultibus iras,
Ignescunt animis, & calcem calce repulsant
In festo, aduersumq; affligunt pectore pectus.
Victor ouans cantu palmam testatur, & hosti
Insultans uicto, pauidum pede calcatur iniquo.
Ille silet, latebrasq; petit, dominumq; superbum
Ferre gemit, comes it merito plebs cætera regi,
Formoso regi, cui uertice purpurat alto
Fastigatus apex, dulciq; errore coruscæ
Splendescunt ceruice iuba, perq; aurea colla
Perq; humeros it pulcher honos, palea ampla decenter
Albicat ex rutilo, atq; torosa in pectora pendet
Barbarum in morem, stat adunca cuspide rostrum,
Exiguum spatij rostrum, flagrantq; tremendum
Rauis oculi, niueasq; caput late explicat aureis,
Crura pilis hirsuta rigent, iuncturaq; nodo
Vix distante sedet, durus uestigia mucro
Armat, in immensum pinnaeq; hirti; lacerti
Protenti excurrunt, dupliciq; horrentia uallo
Falcate ad cælum tolluntur acumina caudæ.
Ipse salax totam foecundo semine gentem
Implet, & oblongo nunc terram scalpurit ungui
Rimaturq; cibos, nunc edita nubila iussu
Explorat cauto: non illum squamea tuto

Aggre

Aggreditur serpens, non raptor ab æthere miluus.
 Vocibus interea crebrum singultat acutis
 Parturiens coniux, quæ scilicet oua subinde
 Tollit anus, signatq; dies, uigilemq; lucernam
 Consulit, & lunæ crescentis tempora seruans.
 Ut primum gallina glocit numero impare subdit,
 Versatisq; diu solers auscultat, an intus
 Pipiat inuolucer pullus, tenerumq; putamen
 Pertuderit molli rostro, atq; erumpere tentet.
 Parte alia bisero plumosam corpore messem
 Nutrit, & in crassa satur urinare lacuna
 Anser auct, stagnumq; super pede remigat udo
 Depictæ ceruicis anas, prolemq; natatum
 Inuitans, nunc extat aquis, nunc mergitur alte.
 Erigit explicitæ gemmata uolumina caudæ
 Ambitiosus amans: at ficu & polline gliscit
 Pellaci cantu deceptus ab aucupe turdus.
 Insidit mutilo turtur, seseq; saginans
 Rauca gemit, dulcesq; miser suspirat amores.
 Flet uiduus perdix, queritur peregrina coturnix
 Inclusi caueis: hic cæca cuniculus antra
 Excauat, hic septo prægnans lepus errat in amplo,
 Capreoliq; hinnuliq; & aduncis dentibus apri.
 Hac stertunt glires, hac foemina foetat echinus,
 Dædala somniferos peragunt examina bombos.

Plenaq;

Pleniâq; captiuos seruant uiuaria pisces.
 Scilicet his opibus placide sua corpora curant,
 Dulciâq; inter se læti tellure magistra
 Officia exercent, ut quæ neq; ferre recuset
 Imperium, neq; non grandi mercede rependat
 Si quâ laborifero debentur færra colono.
 Ille autem ex uolucris petit ardua sydera monte,
 Scrutaturq; sagax quæ sit sententia diuûm.
 Quid quæq; emergēs, latitans ue, oriens ue, cadens ue
 Stella paret, quid quadruplici celer adferat annus
 Cardine, quæ sulcis, quæ sint statura tempora messi,
 Quidq; pecus uehat Olenium, qua grandine colleis
 Trux nepa dilapidet, quo turbine surgat Orion,
 Quos glomerent imbreis, aut pressus Arione Delphin,
 Aut Pleas, Arcturusq; senex, Hyadesq; puellæ,
 Vnde bibant herbæ diuini pocula lactis,
 Cur rubigo satis, uredoq; uitibus obsit,
 Quid nebulas abigat, tempestatesq; repellat,
 Quod uento ingenium, quæ nubes causa serenet,
 Quidq; silens moneat, quidq; intermenstrua Phœbe,
 Vel cum plena meat, uel cum decrescere rursum
 Incipit. Ille etiam numeros legesq; dierum
 Prouidus obseruat: scit enim quid septima portet,
 In qua nascentem excepit bona Delia fratrem.
 Scit quoq; post decimam quid prima, quid altera lucēs
Iniungant

Iniungant operum, quocirca aut uellera lanae
 Demetit, aut grauidas maturas mergite aristas,
 Aut telam locat uxoris, nam pendula in ortu
 Posteriore suos etiam net aranea casses.
 Quae sequitur bona uirgultis, inimica serendis (get,
 Frugibus: ergo cauet quod obest, quodq; expedit ira
 Nouit enim quota connubijs, quota partibus obstat
 Aspiret' ue dies, quota pinguem emasculat hœdum,
 Septaq; circundet pecori, quota iungat amantem,
 Et clandestinos iubeat miscere susurros,
 Qua ponat canis irritum, male suadaq; pectus
 Cura nimis laceret, qua tristis oberret Erinnys
 Nocte magis, secat ille suo sibi tempore lignum,
 Dolia degustat, subigit iuga ferre iuuenem.
 De flabris quoq; de pluuia, dulciq; sereno,
 Aut lunæ occasus, aut idem consulit ortus.
 Tractat opus si pura micet, sin atra recedat,
 Aut quanto directâ die, aut medio orbe retusa,
 Nec gracili cornu, aut triplici sit culta corona,
 Te cta subit metuens hyemis: si rubra coruscet,
 Tum uero expectat uentos, nec fallit eundem
 Quo boream cornu, quo Cynthia prouocet austrum.
 Consulit et Phœbi flammam, an grandinis augur
 Pallent, an radijs monstret discordibus imbrem,
 An præ se exorients nubeis agat, an niger orbem.

K Circulus

Circidus extremum claudens, qua rumpitur, acri
 Carceris Aeolij moneat consurgere status.
 Adnotat & coeli faciem, num stella sereno
 Aethere lapsa cadat, rapidi prae-nuncia Cauri,
 Conscia nunc subita semet caligine obumbrant
 Astra, trahantq; byemem: gemino Thaumantias arcem
 Quid ferat, aut curto cum uix secat aëra gyro,
 Et penè unicolor taurina fronte minatur.
 Nunc praesepe oculis, nunc Bacchi spectat asellos,
 Quiq; Noton cernit, quiq; est obuersus ad Arcton,
 Fulgores, tonitrus, inspersaq; uellera coelo,
 Brumalemq; diem, & totum semel aspicit annum.
 Necnon & nautis ruiturum in carbasa nimbum
 Augurat, undisonum si fors mare surrigit egon,
 Canaq; conspergit sale saxa, & littora frangit,
 Tunc & tristifico reboant montana fragore,
 Et repetunt siccum mergi, atq; ex aequore clamant,
 Ipsa uolans sublime auras, ethra-mq; lace-sit
 Ardea, collidunt fulice, plauduntq; gregate:
 At lasciuia lacus alis praestringit hirundo,
 Et summas propè radit aquas, raneq; coaxant.
 Fusca gradu cornix lento metitur harenas,
 Aut fluuium capite, & madida ceruice receptat,
 Crociturq; graui pluuiam increpat usq; morantem.
 Clangunt Naupliade uolucres, & peruia pinnis

Nubila

Nubila conscribunt, incertus in equore Delphin
 Diffolat aquas, latrant corui, uocemq; resorbent,
 Progerit oua cauis patiens formica laborum,
 Blanda canis terram pedibus scabit, ore lapillos
 Tardigradus premdit cancer, seseq; saburrat,
 Atq; heret ripæ, densum occinit improbulus mus,
 Straminaq; exculcat: quin centipedes scolopendra
 Parietibus reptant, aures pigra motat asella,
 Dependunt bullæ bychno, sitiensq; cruoris
 Musca redit, summosq; proboscide mordicat artus,
 Nec longe à testis apïs ingemiosa recedit,
 Prunæq; concretusq; ima cinis heret in olla,
 Carbosq; pellucet: neq; non præmunciat Euros
 Pluma natans, foliumue errans, pappiq; uolantes,
 Flammæq; cum flectit, cum sese elidit, & ipsæ
 Vix sedet in stuppis, seminellamq; exciuit udam.
 Vos quoq; pastores uentos horretis & imbres,
 Cum temerè excorsans pecus ampla in pascua fertur,
 Cumq; alacres ludunt agni, calceisq; proteruos
 Subfultim incutiunt inter se, & cornibus herent,
 Aut cum se è pastu ui, uix, egreg; reuellunt,
 Cumq; boues liquidi suspiciunt lumina cœli,
 Olfactantq; auras, & succos naribus uidos
 Crebra trahūt, dextramq; latius confernere gaudent,
 Aut lingunt aduersa pilos, aut uespere sero

Mugit u ingenti redeunt, caulaq; fatigant,
Cum sibi non factos sus dissipat ore maniplos,
Cumq; antro lupus exululat, cumq; improbus idem,
Nec metuens hominum, propius consistit, & offert
Se mendicanti similem, ac loca culta pererrat.
Ergo in consilium maria aduocat, æthera, terras,
Naturamq; omnem, uiuatq; autoribus astris
Cura deum agricola, atq; animo præscita recenset.
Et rerum euentus sensu præ sagit acuto.
Hanc ô coelicole magni concedite uitam,
Sic mihi delitias, sic blandimenta laborum,
Sic faciles date semper opes, hæc (improba sunt
Vota) tenus, nunquam certe, nunquam illa precabor,
Spledeat ut rutilo frons inuidiosa galero,
Tergeminaq; grauis surgat mihi mitra corona.
Talia Fesulæ lentus meditabar in antro
Rure suburbano Medicum, qua mons sacer urbem
Mæoniam, longiq; uolumina despicit Arni,
Qua bonus hospitium felix placidamq; quietem
Indulget Laurens, Laurens haud ultima Phœbi
Gloria, iactatis Laurens fida ancora Musis:
Qui si certa magis permiserit ocia nobis,
Afflabor maiore deo, nec iam ardua tantum
Sylua meas uoces, montanaq; saxa loquentur,
Sed tu (si qua fides) tu nostrum forsitan olim

O mea blanda altrix non aspernabere carmen, •
Quamuis magnorum genitrix Florentia uatum, •
Doctaq; me triplici recinet facundia lingua.

ANGELI POLITIANI SYLVAE,
CVI TITVLVS EST RV-
STICVS, FINIS.

K 3

